

1. *Orhun Abideleri*'nden alınan metinde kağanların Tanrı tarafından görevlendirildiği, milletin il ve töresini düzenlediği ve halkın refahını sağladığı vurgulanmaktadır. Kağanların "Türk milletinin ilini ve töresini düzenlemesi" ve toplumu güçlendirmesi, yalnızca iç düzeni sağlama amacıyla değil, Türk devlet geleneğinde var olan **dünyaya nizam verme anlayışının** bir yansıması olarak değerlendirilmektedir. Bu durum, Türklerin kendilerini insanlığın düzeninden sorumlu görmeleri anlamına gelen **Türk cihan hâkimiyeti mefkûresi** ile örtüşmektedir. Aynı zamanda "aç milleti doyurmuş, çıplak milleti giydirmiş, yoksulu zengin etmişler" ifadeleri, devletin halkın sosyal ve ekonomik ihtiyaçlarını öncelediğini ve yöneticilerin toplum refahını temel bir görev olarak gördüğünü göstermektedir. Bu da **sosyal devlet anlayışıyla** haraket edildiğini ortaya koymaktadır. Buna karşılık metinde devletin din kurallarına göre yönetildiğine dair bir ifade bulunmadığından teokratik devlet anlayışına ulaşılamaz. Bu nedenle metinden birinci ve ikinci yargılara ulaşılabılır.

Cevap: C

2. Parçada sözü edilen bilim insanının sibernetik ve robotik biliminin temellerini attığı, mekanik düzenekler ve makineler tasarladığı, bu tasarımlarını "*Kitabül Hiyel*" adlı eserinde topladığı ve bu eserin yüzyıllar boyunca bilim insanlarına ilham verdiği vurgulanmaktadır. Özellikle insan gücüyle çalışan otomatik makineler, su saatleri ve robotik sistemler üzerine yaptığı çalışmalar, onu İslam bilim tarihinde mekanik ve mühendislik alanında öne çıkaran en önemli isimlerden biri hâline getirmiştir. Ayrıca Leonardo da Vinci'nin dahi onun çizimlerinden ve mekanik tasarımlarından etkilendiğinin belirtilmesi, bu kişinin mekanik deha yönünü ve evrensel bilim tarihindeki yerini açıkça ortaya koymaktadır. Bu

özelliklerin tamamı Orta Çağ'da yaşamış, sibernetik ve robotik alanında öncü kabul edilen ve "*Kitabü'l-Hiyel*" adlı eseriyle tanınan **El Cezeri** ile örtüşmektedir.

Cevap: A

3. Osmanlı Devleti ile Bizans İmparatorluğu arasında yapılan ilk savaş Koyunhisar Savaşı'dır ve bu savaş Osmanlı-Bizans mücadelesinin başlangıcı kabul edilir. Osmanlı Devleti ile Haçlılar arasında yapılan ilk savaş ise Sırpsındığı Savaşı olup I. Murat Dönemi'nde gerçekleşmiştir. Osmanlı Devleti'nin Bizans'ı mağlup ederek İznik ve İzmit'in fethinin önünü açtığı savaş Palekanon (Maltepe) Savaşı'dır ve bu yönüyle Osmanlıların Anadolu'daki ilerleyişinde kritik bir rol oynamıştır. Ayrıca Osmanlı Devleti'nin ilk kez top kullandığı savaş da I. Kosova Savaşı'dır.

Sazlıdere Savaşı ise 1362 yılında I. Murat Dönemi'nde Osmanlı Devleti ile Bizans kuvvetleri arasında yapılmıştır. Bu savaş Osmanlıların Edirne ve çevresindeki hâkimiyetini pekiştirmesini sağlamış, Balkanlardaki ilerleyişini hızlandırmıştır.

Cevap: D

4. Mondros Ateşkes Antlaşması'nın maddeleri incelendiğinde Osmanlı Devleti'nin siyasi, askerî ve idari bakımdan tamamen denetim altına alınmak istendiği açıkça görülmektedir. Antlaşmanın 7. maddesi, İtilaf Devletlerine güvenliklerini tehdit eden herhangi bir stratejik noktayı işgal etme hakkı tanıyarak Osmanlı topraklarının tamamını fiilen işgale açık hâle getirmiştir. Ayrıca 24. madde ile Vilayeti Sitte'de çıkabilecek herhangi bir karışıklığın işgal gerekçesi sayılması, işgal yetkisinin çok geniş ve keyfi biçimde kullanılabileceğini göstermektedir. Bu madde ile doğuda

bir Ermeni devletin kurulması da amaçlanmıştır. Bu durum, Osmanlı Devleti topraklarının her bir karışının işgale açık hâle geldiğini ortaya koymaktadır.

Bunun yanında haberleşme ve ulaşım araçlarının İtilaf Devletlerinin denetimine bırakılması, işgallere karşı halkın haberleşmesini, örgütlenmesini ve koordinasyon sağlamasını engellemeye yöneliktir. Aynı şekilde orduların terhis edilmesi, silah ve cephanenin teslim edilmesi ise Osmanlı Devleti'nin askerî gücünü ortadan kaldırarak işgallere karşı fiili bir direniş göstermesini imkânsız hâle getirmeyi amaçlamaktadır. Bu maddeler birlikte değerlendirildiğinde, hem direniş ve örgütlenme faaliyetlerinin engellenmek istendiği hem de Osmanlı Devleti'nin işgallere karşı koymasının önüne geçilmeye çalışıldığı anlaşılmaktadır.

Cevap: E

5. Sakarya Meydan Muharebesi sırasında Mustafa Kemal Paşa'nın "Hattı müdafaa yoktur, sathı müdafaa vardır..." sözü, savaşın savunma anlayışını ortaya koyan ve doğrudan Sakarya ile özdeşleşmiş bir ifadedir; bu nedenle bu sözün panoda bulunması doğrudur. Savaşın kazanılmasından sonra Mustafa Kemal Atatürk'e TBMM tarafından "Gazi" ünvanı ve "Mareşal" rütbesi verilmesi de Sakarya'nın önemli siyasi sonuçlarından biridir. Aynı şekilde Sakarya Zaferi'nden sonra İtalya'nın Anadolu'dan çekilmesi, Fransa ile Güney Cephesi'ni kapatan Ankara Antlaşması'nın imzalanması ve Kafkas devletleriyle doğu sınırımızı kesinleştiren Kars Antlaşması'nın yapılması, savaşın dış politikadaki doğrudan sonuçları arasında yer alır. Ayrıca Türk tarih yazımında, 1683 II. Viyana Kuşatması'ndan sonra başlayan geri çekiliş sürecinin Sakarya Meydan Muharebesi ile

sona erdiğinin kabul edilmesi de doğru bir bilgidir.

Buna karşılık SSCB ile imzalanan Moskova Antlaşması, Sakarya Meydan Muharebesi'nden önce gerçekleşen I. İnönü Savaşı'nın bir kazanımıdır ve antlaşma 16 Mart 1921'de yapılmıştır.

Cevap: C

6. Verilen ilk maddede Türkiye, Yunanistan ve Yugoslavya'nın SSCB ve Bulgaristan baskısına karşı bir araya geldiği belirtilmektedir. Bu özellikler, 1934 yılında imzalanan ve Balkanlardaki revizyonist tehditlere karşı oluşturulan Balkan Pakti(Balkan Antantı)'na aittir. İkinci maddede SSCB'nin Orta Doğu'daki etkinliğini kırmak amacıyla Türkiye, İran, Irak, Pakistan ve İngiltere'nin katılımıyla kurulan bir ittifaktan söz edilmektedir. Bu ittifak sonucunda Bağdat Pakti ortaya çıkmıştır. Üçüncü maddede 1945 yılında, Atatürk'ün ölümünden sonra çok partili hayata geçiş sürecinde kurulan ilk partiden bahsedilmektedir. Türkiye'de Atatürk'ün ölümünün ardından çok partili siyasi hayatın ilk muhalefet partisi **Millî Kalkınma Partisi**dir. Dördüncü maddede ise CHP'nin uygulamalarına karşı sunulan ve parti programında değişiklik talep eden bir rapor ifade edilmektedir ki bu da Celal Bayar, Adnan Menderes, Refik Koraltan ve Fuat Köprülü tarafından verilen **Dörtlü Takrir**'dir.

Bu eşleştirmeler sırasıyla Balkan Pakti, Bağdat Pakti, Millî Kalkınma Partisi ve Dörtlü Takrir şeklinde doğru biçimde yapılmaktadır.

Cevap: C

1. Tablodaki devletler tek tek incelendiğinde Asya Hun Devleti'nin kurucusunun Teoman, en parlak döneminin ise Mete Han devri olduğu bilgisi doğrudur. I. Göktürk Devleti'nde devletin Bumin Kağan tarafından kurulduğu ve en parlak devrin Mukan Kağan zamanında yaşandığı kabul edilen bir bilgidir. Avrupa Hun Devleti için Balamir Kağan kurucu, Attila ise devleti en güçlü hâline ulaştıran hükümdar olarak doğru biçimde verilmiştir. Karahanlılar Devleti'nin kurucusu ise Bilge Kül Kadir Han iken devlet en parlak dönemini Yusuf Kadir Han zamanında yaşamıştır. Uygur Devleti'nde ise devletin Kutluk Bilge Kül Kağan tarafından kurulduğu doğru bir bilgi iken en parlak dönemin ise Böğü Kağan zamanında yaşandığı bilgisi yanlıştır. Uygurlara en parlak dönemini yaşatan isim Moyen Çur'dur.

Cevap: B

2. Anadolu Selçuklu Devleti'nin İlhanlılarla yaptığı ve bu yenilgiyle yıkılış sürecine girdiği savaş Köseadağ Savaşı'dır. Büyük Selçuklu Devleti ile Karahitaylılar arasında yapılan ve Büyük Selçukluların siyasi gücünü ciddi biçimde zayıflatarak yıkılış sürecine girmelerine yol açan savaş Katvan Savaşı'dır. Tuğrul Bey'in Abbasi Hali-fesini Şii Büveyhoğulları baskısından kurtardığı askerî harekât ise Bağdat Seferi olarak adlandırılır. Büyük Selçuklu Devleti ile Gazneliler arasında yapılan ve Selçukluların kazanması sonucunda Gaznelilerin yıkılış sürecine girdiği savaş da Dandankan Savaşı'dır.

Yassıçimen Savaşı ise Anadolu Selçuklu Devleti ile Harzemşahlar arasında yapılan bir savaştır.

Cevap: C

3. Osmanlı Devleti'nin Duraklama Dönemi'ne girmesinde etkili olan unsurlar incelendiğinde, verilen nedenlerin devletin askerî, idari ve üretim yapısını doğrudan etkilediği görülmektedir. Tımar sisteminin bozulması, hem ordunun temel unsurlarından biri olan tımarlı sipahilerin işlevini yitirmesine hem de tarımsal üretimde sürekliliğin sağlanamamasına yol açmıştır. Bu durum askerî gücün zayıflamasıyla birlikte ekonomik düzenin de bozulduğunu göstermektedir. Ayrıca "Ocak devlet içindir" anlayışının bozulması, Yeniçeri Ocağı başta olmak üzere askerî teşkilatta disiplinin ve devlet otoritesinin sarsıldığını ortaya koymaktadır. Bu iki gelişme birlikte değerlendirildiğinde askerî unsurların zayıfladığı ve üretimde süreklilik ilkesinin bozulduğu sonucuna ulaşılabilir.

Sancak sisteminin kaldırılması ise şehzadelerin küçük yaşlardan itibaren eyaletlerde yönetim tecrübesi kazanmasını engellemiştir. Bunun sonucunda tahta çıkan padişahların devlet yönetimi konusunda yeterli deneyime sahip olmamaları, merkezî otoritenin zayıflamasına neden olmuştur. Dolayısıyla bu durumdan şehzadelerin yönetim tecrübesinden yoksun kaldıkları yorumu yapılabilir.

Buna karşılık eğitim sisteminde görülen Beşik Ulemalığı, ilmiye sınıfındaki bozulmayla ilgili bir gelişme olup verilen nedenler arasında doğrudan yer almamaktadır. Bu nedenle üçüncü yargıya ulaşılamaz.

Cevap: C

4. Fransız İhtilali'nin yaydığı milliyetçilik akımı, Osmanlı Devleti bünyesindeki gayrimüslim toplulukların bağımsızlık taleplerini artırmış; Sanayi Devrimi'nin ortaya çıkardığı sömürgecilik anlayışı ise özellikle Kuzey Afrika ve Orta Doğu'daki Osmanlı topraklarının Avrupalı devletler tarafından ele geçirilmesine yol açmıştır. Bu iki gelişme Osmanlı Devleti'ndeki toprak kayıplarının temel nedenlerini oluşturmuştur. Milliyetçilik sebebiyle isyan eden ilk azınlık olan Sırp'ların, Edirne Antlaşması ile özerklik kazanması ve Berlin Antlaşması ile bağımsız olması doğru bir bilgidir. Yine milliyetçilik etkisiyle bağımsızlığını kazanan ilk azınlık olan Yunanların Edirne Antlaşması ile bağımsız olmaları da tarihsel gerçeklerle örtüşmektedir. Arnavutluk'un Balkan Savaşları sırasında bağımsızlığını ilan etmesi ve Osmanlı Devleti'nden ayrılan son Balkan devleti olması da doğru bir tespittir. Ayrıca Osmanlı Devleti'nin Cezayir ve Tunus'u Fransa'ya, Mısır'ı İngiltere'ye ve Trablusgarp'ı İtalya'ya kaybetmesi, Sanayi Devrimi'nin doğurduğu sömürgecilik anlayışının bir sonucudur ve bu ifade de doğrudur.

Buna karşılık Karadağ ve Romanya'nın Osmanlı Devleti'nden kopuşu sömürgecilik nedeniyle değil, milliyetçilik akımının etkisiyle gerçekleşmiştir. Bu iki devlet, 1878 Berlin Antlaşması ile bağımsızlıklarını kazanmış olup herhangi bir sömürge durumuna düşmemişlerdir.

Cevap:E

5. Vatan şairimiz Namık Kemal'in "Vatanın bağına düşman dayadı hançerini, yoğ imiş kurtaracak baht-ı kara maderini." sözlerine karşılık Gazi Mustafa Kemal Paşa I. İnönü Savaşı'ndaki zaferin ardından 13 Ocak 1921'de Türkiye Büyük Millet Meclisi kürsüsünden şu şekilde seslenmiştir; "Va-

tanın bağına düşman dayasın hançerini, bulunur kurtaracak bahtı kara maderini."

Cevap: B

6. İlk bilgiye baktığımızda, Doğu Anadolu Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti ve Trabzon Muhafaza-i Hukuk Cemiyeti tarafından toplanan ve ilk kez millî sınırlardan bahsedilen bir kongreden söz edilmektedir. Bu özellikler doğrudan Erzurum Kongresi'ni işaret etmektedir. Erzurum Kongresi bölgesel toplanmış ancak kararları ulusal nitelik taşımış, ayrıca "Millî sınırlar içinde vatan bir bütündür" ilkesi ilk kez burada dile getirilmiştir.

İkinci bilgi, toplanışı ve kararları bakımından tamamen ulusal olan ve tüm cemiyetlerin Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti adı altında birleştirildiği kongreyi tanımlamaktadır. Bu özellikler açıkça Sivas Kongresi'ne aittir. Sivas Kongresi, Millî Mücadele'nin en kapsamlı ve en merkezî kongresidir.

Üçüncü bilgiye göre kongre, Hacım Muhittin Bey tarafından toplanmış, Batı Cephesi'nin kurulmasında etkili olmuş, ayrıca saltanat ve hilafete bağlılık bildirmiştir. Bu nitelikler, Balıkesir ve Alaşehir Kongrelerini tanımlamaktadır. Bu kongreler Batı Anadolu'da Yunan işgaline karşı düzenlenmiş ve henüz padişahlık karşıtı bir tutum sergilememiştir.

Dördüncü bilgi ise Celal Bayar'ın "Galip Hoca" takma adıyla Muğla'da topladığı kongreden bahsetmektedir. Bu tanım Aydın ve Nazilli Kongreleri ile örtüşmektedir ve bu kongreler Ege Bölgesi'nde işgallere karşı direnişi örgütlemeye yöneliktir.

Pozantı Kongresi, TBMM Dönemi'nde yapılmış, Güney Cephesi ile ilgili kararların alındığı bir kongredir ve soruda verilen bilgilerden hiçbirisiyle örtüşmemektedir.

Cevap: C

1. Örgin, hükümdarın oturduğu tahtı ifade eder. Bu kavram doğrudan devletin merkezî otoritesini ve hükümdarlık makamını temsil ettiğinden “taht” anlamıyla örtüşür.

Yarlıg, kağan tarafından yayımlanan emir ve fermanlara verilen addır. Dolayısıyla yönetsel bir talimatı ifade eder ve “emir” kavramıyla eşleştirilir.

Bodun, İslamiyet öncesi Türklerde halkı, toplumu ya da milleti ifade eden kavramdır. Bu nedenle “millet” anlamına karşılık gelir.

Tigin ise hükümdarın erkek çocukları için kullanılan bir ünvandır. Bu kavram da açık biçimde “hükümdarın erkek çocuğu” anlamına denk düşmektedir.

Bu eşleştirmeler yapıldığında, verilen seçenekler arasında hiçbir kavramla örtüşmeyen tek anlam atasözüdür. İslamiyet öncesi Türk toplumunda atasözü karşılığı olarak daha çok sav kavramı kullanılmıştır ve bu soruda verilen kavramlar arasında böyle bir ifade yer almamaktadır.

Cevap: C

2. I. Haçlı Seferi sırasında Bizans ile iş birliği yapan Haçlı orduları, Anadolu Selçuklu Devleti'nin o dönemki başkenti olan İznik'i ele geçirmiştir. Başkentin kaybedilmesi, Selçuklu Devleti açısından hem askerî hem de siyasi bakımdan büyük bir darbe niteliği taşımıştır. Bu gelişme üzerine I. Kılıç Arslan, devlet merkezini Haçlı ve Bizans tehdidine karşı daha güvenli ve Anadolu'nun iç kesimlerinde yer alan Kon-ya'ya taşımak zorunda kalmıştır.

Cevap: B

3. Türk-İslam devletlerinde merkez ordusu- nu oluşturan gulam askerlerine verilen üç aylık maaş bistegani olarak adlandırılmış- tır. Bu uygulama, Karahanlılar ve Gazne- liler gibi Türk-İslam devletlerinde merkezî otoriteyi güçlendirmeye yönelik bir siste- min parçasıdır. Osmanlı Devleti'ne gelin- diğinde ise merkez ordusunu oluşturan Kapıkulu askerlerine verilen üç aylık ma- aşın adı ulufe olmuştur. Ulufe, Kapıkulu Ordusunun devlet hazinesine doğrudan bağlı olduğunun ve düzenli maaş siste- miyle beslendiğinin göstergesidir.

Öte yandan Osmanlı'da her padişah de- ğişikliğinde Kapıkulu askerlerine dağıtılan bahşiş, askerlerin yeni padişaha bağlı- lığını sağlamak amacıyla verilmiş ve bu uygulama cülus bahşişi olarak adlandı- rılmıştır. Soruda da belirtildiği üzere bu uygulamayı başlatan padişah I. Bayezid, kaldıran padişah ise I. Abdülhamid'dir.

Cevap: D

4. Osmanlı Devleti, özellikle Rönesans ve sonrasında Avrupa'da ateşli silahların yaygınlaşması ve düzenli orduların ku- rulması karşısında askerî alanda geri kalmaya başlamıştır. Bu durum, Osmanlı yöneticilerini Batı tarzı yenilikler yapmaya zorlamıştır. Bu çerçevede Nizam-ı Cedit, III. Selim Dönemi'nde tamamen Batı ör- nek alınarak kurulan modern bir ordudur. Sekban-ı Cedit de yine Avrupa tarzı eğitim ve disiplin anlayışının bir ürünüdür. Eşkin- ci Ocağı, II. Mahmud Dönemi'nde Yeniçeri Ocağını kaldırmaya yönelik geçiş süre- cinde Batı tarzı askerî anlayışın etkisiyle oluşturulmuştur. Hendesehane ise askerî mühendis yetiştirmek amacıyla kurulmuş, matematik ve teknik esaslara dayanan, açık biçimde Batı etkisi taşıyan bir kurum- dur.

Buna karşılık Turnalar, Osmanlı'nın klasik askerî yapısı içinde yer alan, Batı tarzı modernleşme hareketleriyle ilişkisi olmayan, geleneksel bir askerî unsur olarak değerlendirilir. Kuruluşunda Avrupa'daki askerî yeniliklerin ya da Batı etkisinin belirleyici olduğu söylenemez.

Cevap: D

5. Soruda Atatürk ilkelerinin temel dayanakları olan anahtar kavramlar verilmiş ve bu kavramların hangi ilkeyle örtüştüğü sorgulanmıştır.

İlk anahtar sözcük grubunda yer alan parti, seçim, millet iradesi, demokrasi, seçme ve seçilme hakkı gibi kavramlar, doğrudan egemenliğin millete ait olmasını ve yöneticilerin halk tarafından seçilmesini esas alan Cumhuriyetçilik ilkesiyle örtüşmektedir. Bu ilke, siyasal katılım ve demokratik yönetim anlayışının temelidir.

İkinci grupta geçen sosyal devlet anlayışı, ayrıcalıksız toplum, eşit toplum, sosyal adalet gibi ifadeler, toplumda sınıf ve zümre farkı gözetilmemesini ve herkesin kanun önünde eşit olmasını savunan Halkçılık ilkesinin açık göstergeleridir.

Üçüncü anahtar sözcük grubunda yer alan ulusal bağımsızlık, birlik ve beraberlik, ulusal devlet, kültür ve dil birliği kavramları ise millî birlik ve bütünlüğü esas alan Milliyetçilik ilkesiyle doğrudan ilişkilidir.

Dördüncü grupta verilen akılcılık ve bilimsellik, din ve vicdan hürriyeti kavramları, devlet işlerinin din kurallarından ayrılmasını ve inanç özgürlüğünün güvence altına alınmasını ifade eden Laiklik ilkesini tanımlar.

Bu eşleştirmeler yapıldığında Cumhuriyetçilik, Halkçılık, Milliyetçilik ve Laiklik ilkelerinin anahtar sözcüklerle uyumlu olduğu görülmektedir. Buna karşılık Devletçilik, ekonomide devletin düzenleyici ve gerektiğinde doğrudan üretici rol üstlenmesini ifade eder ve verilen anahtar sözcükler arasında bu ilkeye karşılık gelen kavramlar bulunmamaktadır.

Cevap: E

6. Pablo Picasso, Kübizm akımının öncüsü olarak kabul edilen bir sanatçıdır. Soruda verilen diyalog, Picasso'nun bir Alman generalle yaşadığı ve sanatın savaşın yıkıcılığını yansıtmaya gücünü vurgulayan meşhur anekdotur. Bu diyalog, Picasso'nun İspanya İç Savaşı sırasında yaşanan trajedilere tepki olarak yaptığı, savaşın acımasızlığını ve insanlık dışı yönünü sembolik ve parçalanmış formlarla anlattığı *Guernica* tablosuna vurgu yapmaktadır.

Cevap: A

1. Kavimler Göçü'nün en önemli sonuçlarından biri, Batı Roma İmparatorluğu'nun siyasi ve askerî bakımdan zayıflaması ve bu sürecin devamında Roma İmparatorluğu'nun ikiye ayrılmasıdır. Bu nedenle A seçeneği göçün sonuçları arasında yer alır. Göçler sırasında Avrupa'ya yayılan kavimler, bugünkü birçok Avrupa milletin etnik temelini oluşturmuş, dolayısıyla C seçeneği de doğru bir sonuçtur. Hunların Avrupa içlerine kadar ilerlemesiyle Avrupalılar ilk kez Türklerle geniş ölçekte temas kurmuş ve Türk kültürünü tanıma imkânı bulmuştur; bu da D seçeneğini geçerli kılar. Ayrıca siyasi otoritenin zayıflamasıyla kilise güç kazanmış, Orta Çağ boyunca etkili olacak skolastik düşünce anlayışı güçlenmiştir, bu nedenle E seçeneği de Kavimler Göçü'nün sonuçları arasında sayılır.

Buna karşılık Kavimler Göçü'nün ardından Avrupa'da merkezî otorite zayıflamış, güvenlik ihtiyacı artmış ve bu durum feodalitenin (derebeylik sisteminin) güçlenmesine yol açmıştır.

Cevap: B

2. Soruda anlatılan olaylar dikkatle incelendiğinde, Anadolu Selçuklu Devleti ile Harzemşahlar arasındaki siyasi ve askerî ilişkilerin belirleyici bir çatışmaya dönüştüğü bir savaş tasvir edilmektedir. Metinde özellikle İlhanlı, yani Moğol tehdidine karşı iki devletin başlangıçta aynı cephede yer alma eğiliminde olduğu, sınır güvenliğini sağlamak amacıyla kalelerin güçlendirildiği vurgulanmaktadır. Bu durum, Anadolu Selçukluları ile Harzemşahların ortak bir tehlike karşısında iş birliği arayışına girdiklerini göstermektedir. Ancak bu sürecin Harzemşahların Selçuklular için büyük dinî ve stratejik öneme sahip olan, Kubbetü'l İslam olarak anılan Ahlat şehrine saldırmasıyla bozulduğu açıkça ifade edilmektedir. Ahlat'a yönelik bu saldırı, iki

devlet arasındaki güven ilişkisini ortadan kaldırmış ve doğrudan savaşa giden süreci başlatmıştır.

Bu gelişmelerin ardından yapılan mücadelede Anadolu Selçuklu ordusunun üstün geldiği, Harzemşahların ise ağır bir yenilgiye uğrayarak çözülme ve yıkılış sürecine girdiği belirtilmektedir. Bu sonuç, söz konusu savaşın Harzemşah Devleti açısından bir dönüm noktası olduğunu ortaya koymaktadır. Anadolu Selçuklu Sultanı I. Alaeddin Keykubad Dönemi'nde Harzemşahlar ile yapılan ve Ahlat meselesiyle doğrudan bağlantılı olan bu savaşın Yassıçimen Savaşı olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla metinde hakkında bilgi verilen savaş, Yassıçimen Savaşıdır ve doğru cevap C seçeneğidir.

Cevap: C

3. Tabloda I numaralı boşlukta geliri saray kadınlarına ayrılan toprak türü sorulmaktadır. Osmanlı Devleti'nde valide sultan ve harem kadınlarının geçimini sağlamak amacıyla gelirleri kendilerine bırakılan topraklara paşmaklık adı verilmiştir. Bu nedenle I numaralı boşluğun doğru karşılığı paşmaklıktır.

II numaralı boşlukta geliri kale ve tersane giderlerine ayrılan toprak türü yer almaktadır. Kale muhafızlarının maaşları ile tersanelerin masraflarını karşılamak için ayrılan bu topraklar ocaklık olarak adlandırılır. Dolayısıyla II numaralı boşluk ocaklık ile doğru şekilde doldurulur.

III numaralı boşlukta ise geliri sınır boyalarını koruyanlara ayrılan toprak türü sorulmaktadır. Osmanlı'da uç bölgelerinde görev yapan ve sınır güvenliğini sağlayanlara gelir sağlamak amacıyla verilen

topraklara yurtluk denilmiştir. Bu nedenle III numaralı boşluğun doğru karşılığı yurtluktur.

Cevap: A

4. Soruda verilen antlaşmalar Osmanlı Devleti'nin doğu ve batı siyaseti açısından önemli dönüm noktalarını temsil etmektedir. Kasr-ı Şirin Antlaşması, Osmanlı Devleti ile Safeviler arasında yapılmış ve günümüz Türkiye - İran sınırlarının temelini atmıştır, bu nedenle D seçeneği bu antlaşmayla doğru biçimde eşleştirilebilir. Karlofça Antlaşması, Osmanlı Devleti'nin tarihinde ilk büyük çaplı toprak kaybını yaşadığı antlaşma olup C seçeneğiyle örtüşmektedir. Nasuh Paşa Antlaşması ise Osmanlı Devleti'nin doğuda ilk kez toprak kaybettiği antlaşma olarak kabul edilir; bu nedenle A seçeneği bu antlaşmayla ilişkilendirilebilir. Çehrin Antlaşması Osmanlı Devleti ile Rusya arasında yapılan antlaşmalar zinciri içinde yer almaktadır ve bu yönüyle verilen bilgilerle eşleştirilebilen antlaşmalar arasındadır.

Buna karşılık Osmanlı Devleti'nin doğuda en geniş sınırlara ulaştığı antlaşma, 1590 tarihli Ferhat Paşa Antlaşması'dır ve bu antlaşma seçeneklerde yer almamaktadır.

Cevap: E

5. Osmanlı Devleti'nin savaşa girmesiyle cephe sayısının artması ve savaşın coğrafi olarak genişlemesi, savaşın süresini uzattığı için I. öncül doğru kabul edilir. ABD'nin 1917'de savaşa katılması ise özellikle askerî ve ekonomik gücüyle İttifak Devletlerini güçlendirmesi ve savaşın daha kısa sürede sonuçlanmasına yol

açtığından II. öncül de doğrudur. Bulgaristan, İttifak Devletleri arasında savaştan ilk çekilen devlet olduğu için IV. öncül de doğru bir eşleştirmedir.

Buna karşılık III. öncülde yer alan "Savaşa son katılan devlet Japonya'dır" bilgisi yanlıştır; Japonya savaşa daha erken katılmıştır. Savaşa en geç katılan devlet Yunanistan'dır. V. öncülde ise "Savaştan en erken çekilen devlet Yunanistan'dır" denilmekte, bu da doğru değildir; Yunanistan geç katılmış, erken çekilen bir devlet olmamıştır. Bu iki yanlış bilginin doğru hâle gelebilmesi için III ve V numaralı öncüllerin yer değiştirmesi gerekir.

Cevap: E

6. A seçeneğinde yer alan Mare Nostrum anlayışı, Mussolini liderliğindeki İtalya'nın Akdeniz'i "Bizim Deniz" olarak görmesini ve Akdeniz'e kıyısı olan bölgelerde hâkimiyet kurma hedefini ifade eder; bu bilgi doğrudur. B seçeneğinde geçen Lebensraum kavramı, Nazi Almanyası'nın "yaşam alanı" politikasıdır ve Almanların üstün ırk olduğu düşüncesiyle yeni topraklara yayılmasını amaçlar; bu da doğru bir bilgidir. C seçeneğinde Mussolini'nin Duçe, D seçeneğinde Hitler'in Führer olarak anılması da tarihsel olarak doğrudur.

E seçeneğinde ise destekçi gruplar yanlış eşleştirilmiştir. Tarihsel olarak İtalya'da Mussolini'nin destekçileri Kara Gömlükçüler, Almanya'da Hitler'in destekçileri ise Kahverengi Gömlükçüler olarak bilinmektedir. Seçenekte bu gruplar ters verilmiştir.

Cevap: E

1. Uygurlar, Türkler arasında matbaayı kullanan ilk Türk devleti olarak kabul edilir. Özellikle dinî metinlerin çoğaltılmasında baskı tekniğinden yararlanmaları bu durumu açıkça göstermektedir. Bu nedenle ilk ifade doğrudur. Uygurlar aynı zamanda hukuk ve devlet düzenine büyük önem vermiş, töreyi yazılı hâle getiren ilk Türk devleti olmuşlardır. Bu yönleriyle sözlü hukuk anlayışını yazılı kurallara dönüştürmeleri ikinci ifadenin de doğru olmasını sağlar. Uygur Devleti, göçebe yaşam tarzını terk ederek yerleşik hayata geçen ilk Türk devleti olarak şehirleşme, tarım ve ticaret alanlarında önemli gelişmeler göstermiştir; bu nedenle üçüncü ifade de doğrudur.

Buna karşılık kendi millî alfabesini yapan ilk Türk devleti Uygurlar değil, Göktürklerdir. Göktürk Alfabesi bu özelliği taşır. Uygurlar ise bu alfabeyi geliştirip kullanmış, ancak ilk kez ortaya koymamışlardır; dolayısıyla dördüncü ifade yanlıştır. Son olarak Uygurlar, Türk tarihinde fresk ve minyatür sanatının ilk örneklerini veren devlet olarak bilinmektedir. Bu durum onların sanat anlayışının gelişmişliğini gösterir ve beşinci ifadeyi doğru kılar.

Bu açıklamalara göre doğru - yanlış sıralaması D – D – D – Y – D şeklindedir.

Cevap :B

2. Soruda Türk-İslam devletlerinde sosyal ve dinî yapı kavramlarının doğru tanımlarla eşleştirilmesi istenmektedir. Tabhane, yolcuların ve misafirlerin ücretsiz olarak barındırıldığı misafirhane niteliğinde bir yapıdır; dolayısıyla “anıt mezar” tanımı tabhane için yanlıştır. Kümbet ise özellikle Selçuklular Dönemi’nde görülen, genellikle silindirik veya çokgen gövdeli, anıtsal mezar yapılarıdır; bu nedenle “misafirhane” tanımı kümbet için hatalıdır. Buna kar-

şılık imarethanenin aşevi olması, külliye-nin cami merkezli yapı topluluğunu ifade etmesi ve türbenin dinî kişilerin mezarları olması doğru tanımlamalardır.

Bu durumda tablonun doğru hâle gelmesi için tabhane (I) ile kümbete (V) ait tanımların yer değiştirmesi gerekir.

Cevap: E

3. İlk ifadede yer alan *Kitabü'l Bahriye* ve Dünya Haritası eserleri, Osmanlı denizciliğinin en önemli isimlerinden biri olan Piri Reis'e aittir. Piri Reis, haritacılık ve denizcilik alanındaki çalışmalarıyla tanınır. İkinci ifadede geçen *Miratü'l Memalik* ve *Kitabü'l Muhit* eserleri ise Hint Okyanusu seferlerine katılmış olan Seydi Ali Reis'e aittir. Bu eşleştirme de doğrudur.

Üçüncü ifadede adı geçen *Cerrahname* ve *Mücerrebname*, cerrahi alanında yazılmış önemli eserlerdir ve Sabuncuoğlu Şerafeddin tarafından kaleme alınmıştır. Kendisi aynı zamanda deneysel yöntemlere başvurmasıyla tıp tarihinde özel bir yere sahiptir. Dördüncü ifadede ise kanser üzerine çalışmalar yapması ve *Maddetü'l Hayat* adlı eseriyle tanınan kişi Akşemseddindir; bu bilgi de tarihsel olarak doğrudur.

Bu eşleştirmeler yapıldığında geriye kalan isim Altunizade olmaktadır.

Cevap: C

4. Saltanatın kaldırılmasına ilişkin kanun teklifi, TBMM'de Dr. Rıza Nur ve arkadaşları tarafından verilmiştir. Bu nedenle Dr. Rıza Nur bu inkılapla doğru biçimde eşleşmektedir. Halifeliğin kaldırılması ise dinî yönü ağır basan bir mesele olduğundan, kanun teklifi Şeyh Saffet Efendi ve arkadaşları tarafından Meclise sunulmuştur; bu eşleştirme de doğrudur. Tevhid-i Tedrisat Kanunu, eğitimde birlik ilkesini hayata geçiren temel düzenlemedir ve bu kanunun teklifini Vasıf Çınar vermiştir. Ankara'nın başkent ilan edilmesine ilişkin kanun teklifi ise yeni devletin merkezini belirlemek amacıyla İsmet İnönü ve arkadaşları tarafından Meclise sunulmuştur.

Bu eşleştirmeler yapıldığında, verilen inkılaplardan hiçbirisiyle doğrudan örtüşmeyen isim Mahmut Esat Bey olmaktadır. Mahmut Esat Bey daha çok hukuk alanındaki inkılaplarla, özellikle Medeni Kanun ve hukuk sisteminin laikleştirilmesiyle ön plana çıkmıştır.

Cevap: C

5. Türkiye Cumhuriyeti'ne ait bir gemi ile Fransa'ya ait bir geminin çarpışması sonucu yaşanan diplomatik gerginlik, uluslararası hukuk açısından büyük önem taşıyan Bozkurt - Lotus Olayı'dır. Bu nedenle ilk açıklama A seçeneğiyle doğru biçimde eşleşmektedir. Bulgaristan'da Türk mezarlarının yağmalanması üzerine ortaya çıkan gerginlik, Türkiye'nin Balkanlardaki soydaşlarına yönelik hassasiyetini gündeme getiren Razgrad Olayı'dır ve bu eşleştirme de doğrudur. Fransızlara ait Vagon Lits Demiryolu Şirketinde çalışan Naci Bey'in Türkçe konuştuğu için işten çıkarılması üzerine yaşanan kriz ise doğrudan Vagon Lits Olayı'nı tanımlar; bu da verilen açıklamalarla uyumludur. Mustafa Kemal Atatürk'ün "Bu bir din meselesi değil, dil

meselesidir." sözü ise Bursa Olayı sırasında söylenmiş olup, olayın dinî değil Türkçenin kamusal alandaki kullanımıyla ilgili olduğunu vurgulamaktadır.

Bu eşleştirmeler yapıldığında geriye kalan Nasturi Olayı, verilen açıklamaların hiçbirine uymamaktadır. Nasturi Olayı, Türkiye'nin dış politikasıyla değil, Cumhuriyet'in ilk yıllarında Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da yaşanan iç güvenlik sorunu ve isyan hareketi ile ilgilidir.

Cevap: C

6. Metinde II. Dünya Savaşı'nın seyrini belirleyen önemli askerî harekâtlar anlatılmakta ve bunların adları boşluklara yerleştirilmektedir. İlk boşlukta, Fransa tarafından inşa edilen ancak Alman ordusunu durduramayan savunma sistemi söz konusudur; bu tanım Maginot Hattı'na aittir. İkinci boşlukta Almanya'nın paraşütçü ve hafif piyade birlikleriyle Girit Adası'na düzenlediği başarılı saldırı anlatılmaktadır ki bu harekât Merkür Harekâtı olarak bilinir. Üçüncü boşlukta Almanya'nın İngiltere'yi işgal etmek amacıyla başlattığı, ancak başarısız olduğu büyük hava saldırısından bahsedilmektedir; bu ifade Kartal Hücumu'nu karşılamaktadır. Dördüncü boşlukta ise Almanya'nın SSCB'ye karşı başlattığı, savaşın kaderini değiştiren büyük kara saldırısı anlatılmaktadır; bu da Barbarossa Harekâtı'dır.

Bu dört kavram metindeki boşlukları eksiksiz biçimde doldurmaktadır. Seçenekler arasında yer alan Meşale Harekâtı ise ABD ve İngiltere'nin Kuzey Afrika'ya çıkarmasını ifade eder ve metinde anlatılan olaylarla örtüşmez.

Cevap: B

1. Metinde anlatılan bilim insanının bilim tarihindeki yeri ve çalışmaları dikkatle incelendiğinde, özellikle optik biliminin temellerini atması, deneysel yöntemi sistemli biçimde kullanması ve “*Kitabü'l Menazir*” adlı eseriyle tanınması belirleyici ipuçlarıdır. Bu eser, ışığın doğrusal yayılması, görmenin gözden çıkan ışınlarla değil, cisme çarpıp göze gelen ışıkla gerçekleştiği fikrini ortaya koyarak, Antik Çağ'dan beri süregelen yanlış kabulleri yıkmıştır. Aynı zamanda karanlık oda (camera obscura) deneyleriyle modern optik ve fotoğraf teknolojisinin teorik temelini oluşturmuştur.

Bu özellikler, söz konusu bilim insanının İbni Heysem (El-Hazen) olduğunu açıkça göstermektedir. İbni Heysem, yalnızca teorik açıklamalar yapmakla yetinmemiş, deney ve gözleme dayalı bilimsel yöntemi kullanarak optiği bağımsız bir bilim dalı hâline getirmiştir. Diğer seçeneklerde yer alan Ömer Hayyam matematik ve astronomi, İbni Sina tıp ve felsefe, Farabi felsefe ve mantık, Harezmi ise matematik ve cebir alanında öne çıkmıştır.

Cevap: B

2. İlk açıklamada, tımarlı sipahilerin elde ettikleri vergi gelirine göre beslemekle yükümlü oldukları atlı askerlerden söz edilmektedir. Bu askerler Osmanlı sisteminde cebelü olarak adlandırılmıştır. İkinci açıklamada, fetihlerde etkin rol oynayan ve inanç uğruna savaşan gruplar ifade edilmekte olup bu tanım Gaziyan-ı Rum kavramına karşılık gelmektedir. Üçüncü açıklamada, savaş esirlerinin beşte birinin vergi karşılığında devlet hizmetine alınmasını öngören sistem anlatılmaktadır ki bu uygulama pençik sistemi olarak bilinir. Dördüncü açıklamada ise miri araziler içinde yer alan ve yıllık geliri yirmi bin ile

yüz bin akçe arasında olan toprak türü tanımlanmakta, bu da zeamet kavramını karşılamaktadır.

Bu eşleştirmeler yapıldığında, verilen açıklamalardan hiçbirinin Devşirme sisteminin doğrudan tanımlamadığı görülmektedir. Devşirme, esirlerden değil, Osmanlı hâkimiyetindeki gayrimüslim ailelerin çocuklarının belirli aralıklarla toplanması esasına dayanır.

Cevap: D

3. Osmanlı Devleti'ndeki ilk demokratikleşme hareketi, 1808 yılında imzalanan Sened-i İttifak'tır. Bu belgeyle padişah ilk kez kendi yetkilerini ayanlarla paylaşmak zorunda kalmış, mutlak otorite sınırlanmıştır. Bu yönüyle Sened-i İttifak, her ne kadar halkı kapsayan modern bir belge olmasa da, Osmanlı tarihinde iktidarın sınırlandırılması açısından ilk adım kabul edilir.

Anayasacılığın ilk adımı ise 1839'da ilan edilen Tanzimat Fermanı'dır. Tanzimat Fermanı ile can, mal ve namus güvenliği devlet güvencesi altına alınmış; hukukun üstünlüğü, eşitlik ve düzenli vergi, askerlik gibi ilkeler benimsenmiştir. Bu belge, Osmanlı'da anayasal düzene geçişin zeminini hazırlamıştır.

Osmanlı Devleti'nin ilk yazılı anayasası ise 1876 yılında ilan edilen Kanunuesası'dır. Kanunuesası ile meşrutiyet yönetimine geçilmiş, meclis açılmış ve anayasal monarşi resmen hayata geçirilmiştir.

Bu açıklamalar doğrultusunda belgelerin doğru sıralaması Sened-i İttifak – Tanzimat Fermanı – Kanunuesası şeklindedir.

Cevap: B

4. Hamidiye Kruvazörü ile Ege ve Akdeniz'de Yunan donanmasına karşı başanlı baskınlar düzenleyen ve bu nedenle "Hamidiye Kahramanı" ünvanını alan kişinin Rauf Orbay olması tarihsel olarak doğrudur. Aynı şekilde Edirne Müdafî olarak anılan kişi, I. Balkan Savaşı sırasında Edirne'yi uzun süre savunan Şükrü Paşa'dır; bu bilgi de doğrudur. I. Balkan Savaşı'nda Osmanlı Devleti'nin aynı anda birden fazla cepheye savaşmak zorunda kalması, ordunun hazırlıksızlığı ve koordinasyon eksikliği nedeniyle ağır yenilgiye uğraması sonucunda Londra Antlaşması'nı imzalaması da doğru bir tespittir. Ayrıca Osmanlı Devleti'nin I. Balkan Savaşı sonunda sınırının Midye - Enez Hattı, II. Balkan Savaşı sonrasında ise Meriç Nehri olarak belirlenmesi de tarihsel gerçeklerle örtüşmektedir.

Buna karşılık son seçenekte verilen bilgi yanlıştır. Balkan Savaşları'nın sorumlusu olarak görülen Kamil Paşa Hükümetinin devrilmesi ve yerine Mahmut Şevket Paşa Hükümetinin kurulması, Çırağan Baskını ile değil, Babıali Baskını ile gerçekleşmiştir. Çırağan Baskını, II. Abdülhamid'i yeniden tahta çıkarmaya yönelik farklı bir girişimi ifade eder

Cevap: E

5. Atatürk Dönemi'nde en uzun süre başbakanlık yapan isim İsmet İnönü'dür. Atatürk Dönemi'nin son başbakanı Celal Bayar'dır. Ülkemizin ilk Meclis başkanı Ali Fethi Okyar'dır. Atatürk Dönemi'nin son Meclis başkanı ise Abdülhalik Renda'dır. Bu sebeple A seçeneğindeki Kâzım Özalp boşta kalmaktadır.

Cevap: A

6. Anschluss, Almanya'nın Avusturya'yı ilhak ederek iki ülkenin birleştiğini dünyaya ilan etmesi anlamına gelir ve bu tanım doğrudur. Yatıştırma Politikası ise İngiltere Başbakanı Chamberlain'in, Almanya'yı savaştan uzak tutmak amacıyla izlediği ve taviz vermeye dayanan dış politikayı ifade eder; bu öncül de doğru verilmiştir.

Ancak üçüncü ve dördüncü öncüller incelendiğinde bir kavram karışıklığı olduğu görülmektedir. Çelik Pakt, SSCB'ye karşı kurulan bir birliktelik değildir; 1939 yılında Almanya ile İtalya arasında imzalanan askerî ve siyasi ittifak antlaşmasıdır. Buna karşılık Antikomintern Pakt, komünizme ve SSCB'ye karşı oluşturulmuş olup önce Almanya ile Japonya arasında, daha sonra İtalya'nın katılımıyla genişlemiştir. Tabloya bakıldığında, SSCB rejiminden rahatsız olan Japonya, Almanya ve İtalya'nın bir araya gelmesi Antikomintern Pakt'a ait bir özelliktir; Almanya ile İtalya arasındaki ittifak ise Çelik Pakt'tır.

Cevap: E

1. Türk tarihinin ilk yazılı antlaşması, Asya Hun Hükümdarı Mete Han Dönemi'nde Çin ile imzalanan ve literatürde Kuzey Şansi Antlaşması olarak adlandırılan antlaşmadır. Bu antlaşma ile iki devlet arasında sınırlar karşılıklı olarak tanınmış, tarafların birbirlerinin topraklarına izinsiz asker göndermemesi kararlaştırılmış ve ticari ilişkiler devlet denetimi altına alınmıştır. Ayrıca elçilik faaliyetlerinin sürdürülmesi kabul edilerek Hunlar ile Çin arasında sürekli ve resmî ilişkilerin temeli atılmıştır. Bu yönüyle Kuzey Şansi Antlaşması, Türklerin yazılı hukuk ve diplomasi anlayışına sahip olduklarını gösteren ilk belge niteliğindedir.

Cevap: D

2. II. kurucu olarak anılan padişah, Fetret Devri'ni sona erdirerek devleti yeniden toparlayan I. Mehmet (Çelebi Mehmet)'tir. Hüdavendigâr ünvanı devlet teşkilatını önemli ölçüde geliştiren I. Murat için kullanılmıştır. Sultan-ı İklîm-i Rûm ifadesi, Anadolu ve Rumeli'de geniş fetihler yaparak Osmanlı'yı büyük bir güç hâline getiren I. Bayezid (Yıldırım Bayezid) ile özdeşleşmiştir. Ebu'l Hayr nitelendirmesi ise hayır işleriyle ve imar faaliyetleriyle öne çıkan II. Murat'a aittir.

Cevap: C

3. Şenlendirme, boş veya terk edilmiş arazilerin yeniden tarıma açılması ve bu alanlarda yerleşimin teşvik edilmesi yoluyla devletin ekonomik ve idari gücünü artırmayı hedefleyen bir uygulamadır.

Bu uygulamanın temel amacı, her şeyden önce üretimi artırmaktır. Tarıma açılan yeni topraklar sayesinde hem tarımsal verim yükseltilmiş hem de ülke ekonomisi canlandırılmak istenmiştir. Aynı zamanda üretimin artması, doğrudan vergi gelirlerinin de artmasına yol açmıştır. Osmanlı'da devlet gelirlerinin büyük ölçüde tarıma dayalı olması, şenlendirme politikasını mali açıdan da önemli hâle getirmiştir.

Buna karşılık Osmanlı toprak sistemi içinde arazilerin büyük bölümü miri arazi statüsünde olduğundan, şenlendirme uygulaması özel mülkiyeti geliştirmeyi amaçlamamıştır. Devlet, toprağın mülkiyetini elinde tutmaya devam etmiş, yalnızca kullanım hakkını üretim yapan halka vermiştir.

Cevap: C

4. Verilen maddeler Amasya Genelgesi'nin temel düşüncelerini yansıtmaktadır ve bu maddelerden hangi yoruma ulaşılabileceği sorgulanmaktadır. İlk maddede "Vatanın bütünlüğü ve milletin istiklali tehlikeydedir" denilerek Millî Mücadele'nin gerekçesi açıkça ortaya konulmuştur; bu nedenle Rüya'nın yorumu metinden çıkarılabilir. İkinci maddede "Milletin istiklâlini yine milletin azim ve kararı kurtaracaktır" ifadesi yer almakta, bu da ulusal egemenlik anlayışına açık bir vurgu niteliği taşımaktadır; dolayısıyla Selim'in yorumuna ulaşmak mümkündür. Aynı ifade, Millî Mücadele'nin hangi yolla yürütüleceğini, yani halk iradesine dayalı bir mücadele yönemi benimsendiğini de gösterdiğinden Önder'in yorumu da maddelerle örtüş-

mehtedir. Üçüncü maddede ise her türlü baskıdan uzak bir heyetten söz edilmesi, doğrudan Temsil Heyeti fikrini yansıttığı için Barış'ın yorumuna da ulaşılabilir.

Buna karşılık verilen maddelerin hiçbirinde ulusal sınırların nereler olduğu ya da sınır kavramına dair bir ifade yer almamaktadır. Ulusal sınırlara ilişkin açık bir vurgu Erzurum Kongresi ile ortaya konmuştur. Bu nedenle Kenan'ın yorumu verilen maddelerden çıkarılamaz.

Cevap: C

5. Saltanatın kaldırılması, Osmanlı siyasal yapısının tasfiyesi ve yeni Türk devletinin egemenlik anlayışının netleşmesi açısından kritik bir dönüm noktasıdır. 1 Kasım 1922'de bu kararın alınmasıyla birlikte, Osmanlı padişahının devlet yönetimindeki varlığı sona ermiş, ancak halifeliğin devam etmesi nedeniyle rejim ve devlet başkanlığı meselesi henüz kesin olarak çözüme kavuşmamıştır. Bu durum, yeni devletin yönetim biçiminin açıkça tanımlanması ihtiyacını doğurduğundan birinci yoruma ulaşılabilir.

Saltanatın kaldırılmasıyla egemenliğin kaynağı tamamen millete geçmiş, ulusal iradenin önünde yer alan en önemli siyasal engellerden biri ortadan kaldırılmıştır. Böylece TBMM'nin üstünlüğü fiilen ve hukuken güçlenmiş, bu da ikinci yargıyı doğrulamaktadır.

Ayrıca saltanatın kaldırılması, devlet yönetiminin dinî temelli bir monarşiden kopararak dünyevi bir zemine taşınması anlamına geldiğinden, laiklik yolunda atılan ilk ciddi adım olarak kabul edilir. Her ne kadar halifelik henüz kaldırılmamış olsa da, bu karar laikleşme sürecinin başlangıcını oluşturmuştur.

Cevap: E

6. John Steinbeck'in *Gazap Üzümleri* adlı eseri, 1929 Dünya Ekonomik Krizi sonrasında Amerika'da yaşanan ekonomik çöküşü, topraklarını kaybeden çiftçilerin göç sürecini ve insanların hayatta kalma mücadelesini merkeze alır. Romanda bireysel çıkarların yerini dayanışmanın alması, insanın insana olan ihtiyacının paradan daha değerli olduğu düşüncesi güçlü biçimde vurgulanır. Soruda verilen alıntı da bu temel düşünceyle örtüşmektedir.

Cevap: B

1. Metinde Türklerin, İslam dünyasında ortaya çıkan mezhep çatışmalarına doğrudan müdahil oldukları açıkça görülmektedir. Şiilere karşı Bağdat, Irak ve Suriye'nin korunması, Selçukluların bu çatışmalarda aktif rol oynadığını göstermektedir. Bu nedenle birinci yargıya ulaşılabilir.

Buna karşılık halifelüğün Selçukluların siyasi himayesi altına girmesi, halifelik makamının Türklere geçtiği anlamına gelmez. Halifelik Abbasilere ait olmaya devam etmiş, Selçuklular yalnızca askerî ve siyasi koruyucu rol üstlenmiştir. Dolayısıyla ikinci yargıya ulaşılabilir.

Ayrıca metinde Selçukluların medreseler kurarak âlimler yetiştirdiği ve Şiilerle fikri-ilmî mücadele yürüttüğü belirtilmektedir. Bu durum, Türklerin İslamiyet'i yalnızca kılıç gücüyle değil, düşünsel ve ilmi yollarla da koruduklarını göstermektedir. Bu nedenle üçüncü yargıya da ulaşılabilir.

Cevap: D

2. İlk iki öncüle bakıldığında, öşri arazinin Müslümanlara ait şahıs toprakları, haraci arazinin ise gayrimüslimlere ait şahıs toprakları olarak tanımlanması doğrudur. Aynı şekilde paşmaklık arazinin gelirinin saray kadınlarına ayrılması da Osmanlı toprak sistemiyle uyumludur.

Ancak dördüncü ve beşinci öncüllerde bir karışıklık bulunmaktadır. Ocaklık, Osmanlı'da kale muhafızları ve tersanelerin giderlerini karşılamak amacıyla ayrılan toprak türüdür. Buna karşılık yurtluk araziler, özellikle sınır boylarını koruyanlara, yani uç bölgelerde görev yapan askerî unsurlara gelir sağlamak için verilmiştir. Tabloda bu iki tanımın yerleri yanlış verilmiştir.

Cevap: E

3. Verilen bilgiler dikkatle incelendiğinde ilk maddede, 1621 yılında Genç Osman'ın Lehistan üzerine düzenlediği seferden söz edilmekte ve bu seferin sonunda imzalanan antlaşma anlatılmaktadır. Bu ifade, Osmanlı - Lehistan ilişkileri bağlamında yapılan Hotin Antlaşması'nı tarif etmektedir. İkinci maddede IV. Mehmet Dönemi'nde Osmanlı Devleti'nin batıda en geniş sınırlara ulaştığı bir antlaşmadan bahsedilmektedir; bu durum Osmanlı'nın Avrupa'daki en geniş hâkimiyet alanına ulaştığı süreci ifade etmektedir. Üçüncü maddede Osmanlı Devleti'nin batıda ilk kez büyük çapta toprak kaybına uğradığı bir antlaşma anlatılmakta, dördüncü maddede ise Kutsal İttifak Savaşları sonrasında Rusya ile yapılan ve Karadeniz'in Türk gölü olma özelliğini kaybettiği bir antlaşmaya değinilmektedir.

Nasuh Paşa Antlaşması ise 1612 yılında Osmanlılar ile Safeviler arasında imzalanan bir antlaşmadır.

Cevap: C

4. Verilen maddeler Mondros Ateşkes Antlaşması'nın Osmanlı Devleti'ni askerî, siyasi ve haberleşme bakımından tamamen etkisiz hâle getirmeyi amaçladığını açıkça göstermektedir. Maddelerde, İtilaf Devletlerine güvenlik gerekçesiyle istedikleri stratejik noktayı işgal etme hakkı tanınması, Osmanlı topraklarının fiilen işgale açık hâle getirildiğini ortaya koymaktadır. Bu durumdan Osmanlı Devleti'nin egemenliğinin büyük ölçüde zedelendiği anlaşılmaktadır. Aynı zamanda silahların teslim edilmesi ve ordunun terhis edilmesi, Osmanlı Devleti'nin işgallere karşı koymasının engellenmek istendiğini ve askeri direniş gücünün ortadan kaldırılmaya çalışıldığını göstermektedir.

Haberleşme ve ulaşım araçlarının İtilaf Devletlerinin denetimine bırakılması ise,

halkın örgütlenmesini ve işgallere karşı direnişin yayılmasını önlemeye yöneliktir. Bu nedenle işgallere karşı direniş ve örgütlenme faaliyetlerine engel olunmak istendiği yorumu da yapılabilir. Ayrıca Vîlayet-i Sitte'de karışıklık çıkması hâlinde işgal edilebileceğinin belirtilmesi, Doğu Anadolu'da bir Ermeni devleti kurma planının zeminini hazırlamaya yönelik bir madde olarak değerlendirilebilir.

Buna karşılık verilen maddelerde, milletlerin kendi kaderini tayin etmesi anlamına gelen self determinasyon ilkesinin hayata geçirildiğine dair herhangi bir ifade bulunmamaktadır. Aksine, Osmanlı Devleti'nin iradesi tamamen yok sayılmıştır. Bu nedenle bu yoruma ulaşılamaz.

Cevap: A

5. 1928 yılında "Devletin dini İslam'dır." maddesinin Anayasa'dan çıkarılması, devletin dinî bir kimlikten uzaklaştırılarak hukuk düzeninin laik esaslara dayandırılması anlamına gelmektedir. Bu değişiklik, anayasanın laikleştirilmesi yönünde atılmış açık ve net bir adımdır. Dolayısıyla üçüncü yoruma ulaşılabilir.

1930, 1933 ve 1934 yıllarında kadınlara belediye seçimlerine katılma, muhtarlık, milletvekili seçme ve seçilme gibi siyasal hakların verilmesi, kadın - erkek eşitliğini güçlendirmiştir. Bu düzenlemeler, toplumsal alanda eşitliğin sağlanmasına yönelik önemli anayasal gelişmelerdir. Bu nedenle ikinci yoruma da ulaşılabilir.

Buna karşılık 1930 yılında seçmen yaşının yükseltilmesi, halkın yönetime katılım alanını daraltan bir uygulamadır. Her ne kadar 1946'da tek dereceli seçim sistemine geçilerek demokratikleşme yönünde bir adım atılmış olsa da, seçmen yaşının yükseltilmesi cumhuriyetçilik ve demokratik katılım anlayışıyla çelişen bir düzenleme olarak değerlendirilebilir. Bu durum,

yapılan anayasa değişiklikleri arasında cumhuriyetçilik ilkesine aykırı sayılabilecek uygulamaların da bulunduğunu göstermektedir. Bu nedenle birinci yoruma da ulaşılabilir.

Bu değerlendirmeler doğrultusunda verilen bilgilerden I, II ve III numaralı yorumların tamamına ulaşılabilir.

Cevap: E

6. İlk açıklamada, ABD'nin SSCB tehdidi altındaki Türkiye ve Yunanistan'a askerî ve ekonomik yardım yapmasından söz edilmekte, ayrıca ABD'nin dünya siyasetine aktif biçimde geri döndüğü vurgulanmaktadır. Bu tanım, ABD'nin çevreleme politikasının ilk somut adımı olan Truman Doktrini'ni ifade etmektedir.

İkinci açıklamada, Batı Bloku'nda yer alan devletler tarafından Doğu Bloku'na karşı kurulan askerî bir ittifaktan ve Türkiye'nin 1952'de Kore Savaşı'na asker gönderdikten sonra bu yapıya dâhil olduğundan bahsedilmektedir. Bu bilgiler NATO'yu tanımlamaktadır.

Üçüncü açıklamada, ABD'nin SSCB tehdidi altındaki Batı Bloku ülkelerine yaptığı ekonomik yardımdan ve bu yardımdan en fazla payı İngiltere'nin aldığından söz edilmektedir. Bu tanım Marshall Planı'na aittir.

Dördüncü açıklamada ise SSCB liderliğinde Doğu Bloku ülkelerinin iş birliğini sağlamak amacıyla kurulmuş siyasi bir teşkilattan bahsedilmektedir. Bu tanım COMİNFÖRM'u karşılamaktadır.

Bu eşleştirmeler yapıldığında, seçeneklerde yer alan COMECON'un verilen açıklamalardan hiçbirine uymadığı görülmektedir. COMECON, Doğu Bloku ülkeleri arasında ekonomik iş birliği amacıyla kurulmuş bir örgüttür ve metinde böyle bir tanım yer almamaktadır.

Cevap: B

1. Verilen kavramlar İslamiyet öncesi Türk devlet teşkilatına ait özel terimlerdir ve doğru anlamlarıyla ele alındığında eşleştirme şu şekilde yapılabilir. Tüz, İslamiyet öncesi Türklerde hükümdar ile halk arasında kabul edilen ve yönetim anlayışını belirleyen sözlü bir antlaşma niteliği taşır; bu nedenle A seçeneğindeki açıklama tüz kavramıyla örtüşmektedir. Böri, kağanın güvenliğini sağlayan özel muhafız birliği olarak bilinir ve B seçeneğiyle uyumludur. Yelme, savaş öncesinde düşman hakkında bilgi toplamakla görevli keşif birliğidir ve C seçeneğini karşılar. Mangala ise Türk kültürüne ait, 48 taşla oynanan bir zekaoyunudur ve E seçeneğiyle eşleşmektedir. Hazine görevlisine verilen isim Ağılığ'dır.

Cevap: D

2. İslam savaş hukukunda, savaş yoluyla elde edilen topraklar ve ganimetler üzerinde fetheden tarafın tasarruf hakkına sahip olması anlayışı kılıç hakkı olarak adlandırılır. Osmanlı Devleti de Rumeli'de fetihleri hızlandırmak amacıyla bu anlayışı benimsemiş, fethedilen toprakları dirlik sistemi içinde askerlere ve yöneticilere dağıtarak hem bölgenin Türkleşmesini sağlamış hem de fetih hareketlerini süreklilik kazandırmıştır. Bu uygulama, Osmanlı'nın Balkanlarda kalıcı olmasında önemli rol oynamıştır.

Diğer seçenekler incelendiğinde, gedik usulü esnaf teşkilatıyla, emanet sistemi geçici idare anlayışıyla, iltizam sistemi vergi toplama yöntemiyle, malikâne usulü ise vergi gelirlerinin ömür boyu devriyle ilgilidir ve savaş hukuku kapsamında değerlendirilmez.

Cevap: A

3. Metinde yer alan ifadeler dikkatle incelendiğinde, İzmir'in Yunanlar tarafından işgalinin hukuka aykırı olduğu, bu işgalin haksız ve adaletsiz bulunduğu ve Türk milletinin verdiği direnişin meşru bir bağımsızlık mücadelesi olarak değerlendirildiği açıkça görülmektedir. Bu yaklaşım, İtilaf Devletleri içinde Yunan işgaline karşı en net ve açık eleştiriyi yapan isimle örtüşmektedir. Bu düşünceleri dile getiren kişi, ABD'nin İstanbul Yüksek Komiseri olan Amiral Bristol'dür. Amiral Bristol, hazırladığı raporlar ve yazdığı mektuplarda İzmir'in işgalinin Wilson İlkeleri'ne ve uluslararası hukuka aykırı olduğunu vurgulamış, bölgede çoğunluğun Türklerden oluştuğunu belirtmiş ve Yunan işgalinin Türk halkını baskı ve zulüm altına aldığını ifade etmiştir. Bu yönüyle Bristol, Türk Millî Mücadelesi'nin haklılığını yabancı bir devlet adamı olarak açıkça kabul eden önemli bir figürdür.

Diğer seçeneklere baktığımızda ise General Harbord, Doğu Anadolu'ya gönderilen Amerikan heyetinin başında yer almış, özellikle Ermeni meselesiyle ilgili incelemelerde bulunmuş ve bir rapor yayımlamıştır.

Henry Balfour, İngiltere'nin dış politikasıyla ilişkilendirilen bir isim olup genellikle Yahudi devletinin kurulma sürecinde bilinen bir isimdir.(Balfour Deklarasyonu) General Milne, İtilaf Devletleri'nin askerî yetkililerinden biri olarak İstanbul ve çevresindeki işgallerde görev almış, Yunan kuvvetlerinin Anadolu'daki hareketlerine karşı çıkmak yerine bu süreci yöneten isimlerden biri olmuştur. Milne Raporu ve Hattı: Batı Cephesi'nde Yunanlara zaman kazandırmak amacıyla hazırlanan rapor ve hattır.

Amiral Sandler Raporu ise Türkiye'nin Hatay Sorunu'nu Milletler Cemiyetine taşıması sonucu cemiyet tarafından hazırlanan rapor olarak bilinir. Bölgedeki nüfu-

sun %39'unun Türk olduğunu vurgulayan rapor sonrası Milletler Cemiyeti, Hatay'ın Fransa'nın Suriye mandasından ayrı bir birim olduğu sonucuna varmış ve Hatay Devleti kurulmuştur.

Cevap: B

4. İlk sözde, zamanın gereklerine göre düşüncelerin yenilenmesinden ve çağdaş uygarlık hedefinden bahsedilmektedir. Bu anlayış, durağanlığı reddeden ve sürekli yenilenmeyi esas alan İnkılapçılık ilkesinin açık bir ifadesidir. İkinci sözde, devletin temel görevinin milletin refahını sağlamak olduğu vurgulanmaktadır. Bu yaklaşım, devletin ekonomik ve sosyal hayata gerektiğinde müdahale etmesini savunan Devletçilik ilkesiyle örtüşmektedir. Üçüncü sözde Türk milletinin tarih boyunca kurduğu medeniyetler ve sahip olduğu değerli miras ön plana çıkarılmakta, millî geçmişe ve millî kimliğe vurgu yapılmaktadır. Bu ifade doğrudan Milliyetçilik ilkesiyle ilişkilidir. Dördüncü sözde ise dinin vicdan işi olduğu, devletin ve hükümetin din işlerine karışmaması gerektiği belirtilmektedir. Bu anlayış, din ve devlet işlerinin ayrılmasını esas alan Laiklik ilkesini açıkça yansıtmaktadır.

Bu eşleştirmeler yapıldığında İnkılapçılık, Devletçilik, Milliyetçilik ve Laiklik ilkelerinin verilen sözlerle örtüştüğü görülmektedir. Buna karşılık Cumhuriyetçilik ilkesine doğrudan işaret eden bir ifade sözler arasında yer almamaktadır.

Cevap: A

5. Antlaşmayı imzalayan Osmanlı heyetinin Hadi Paşa, Rıza Tevfik ve Reşat Halis'ten oluşması doğrudur. Antlaşma hükümlerinin San Remo Konferansı'nda belirlenmiş olması da tarihsel olarak doğru bir bilgidir. Sevr Antlaşması, Osmanlı Mebusan Meclisi tarafından onaylanmadığı için "ölü

doğmuş bir antlaşma" olarak nitelendirilmiş, bu yönüyle hukuken geçerlilik kazanmamıştır. Ayrıca Saltanat Şûrası tarafından onaylanmış ve Osmanlı Devleti'nin imzaladığı son antlaşma olmuştur; bu ifadeler de doğrudur.

Hatalı bilgi C seçeneğinde yer almaktadır. Sevr sürecinde görevde bulunan Sadrazam Damat Ferit Paşa'dır. Ahmet İzzet Paşa, Mondros Ateşkes Antlaşması döneminin sadrazamıdır ve Sevr süreciyle doğrudan ilişkilendirilmez.

Cevap: C

6. Verilen bilgiler Hindistan'ın bağımsızlık mücadelesinde şiddete başvurmayan direniş yöntemleriyle öne çıkan bir lideri tanımlamaktadır. Metinde özellikle ruhani lider olması, İngiliz emperyalizmine karşı gerçekleştirilen Tuz Yürüyüşü, ayrıca sivil itaatsizlik ve pasif direniş yöntemlerinin kullanılması vurgulanmaktadır. Bu özellikler, Hindistan bağımsızlık hareketinin simge ismiyle birebir örtüşmektedir.

Bu niteliklere sahip lider Mahatma Gandhi'dir. Gandhi, "ahimsa" (şiddetsizlik) ve "satyagraha" (hakikate bağlı direniş) ilkeleri doğrultusunda Hindistan halkını örgütlemiş, İngiliz sömürge yönetimine karşı geniş kitleleri kapsayan barışçıl bir mücadele yürütmüştür. 1930'daki Tuz Yürüyüşü, onun liderliğinde gerçekleştirilen en sembolik eylemlerden biridir ve İngiliz ekonomik sömürsüne karşı güçlü bir protesto niteliği taşımıştır.

Diğer seçeneklerde yer alan Jawaharlal Nehru siyasi lider olarak Gandhi'nin ardından başbakanlık yapmış, Muhammed Ali Cinnah Pakistan'ın kurucusu olmuş, Benazir Butto Pakistan siyasetinde rol almış, Cemal Abdülnasır ise Mısır lideridir.

Cevap: B

1. Hazarlar, Museviliği benimseyen tek Türk devleti olarak tarihte özgün bir yere sahiptir. Kafkaslar üzerinden İslam dünyası ile Bizans arasında tampon devlet görevi görmüş, Belencer Savaşı ile Arap ilerleyişini durdurmuşlardır. Kürk Yolu üzerindeki hâkimiyetleri sayesinde ekonomik olarak güçlenmiş, farklı din ve milletlerin bir arada barış içinde yaşadığı çok kültürlü bir devlet yapısı oluşturmuşlardır. Ayrıca ücretli askerlik sistemini uygulamaları, askeri teşkilatlanma açısından da bir ilktir.

Cevap: C

2. Anadolu'da I. Beylikler Dönemi, 1071 yılında yapılan Malazgirt Savaşı ile başlamıştır. Bu savaşta Büyük Selçuklu Sultanı Alp Arslan'ın Bizans İmparatoru Romen Diyojen'i yenilgiye uğratması sonucunda Anadolu'nun kapıları Türklere açılmış, Selçuklu komutanları Anadolu'nun çeşitli bölgelerinde kendi adlarına beylikler kurmaya başlamıştır. Danişmentliler, Saltuklular, Mengücekliler ve Artuklular bu dönemin ürünüdür. Dolayısıyla I. Beylikler Dönemi'ni başlatan savaş Malazgirt'tir.

II. Beylikler Dönemi ise Anadolu Selçuklu Devleti'nin zayıflayıp fiilen dağılma sürecine girdiği bir gelişmeyle başlamıştır. 1243 yılında Moğollarla yapılan Köseadağ Savaşı, Anadolu Selçuklu Devleti'nin ağır yenilgisiyle sonuçlanmış, merkezî otorite çökmüş ve Anadolu'da siyasi birlik bozulmuştur. Bu durum, Karamanoğulları, Germiyoğulları, Candaroğulları ve Osmanlı gibi II. beyliklerin ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır.

Cevap: E

3. Kanuni Sultan Süleyman'ın Bender Kalesi'ndeki kitabesinde yer alan ifadeler, Osmanlı padişahlarının siyasi, dinî ve ideolojik konularını birlikte yansıtan önemli ipuçları barındırmaktadır. Metinde padişahın kendisini "bu dünyanın sultanı" olarak nitelemesi, Osmanlı hükümdarlarının yalnızca belirli bir coğrafyaya değil, evrensel bir hâkimiyet anlayışına sahip olduklarını göstermektedir. Bu durum, Osmanlı siyaset anlayışında yer alan cihan hâkimiyeti ülküsünün açık bir yansımasıdır. Dolayısıyla birinci yargıya ulaşılabilir.

İfadelerde geçen "Ümmet-i Muhammed'in başındayım" vurgusu ise Kanuni Sultan Süleyman'ın yalnızca siyasi bir hükümdar değil, aynı zamanda İslam dünyasının lideri, yani halife sıfatını taşıdığını ortaya koymaktadır. Bu söylem, halifelik yetkisinin padişahın şahsında toplandığını açıkça göstermektedir. Bu nedenle ikinci yargıya da ulaşmak mümkündür.

Ayrıca metnin genelinde Allah'ın inayeti, Hz. Muhammed'in mucizeleri ve dinî meşruiyet vurgusunun ön planda olması, Osmanlı devlet yönetiminde dinin önemli bir meşruiyet kaynağı olduğunu göstermektedir. Bu durum, devlet yönetiminde teokratik unsurların etkili olduğuna işaret eder. Dolayısıyla üçüncü yargı da metinden çıkarılabilmektedir.

Cevap: E

4. 14 Mayıs 1919 tarihi, İzmir'in Yunanlar tarafından işgal edilmesinden bir gün önceye denk gelmektedir. Bu süreçte İzmir ve çevresinde faaliyet gösteren Redd-i İlhak Cemiyeti, Yunan ilhakını reddetmiş, Türk halkının çoğunlukta olduğunu ve Yunan egemenliğini kabul etmediğini dünyaya duyurmayı amaçlamıştır. Bildiride halkın doğrudan muhatap alınması ve "Artık kendini göster" çağrısı yapılması, İzmir'in işgali öncesinde halkı direnişe hazırlamaya yönelik açık bir çağrıdır.

Cevap: A

5. Gümrü Antlaşması, TBMM Hükûmetinin hem askerî başarı elde ettiği hem de bunu diplomatik bir kazanıma dönüştürdüğü ilk antlaşmadır. Bu yönüyle TBMM'nin ilk askerî ve siyasi başarısı olması A seçeneğini doğru kılar. Antlaşma metninde "Türkiye" adının geçmesi, B seçeneğini de doğru yapmaktadır. Ayrıca Ermenistan, bu antlaşma ile Sevr Antlaşması'nı reddeden aynı zamanda Misakımillî'yi tanıyan ilk devlet olmuştur; bu nedenle C seçeneği de doğrudur. Yine Ermenistan'ın TBMM'yi resmen tanınması, TBMM'yi tanıyan ilk devlet olmasını sağlamıştır; bu da D seçeneğinin doğru olduğunu gösterir.

Ancak Türkiye'nin doğu sınırı bu antlaşma ile kesinleşmemiştir. Gümrü Antlaşması doğu sınırıyla ilgili önemli hükümler içerse de, Türkiye'nin doğu sınırı 1921 Kars Antlaşması ile kesinlik kazanmıştır.

Cevap: E

6. Telgrafta sözü edilen düzenleme dikkatle incelendiğinde, savaşın bir ulusal politika aracı olarak yasaklanması, saldırı savaşlarının suç sayılması ve ABD ile Fransa'nın öncülüğünde çok sayıda devletin bu ilkelere imza atması gibi unsurlar özellikle vurgulanmaktadır. Ayrıca metinde, paktın amacının uluslararası sorunların barışçıl yollarla çözülmesini sağlamak olduğu açıkça ifade edilmektedir.

Bu özellikler, 1928 yılında Fransa Dışişleri Bakanı Aristide Briand ile ABD Dışişleri Bakanı Frank Kellogg öncülüğünde imzalanan Briand-Kellogg Paktı ile birebir örtüşmektedir. Bu paktla devletler, savaş bir dış politika aracı olarak kullanmamayı taahhüt etmiş ve saldırgan savaşları hukuken meşru olmaktan çıkarmıştır. Türkiye de bu barışçı yaklaşım doğrultusunda pakta daha sonra katılmıştır.

Cevap: E

1. Asya Hun Devleti'nde kullanılan ve "sonsuzluk, genişlik" gibi anlamlar taşıyan hükümdarlık ünvanı "Şanyü"dür. Bu ünvan Hun hükümdarlarının egemenlik anlayışını yansıtır. Uygur Devleti'nde ise Maniheizm dininin etkisiyle hükümdarlar için Ay Tengri gibi kutsallık vurgusu taşıyan ünvanlar kullanılmıştır. II. Göktürk Devleti'nin kurucusu Kutluk Kağan'ın kullandığı, "derleyen, toparlayan" anlamına gelen ünvan "İlteriş"tir ve devletin yeniden kuruluş sürecini simgeler. İkili teşkilat sisteminde ülkenin batı kanadını yöneten yöneticiye verilen ünvan ise "Yabgu"dur.

Cevap: A

2. Anadolu Selçuklu Devleti'nin mirasçısı olduğunu iddia eden ve bu nedenle Osmanlı Devleti'ni uzun süre meşgul eden beylik Karamanoğullarıdır. Selçuklu başkenti Konya'yı ele geçirmeleri ve Selçuklu geleneğini sürdürme iddiaları, onları Osmanlı açısından en tehlikeli rakip hâline getirmiştir. Turnadağ Savaşı ile Osmanlı topraklarına katılan beylik ise Dulkadiroğullarıdır; bu savaşla Anadolu'daki beylikler dönemi fiilen sona ermiştir. Osmanlı Devleti'ne satın alma yoluyla katılan beylik Hamitoğullarıdır; I. Murat Dönemi'nde topraklarının bir bölümü para karşılığında Osmanlı'ya bırakılmıştır. Çeyiz ve vasiyet yoluyla Osmanlı'ya katılan beylik ise Germiyanogullarıdır; Kütahya ve çevresi bu yolla Osmanlı egemenliğine girmiştir.

Cevap: B

3. Öncelikle savaş teknolojilerinin gelişmesiyle birlikte ateşli silahların ön plana çıkması, tımarlı sipahilerin savaş alanındaki etkinliğini azaltmıştır. Tımar sistemi doğrudan asker yetiştirmeye dayalı bir toprak düzeni olduğundan, bu askerî değişim toprak sistemini de etkilemiş, tımar ordularının sayısı azalmaya başlamıştır. Bu durum birinci yargıyı doğrular.

Ateşli silahlı, maaşlı ve sürekli orduların kurulması ise devletin hazineden doğrudan harcama yapmasını zorunlu kılmıştır. Silah üretimi, mühimmat temini ve maaş ödemeleri, savaş sanayine ayrılan kaynakların artmasına yol açmıştır. Bu da ikinci yargıya ulaşılabilirliğini göstermektedir.

Tımar sisteminin çözülmesiyle birlikte devlet, artan askeri giderleri karşılamak için nakit paraya daha fazla ihtiyaç duymuştur. Bu ihtiyaç, vergi gelirlerinin peşin para karşılığında mültezimlere devredildiği iltizam sisteminin yaygınlaşmasına neden olmuştur. Dolayısıyla ateşli silahların artması, dolaylı olarak iltizam sisteminin genişlemesine zemin hazırlamıştır. Bu durum üçüncü yargıyı da doğrular.

Cevap: E

4. Atatürk'ün "Fikirlerimin babası" sözü, Türk milliyetçiliğini sistemli bir düşünce hâline getiren Ziya Gökalp için söylenmiştir. Ziya Gökalp, Atatürk'ün milliyetçilik ve toplum anlayışının şekillenmesinde en etkili isimdir.

"Türk milletinin yüzyıllardan bu yana beklediği ses" ifadesi, Türkçülüğü şiirle halka yayan Mehmet Emin Yurdakul için kullanılmıştır. Nitekim Atatürk, Mehmet Emin'i "Millî şair" olarak görmüştür.

"Cenge Giderken" adlı şiir, yine Mehmet Emin Yurdakul'a aittir ve Atatürk bu şiir için "Bu dizilerde ulusal benliğimin gurunun tattıran ilk anlatımı buldum" ifadesini kullanmıştır.

"Hangi Türk şairi böyle inkılapçı şiirler yazmıştır?" sözü ise düşüncede yeniliği ve devrimci bakışı temsil eden Tefik Fikret için söylenmiştir.

Ayrıca Namık Kemal, vatan, hürriyet ve millet kavramlarıyla Atatürk'ün fikir dünyasında önemli bir yere sahiptir ve onun etkisi tartışmasızdır.

Buna karşılık Mustafa Reşit Paşa, Tanzimat Dönemi'nin önde gelen bir devlet adamıdır

Cevap: A

5. Lozan Barış Antlaşması'nın onaylanma sürecinde TBMM İcra Vekilleri Heyeti Reisi olarak görev yapan kişi Hüseyin Rauf Orbay'dır.

Cevap: C

6. Soruda verilen bilgiler dikkatle incelendiğinde, ABD'nin Amerika kıtasını Avrupa müdahalesine kapatması ve buna karşılık Avrupa'nın iç işlerine karışmamayı esas alması vurgulanmaktadır. Bu iki temel ilke, 1823 yılında ABD Başkanı James Monroe tarafından ilan edilen ve Amerikan dış politikasına uzun süre yön veren anlayışı ifade eder. Bu politika Yalnızlık Politikası olarak da bilinmektedir.

Cevap: B

1. Kut, İslamiyet öncesi Türk devlet anlayışında hükümdarlık yetkisinin Tanrı tarafından belirli bir soya verildiğine inanılan ilahi bir meşruiyet unsurudur.

Aşina oğuşu, Göktürk Devleti'nin kurucu ve yönetici hanedanıdır. Göktürk kağanlarının bu soydan gelmesi ve iktidarlarını Tanrı'nın verdiği kut anlayışıyla temellendirmeleri, Aşina ailesini Türk tarihinde kut yetkisi alan en belirgin hanedanlardan biri yapmaktadır.

Yağlakar oğuşu ise Uygur Devleti'nin yönetici hanedanıdır. Uygur kağanları bu soydan çıkmış, siyasi egemenliklerini yine kut inancı çerçevesinde meşrulaştırmışlardır. Bu yönüyle Yağlakarlar da kut yetkisi alan oğuşlar arasında yer alır.

Tuku oğuşu ise Hunların ortaya çıkmasını sağlayan oğuştur.

Cevap: E

2. Öncüllerde eğitimin bireyin fiziksel, zihinsel ve ahlaki gelişimi için gerekli olduğunu vurgulayan bir düşünce anlayışından söz edilmektedir. Bu yaklaşım, sadece bilimsel çalışmalarla değil, aynı zamanda insan ve toplum merkezli bir eğitim felsefesiyle de ilgilenen bir âlimi işaret eder. Batı dünyasında "Avicenna" adıyla tanınmasının yanında *El-Kanun fi't-Tıbb* ve *Kitabü's-Şifa* adlı eserler, özellikle tıp, felsefe ve bilim tarihinde çok önemli yere sahiptir. *El-Kanun fi't-Tıbb* yüzyıllar boyunca Avrupa üniversitelerinde ders kitabı olarak okutulmuş, *Kitabü's-Şifa* ise felsefe ve bilim alanında kapsamlı bir başvuru kaynağı olmuştur. Bu özelliklerin tamamı birlikte değerlendirildiğinde, soruda sözü edilen Türk-İslam ilim insanının İbn-i Sina olduğu açıkça anlaşılmaktadır.

Cevap: E

3. Meşaleler Savaşı, Osmanlı - Safevi mücadelesinin bir parçası olup Özdemiroğlu Osman Paşa'nın başarılarıyla Osmanlı lehine sonuçlanmıştır. Bu askerî üstünlükten sonra 1590 yılında Ferhat Paşa Antlaşması imzalanmıştır. Bu antlaşma ile Osmanlı Devleti; Azerbaycan, Gürcistan ve Dağıstan gibi önemli bölgeleri topraklarına katarak doğuda tarihindeki en geniş sınırlara ulaşmıştır. Bu yönüyle Ferhat Paşa Antlaşması, Osmanlı - Safevi ilişkilerinde Osmanlı lehine en avantajlı antlaşma olarak kabul edilir.

Diğer seçenekler incelendiğinde;

Bucaş Antlaşması 1672 yılında Lehistan ile imzalanan ve Osmanlı Devleti'nin batıda en geniş sınırlarına ulaştığı antlaşmadır.

1533 İstanbul Antlaşması Avusturya ile imzalanmış ve Osmanlı Devleti açık bir şekilde Avusturya'ya üstünlük sağlamıştır. 1555 yılındaki Amasya Antlaşması ise Safevilerle imzalanmıştır.

Bahçesaray Antlaşması ise 1683 yılında Rusya ile yapılmıştır. Rusya ve Osmanlı arasındaki ilk antlaşmadır.

Cevap: B

4. Osmanlı Devleti'nde milliyetçilik düşüncesinin etkisiyle ilk isyan eden azınlık Sırplardır. 1804'te başlayan Sırp İsyanları, Fransız İhtilali sonrası milliyetçilik fikrinin Osmanlı topraklarındaki ilk somut yansımasıdır. Sırp 1813 Bükreş Antlaşması ile ayrıcalık, 1829 Edirne Antlaşması ile özerklik, 1878 Berlin Antlaşması ile bağımsızlık kazanmışlardır.

İsyan sonucunda ilk bağımsızlığını kazanan azınlık ise Rumlar (Yunanlar)'dır. 1821'de başlayan Yunan İsyanı, Avrupa devletlerinin de desteğiyle başarıya ulaşmış ve 1829 Edirne Antlaşması süreci sonunda Yunanistan bağımsız bir devlet olarak ortaya çıkmıştır.

Cevap: D

5. Sivas Kongresi'nde Temsil Heyeti, sadece tavsiye kararları alan bir kurul olmanın ötesine geçerek fiili bir hükûmet gibi davranmış, aldığı kararlarla yürütme yetkisini kullanmaya başlamıştır. Bu kapsamda en dikkat çekici uygulama, Batı Cephesi Kuvayimillîye Komutanlığı'na bir atama yapılmasıdır. Temsil Heyeti, bu görev için Ali Fuat Cebesoy'u görevlendirmiştir. Bu atama, Temsil Heyetinin emir verme ve uygulama gücüne sahip olduğunu göstermesi bakımından tarihi bir dönüm noktasıdır.

Cevap: D

6. Musul - Kerkük Meselesi'nde Türkiye Cumhuriyeti'nin Milletler Cemiyetine sunduğu tezler incelendiğinde, Türkiye'nin bu bölge üzerindeki hak iddialarını çok yönlü bir temele dayandığı görülmektedir. İlk olarak Musul'un Mondros Ateşkes Antlaşması'ndan sonra işgal edilmiş olması, Türkiye'nin hukuki açıdan bu işgali geçersiz saydığını ve ateşkes imzalandığı sıradaki fiili sınırları esas aldığını göstermektedir. Bu durum, Türkiye'nin Mondros'un imzalandığı tarihte sahip olduğu toprakları Misakımillî sınırları içinde değerlendirdiğini ortaya koyar. Dolayısıyla II. yargıya ulaşılabilir.

İkinci olarak, Musul - Kerkük bölgesinin Güneydoğu Anadolu'nun devamı niteliğinde olduğu ve nüfusun çoğunluğunun Türklerden oluştuğu vurgulanmıştır. Bu ifade, bölgenin yalnızca tarihsel değil, aynı zamanda coğrafi ve stratejik (jeopolitik) bakımdan da Türkiye'nin doğal bir parçası olduğu iddiasını destekler. Bu nedenle III. yargıya ulaşmak mümkündür.

Son olarak, bölgede yaklaşık 800 yıl boyunca çok sayıda Türk devletinin egemenlik kurmuş olması, Türkiye'nin Musul-Kerkük'ü kültürel, tarihsel ve siyasi açıdan Türk yurdu olarak gördüğünü açıkça ortaya koymaktadır. Bu yaklaşım, Türkiye'nin bölgenin Türklere ait olması gerektiğini savunduğunu gösterir ve I. yargıyı da doğrular.

Cevap: E

1. Öncüllerde adı geçen Bamsı Beyrek ve Boğaç Han, Türk edebiyatında özellikle Oğuz Türklerine ait anlatılarda yer alan ve aynı eser içinde geçen kahramanlardır. "Ay Işığı Savaşçısı" ifadesi de yine bu anlatı geleneği içinde geçen sembolik bir niteleme olarak değerlendirilir. Ayrıca eserin Oğuzlara ait olduğu bilgisinin açıkça verilmesi, *Manas* gibi Kırgızlara ya da *Ergenekon* ve *Türeyiş* gibi Göktürk - Uygur geleneğine ait destanları doğrudan elememizi sağlar.

Son olarak, eserin Akkoyunlu Devleti Dönemi'nde yazılı hâle getirildiği bilgisi son derece ayırt edicidir. Oğuz anlatı geleneğine ait olup Akkoyunlular zamanında yazıya geçirilen eser, Türk kültür tarihinde *Dede Korkut Hikâyeleri* olarak bilinmektedir. Bu eser, daha önce sözlü kültürde yaşayan Oğuz hikâyelerinin yazılı hâle getirilmiş şeklidir.

Cevap: B

2. İlk maddede, Anadolu'da para bastıran ilk Türk beyliği olma özelliği ile Yağıbasan Medresesi vurgulanmıştır. Yağıbasan Medresesi, Anadolu'daki ilk Türk medresesi olarak bilinir ve bu özellik Danişmentlilere aittir. Dolayısıyla bu eşleştirme doğrudur.

İkinci maddede Erzurum ve çevresinde hüküm sürme, ayrıca Mama Hatun Külliyesi ve Kale Camii gibi eserler yer almaktadır. Bu bilgiler Saltuklulara aittir ve doğru bir eşleştirmedir.

Üçüncü maddede Erzincan ve çevresi ile Divriği Ulu Camii vurgulanmıştır. Divriği Ulu Camii, Türkiye'nin UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne giren ilk eseri olup Mengücekliler tarafından yaptırılmıştır. Bu eşleştirme de doğrudur.

Dördüncü maddede ise Diyarbakır, Harput ve Mardin çevresi ile Zinciriye Medresesi, Kasımiye Medresesi ve Malabadi Köprüsü gibi eserler sayılmıştır. Bu eserler ve coğrafya açık biçimde Artuklular göstermektedir.

Bu dört özellik Danişmentliler, Saltuklular, Mengücekliler ve Artuklular ile net biçimde eşleşmektedir. Germiyanogulları ise Anadolu'da kurulan ikinci beyliklerden birisidir. Kütahya ve civarında hüküm sürmüştür.

Cevap: D

3. İstanbul'un fethinden sonra Bizans hanedanına mensup bazı unsurlar, Bizans'ı yeniden canlandırma umudunu Mora ve Trabzon üzerinden sürdürmeye çalışmıştır. Mora, Bizans'ın devamı niteliğinde olan Mora Despotluğu'nun merkezidi ve Paleologos Hanedanı mensupları burada hüküm sürüyordu. Fatih Sultan Mehmet, Mora'nın fethedilmesiyle Bizans soyunun Avrupa'daki bu dayanağını ortadan kaldırmıştır.

Benzer şekilde Trabzon Rum İmparatorluğu, Bizans'ın 1204'te parçalanmasından sonra kurulan ve Bizans geleneğini sürdüren son devlettir. 1461'de Trabzon'un fethedilmesiyle Bizans'ın Anadolu'daki son temsilcisi de tarih sahnesinden silinmiştir. Bu fetih, Bizans'ı yeniden diriltme umutlarını tamamen sona erdirmiştir.

Cevap: B

4. Metinde açık biçimde "Kut" ifadesi geçmekte, İngiliz ordusunun kuşatılarak teslim alındığı belirtilmektedir. Kut'ül Amare, Dicle Nehri kıyısında, bugünkü Irak sınırları içerisinde yer alan bir bölgedir. Bu zafer, Osmanlı kuvvetlerinin İngiliz General Townshend komutasındaki birlikleri kuşatarak teslim almasıyla sonuçlanmıştır.

Kut'ül Amare Zaferi, Irak Cephesi kapsamında yaşanmış; Osmanlı Devleti bu cephede İngilizlerin Bağdat'a ilerleyişini bir süre durdurmayı başarmıştır.

Cevap: A

5. Mustafa Kemal, Amasya Genelgesi'nden sonra Erzurum Kongresi öncesinde askerlik görevinden istifa ederek sine-i millete dönmüş, yani resmî askerlik sıfatı olmaksızın Millî Mücadele'yi sürdürmüştür. Bu durum, TBMM'nin açılmasından sonra da bir süre devam etmiştir. Ancak Eskişehir - Kütahya Savaşları sonrasında ordunun geri çekilmesi ve savaşın kritik bir aşamaya gelmesi üzerine, TBMM olağanüstü bir karar almıştır.

Bu karar doğrultusunda 5 Ağustos 1921'de Mustafa Kemal'e Başkomutanlık yetkisi verilmiş, böylece kendisi hem askerlik mesleğine fiilen geri dönmüş hem de ordunun başına geçmişti. Bu gelişmenin ardından Sakarya Meydan Muharebesi yapılmış ve savaş Mustafa Kemal'in başkomutanlığında kazanılmıştır.

Dolayısıyla Mustafa Kemal'in Başkomutanlık yetkisiyle askerlik mesleğine dönüşü, Eskişehir - Kütahya Savaşları ile Sakarya Meydan Muharebesi arasındaki süreçte gerçekleşmiştir.

Cevap: C

6. İlk maddede, "dünyanın en genç profesörü" ünvanı ve "Bye Bye Türkçe" adlı eser vurgulanmıştır. Bu bilgiler, Türkçenin bilim dili olarak kullanılmasını savunan ve genç yaşta profesör olan Oktay Sinanoğlu'na aittir.

İkinci maddede, DNA onarımı çalışmalarıyla Nobel Kimya Ödülü kazanmış bir bilim insanından söz edilmektedir. Bu özellik, 2015 yılında Nobel Kimya Ödülü'ne layık görülen Aziz Sancar'ı açıkça işaret eder.

Üçüncü maddede, İslam tarihi ile bilim ve teknoloji tarihi alanında çalışmalar yapan ve Goethe Üniversitesi İslam Bilimleri Tarihi Enstitüsünü kuran isim yer almaktadır. Bu bilgiler, dünya çapında tanınan bilim tarihçisi Fuat Sezgin'e aittir.

Dördüncü maddede ise beyin cerrahisi alanındaki çalışmalarıyla "Yüzyılın Beyin Cerrahisi" seçilen ve "Tıp Tarihine Geçen 50 Hekimden Biri" ünvanını alan bilim insanı anlatılmaktadır. Bu tanım Gazi Yaşargil ile örtüşmektedir.

Cevap: B

1. *Orhun Yazıtları*'nda Bilge Kağan'ın, hükümdarlığını Tanrı'nın buyruğu ve kendisine verdiği kut ile açıklaması; *Uygur Karabalsagun Yazıtı*'nda Böğü Kağan'ın "Tanrı'dan kut almış" bir ünvanla anılması; Mete Han'ın ise Çin hükümdarına yazdığı mektupta yönetme yetkisini Gök Tanrı'dan aldığını özellikle vurgulaması, Türklerde siyasi iktidarın kaynağının beşeri değil ilahi olarak görüldüğünü açıkça göstermektedir. Bu durum, kağanın yönetme yetkisinin Tanrı tarafından verildiğine inanıldığını ortaya koyar.

Bu çerçevede; I. yargıya, verilen tüm örnekler doğrudan kanıt oluşturmaktadır. Kağanın devleti yönetme yetkisinin Tengri tarafından verildiği inancı açık biçimde vurgulanmaktadır. II. yargı da doğrudur; çünkü kut anlayışı, yönetme gücünün ilahi bir kaynağa dayandığını ifade eder ve örneklerin tamamı bu düşüncüyü desteklemektedir. III. yargıya ise ulaşamaz. Türk kağanları, Tanrı tarafından yetkilendirildiklerine inanılan hükümdarlar olmakla birlikte Tanrı - kral anlayışıyla kutsallaştırılmış varlıklar olarak görülmemiştir. Kağan, Tanrı'nın yeryüzündeki temsilcisi sayılmış; ancak ilah veya yarı ilah kabul edilmemiştir. Bu yönüyle Türk siyasi anlayışı, Tanrı - kral anlayışından ayrılmaktadır.

Cevap: C

2. Metinde, esnaflar arasında haksız rekabetin önlenmesi, malın cinsi, fiyatı ve üretim miktarının belirlenmesi, zor durumda olan esnafa yardım edilmesi ve kredi sağlanması gibi uygulamalardan söz edilmektedir. Bu durum, hem üreticinin emeğinin korunmaya çalışıldığını hem de tüketicinin fahiş fiyat ve düşük kaliteye karşı gözetildiğini gösterir. Dolayısıyla Ahilik teşkilatının üretici ve tüketici haklarını korumaya yönelik bir anlayışa sahip olduğu sonucu-

na ulaşılabilir. Bu, I. yargıyı doğrular.

Ayrıca Ahilik; yalnızca ekonomik bir meslek örgütü değil, aynı zamanda kültürel, dinî ve ahlaki değerler taşıyan bir teşkilat olarak tanımlanmıştır. Bu ifade, Ahiliğin toplumda millî ve manevi değerlerin yerleşmesine katkı sağladığını açıkça göstermektedir. Bu nedenle II. yargıya da ulaşılabilir.

Buna karşılık, kurallara uymayan esnafın teşkilattan çıkarılması bir mesleki yaptırım niteliğindedir. Metinde Ahilik teşkilatının mahkeme kurarak yargılama yaptığına ya da hukuk sisteminin bir parçası olarak işlediğine dair bir bilgi bulunmamaktadır. Bu nedenle III. yargıya ulaşamaz.

Cevap: C

3. III. Selim, Nizam-ı Cedit reformlarına karşı çıkan çevrelerin desteğiyle ortaya çıkan Kabakçı Mustafa İsyanı sonucunda tahttan indirilmiştir. Bu isyan, doğrudan padişahın görevden uzaklaştırılmasıyla sonuçlanmış ve III. Selim kısa süre sonra hayatını da kaybetmiştir. Dolayısıyla III. Selim için "isyan sonucu tahttan indirildi" yargısı kesinlikle doğrudur.

III. Ahmet ise Lale Devri uygulamalarına yönelik hoşnutsuzlukların artmasıyla patlak veren Patrona Halil İsyanı sonucunda tahttan çekilmek zorunda kalmıştır. Bu olay da klasik anlamda bir halk ve asker isyanının padişah değişikliğine yol açtığı örneklerden biridir.

Buna karşılık II. Mahmut, döneminde birçok isyanla karşılaşmış olsa da (Yeniçeri Ocağı, ayanlar, vb.), herhangi bir isyan sonucunda tahttan indirilmemiş, ölümüne kadar tahtta kalmıştır. Dolayısıyla II. Mahmut bu kapsama girmez.

Cevap: D

4. Metinde, son derece kısıtlı imkânlarla Medine'nin iki yıl yedi ay savunulması, komutanın "Medine Müdafî" olarak anılması ve İngilizler tarafından "Türk kaplanı" şeklinde nitelendirilmesi son derece belirleyici unsurlardır. Bu özellikler, Osmanlı askerî tarihinde doğrudan Fahrettin Paşa (Fahrettin Türkkan) ile özdeşleşmiştir. Fahrettin Paşa, I. Dünya Savaşı sırasında Medine'yi uzun süre savunmuş, teslim ol çağrılarına rağmen direnişini sürdürmüş ve bu tutumuyla hem Osmanlı kamuoyunda hem de düşmanları nezdinde büyük saygı kazanmıştır.

Ayrıca Balkan Savaşları sırasında Çatalca savunmasında görev alması ve dolaylı olarak Edirne'nin geri alınması sürecinde rol oynaması, Fahrettin Paşa'nın askerî kariyerindeki önemli noktalar dır.

Cevap: A

5. I. satırda Erkân-ı Harbiye Vekâletinin kaldırılması milliyetçilik ilkesiyle ilişkilendirilmiştir. Oysa bu uygulamanın amacı, ordunun siyasetten ayrılması ve sivil yönetimin güçlendirilmesidir. Bu yönüyle Erkân-ı Harbiye Vekâletinin kaldırılması cumhuriyetçilik anlayışıyla ilişkilendirilir. Dolayısıyla I. satırdaki ilke yanlış verilmiştir.

II. satırda aşar vergisinin kaldırılması halkçılık ilkesiyle eşleştirilmiştir. Vergi yükünün hafifletilmesiyle halkın ekonomik olarak rahatlatılması amaçlandığından bu eşleştirme doğrudur.

III. satırda kapitülasyonların kaldırılması cumhuriyetçilik ilkesiyle verilmiştir. Oysa kapitülasyonların kaldırılması, devletin tam bağımsızlığını ve ekonomik egemenliğini sağlamaya yönelik bir uygulamadır. Bu yönüyle milliyetçilik ilkesiyle ilişkilendirilmelidir. Bu satırda da ilke yanlış verilmiştir.

IV. satırda halifeliğin kaldırılması laiklik ilkesiyle eşleştirilmiştir. Dinî bir kurumun siyasal alandan çıkarılması laikliğin gereği olduğundan bu eşleştirme doğrudur.

Bu değerlendirmeye göre yanlış olan öncüller I ve III'tür ve tablonun doğru hâle gelmesi için bu iki öncülün yer değiştirilmesi gerekir.

Cevap: B

6. Metinde, ılımlı bir sosyalizm anlayışı doğrultusunda çalışmalar yapıldığı, Glastnost (Açıklık) politikasıyla ifade özgürlüğünün genişletilmeye çalışıldığı ve Perestroyka (Yeniden Yapılanma) ile SSCB'nin ekonomik ve siyasal yapısının reforme edilmek istendiği açıkça belirtilmiştir. Bu iki kavram, Sovyet tarihinde doğrudan ve yalnızca Mihail Gorbacov ile bilinmektedir. Gorbacov, 1985'te SSCB lideri olmuş; Soğuk Savaş'ın yumuşamasında etkili olmuş, Doğu Bloku'nda demokratikleşme sürecini başlatmış ve bu reformların sonucunda SSCB'nin dağılma sürecine girmesine zemin hazırlamıştır.

Cevap: A

1. İlk soruda, “Hükümdar tahtını ifade etmek için kullanılan terim” sorulmuştur. Türk devlet geleneğinde hükümdarın oturduğu taht “Örgin” olarak adlandırılır. Mustafa'nın verdiği cevap bu nedenle doğrudur.

İkinci soruda, “Hanedan üyesi olmadığı hâlde yönetimde söz sahibi olan görevli” sorulmuştur. Bu görevli “Aygucı”dır. Aygucı, kağanın danışmanı ve veziri konumundadır; hanedan mensubu değildir ancak devlet yönetiminde etkilidir. Efe'nin cevabı doğruyken, “Emçi” kelimesi hekim anlamına gelir ve yönetimle ilgili bir görev değildir. Dolayısıyla Emine'nin cevabı yanlıştır.

Üçüncü soruda, “Kurultaya katılma hakkı” sorulmuştur. Bu hak toygun olarak adlandırılır. Nursel'in verdiği cevap doğrudur.

Dördüncü soruda ise “Kurultaydaki oturma düzeni” sorulmuştur. Kurultayda kişilerin oturma sırasını ve protokolünü ifade eden kavram “Orun”dur. Halil'in cevabı da doğrudur.

Bu değerlendirmeye göre yalnızca Emine, ilgili soruya yanlış cevap vermiştir.

Cevap: B

2. Metinde; tımarı elinden alınanlar, sürgün edilen yöneticiler ve fakir kesimlerin isyana destek verdiği belirtilmektedir. Bu durum, isyanın yalnızca siyasi değil, aynı zamanda sosyal ve ekonomik rahatsızlıklara dayandığını göstermektedir. Ayrıca isyan liderinin önemli bir tasavvuf ehli ve âlim olması ve Şehzade Musa Çelebi'nin kazaskerliğini yapmış olması, Osmanlı ilmiye sınıfı içinde yer almış güçlü bir figüre işaret etmektedir. Son olarak, isyanın Osmanlı Devleti'nde ilk dinî ve sosyal boyutlu isyan olarak nitelendirilmesi, sorunun çözümünde belirleyici bir unsurdur.

Bu özelliklerin tamamı, Fetret Devri sonrasında gerçekleşen Şeyh Bedreddin İsyanı

ile birebir örtüşmektedir. Şeyh Bedreddin; tasavvufi düşünceleri, eşitlikçi söylemleri ve geniş halk kitlelerinden gördüğü destekle Osmanlı tarihinde ilk kez dinî ve sosyal içerikli bir ayaklanmaya öncülük etmiştir.

Diğer seçenekler incelendiğinde;

Baba İshak İsyanı Anadolu Selçukluları Dönemi'ne aittir, Düzmece Mustafa İsyanı I. Mehmet Dönemi'ndeki siyasi nitelikli bir isyandır. Baba Zünnun ve Ahmet Paşa isyanları ise daha çok yerel ve idari nitelik taşır. Bu nedenle metindeki bilgilerle örtüşmez.

Cevap: A

3. Metinde açıkça, Divanîhümayunun bir parlamento olmadığı vurgulanmaktadır. Bu ifade, Divanîhümayun ile günümüz TBMM'sinin aynı yapıda olmadığını, yani işleyiş, yetki ve temsil bakımından farklı kurumlar olduğunu ortaya koyar. Dolayısıyla I. yargıya ulaşılabilir.

İlber Ortaylı'nın “Türkiye merkezî idaresinin ve bürokrasisinin kökeni bu sarayda yatmaktadır” ifadesi, Osmanlı'daki siyasi ve idari yapılanmanın modern Türkiye'nin devlet örgütlenmesini etkilediğini açık biçimde göstermektedir. Bu, doğrudan II. yargıyı destekler.

Metinde XVIII. yüzyıl için “bir nevi ademi-merkeziyet”, XIX. yüzyıl için ise “merkezileşme” vurgusu yapılmaktadır. Bu karşılaştırma, XVIII. yüzyılda devlet yapısının merkezî (üniter) yapıdan daha uzak, XIX. yüzyılda ise daha merkezî bir niteliğe kavuştuğunu göstermektedir. Bu nedenle III. yargıya da ulaşılabilir.

Bu değerlendirmeler birlikte ele alındığında, İlber Ortaylı'nın sözlerinden I, II ve III numaralı yargıların tamamına ulaşmak mümkündür.

Cevap: E

4. Batı Anadolu Kuvayımilliye hareketi; özellikle Yunan işgaline karşı Ege Bölgesi ve çevresinde örgütlenmiştir. Bu kapsamda Çerkez Ethem, Kuva-yı Seyyare birlikleriyle Batı Cephesi'nde faaliyet göstermiştir. Demirci Mehmet Efe, Aydın ve çevresinde Yunanlara karşı direnişi örgütleyen önemli Batı Anadolu Kuvayımilliye liderlerindendir. İpsiz Recep ise daha çok Marmara ve Batı Karadeniz hattında etkili olmakla birlikte, Millî Mücadele'nin batı yönlü direniş hareketleri içinde değerlendirilir. Bu isimlerin tamamı Batı Cephesi ağırlıklı faaliyetleriyle tanınmaktadır.

Güney Cephesi Kuvayımilliye ise Fransızlara karşı Antep, Urfa ve Maraş çevresinde yürütülen direnişi ifade eder. Bu cephede öne çıkan isimlerden biri "Ali Saip Bey (Ali Saip Ursavaş)'dır. Ali Saip Bey, Urfa'nın kurtarılmasında önemli rol oynamış ve Güney Cephesi Kuvayımilliye hareketinin lider kadrosunda yer almıştır. Bu yönüyle Güney Cephesi denildiğinde ilk akla gelen isimlerden biridir. Bu değerlendirmeler doğrultusunda, Güney Cephesi Kuvayımilliye Komutanlığı takımında yer alacak isim Ali Saip Beydir.

Cevap: B

5. Birinci öncülde yer alan Başkomutanlık Kanunu, Eskişehir-Kütahya Savaşları'ndan sonra Mustafa Kemal Atatürk'e başkomutanlık yetkisi verilmesini sağlayan ve onun fiilen askerlik mesleğine dönüşünü ifade eden kanundur. Bu açıklama doğru olduğu için I. öncülde bir hata yoktur.

İkinci öncülde Nisab-ı Müzakere Kanunu, tütün ve içkinin yasaklandığı bir kanun olarak tanımlanmıştır. Ancak bu bilgi yanlıştır. Nisab-ı Müzakere Kanunu, TBMM'nin toplantı ve karar yeter sayısını belirleyen, yani Meclisin çalışma esaslarını düzenle-

yen kanundur. Dolayısıyla II. öncülde kanun ile açıklama uyusmamaktadır.

Üçüncü öncülde yer alan Men-i İsrifat Kanunu, Millî Mücadele şartlarında israfı önlemeye yönelik çıkarılmıştır. Bu açıklama doğru olduğu için III. öncülde de bir sorun bulunmamaktadır.

Dördüncü öncülde ise Men-i Müskirat Kanunu, Meclisin içtüzüğü gibi tanımlanmıştır. Oysa Men-i Müskirat Kanunu, alkollü içkilerin (tütün ve içki) yasaklanmasına yönelik bir düzenlemedir. Meclisin çalışma prensiplerini belirleyen kanun değildir. Bu nedenle IV. öncülde de yanlışlık vardır. Bu değerlendirmeye göre tablonun doğru hâle gelebilmesi için II. ve IV. öncüllerin yer değiştirmesi gerekir.

Cevap: D

6. Soruda Mustafa Kemal Atatürk'ün, Attila ile Doğu Roma İmparatoru Teodosius arasında geçtiği aktarılan bir diyalogu özellikle vurguladığı görülmektedir. Bu diyalogda Attila, kendisini soylu bir aileye değil, soylu bir millete mensup olarak tanımlamaktadır. Burada öne çıkan temel düşünce, üstünlüğün bireysel soydan ya da hanedandan değil, millete aidiyetten kaynaklandığı anlayışıdır.

Atatürk'ün bu örneği aktarmasının amacı, Türk tarihinde millet bilincinin ve kolektif kimliğin ne kadar köklü olduğunu göstermek ve yönetici meşruiyetinin ya da onun millete dayanması gerektiği fikrini vurgulamaktır. Bu yaklaşım, doğrudan millî kimlik, millet olma ve ulusal gurur kavramlarını ön plana çıkarmaktadır.

Bu yönüyle anlatılan olay millet kavramını esas alan milliyetçilik ilkesini yansıtmaktadır.

Cevap: B

1. Göçebe toplumlar, özellikle Orta Asya Türklerinde görüldüğü üzere, hayvancılığa dayalı bir ekonomik yapıya sahiptir. Bu bağlamda hayvanların evcilleştirilmesi temel bir zorunluluktur; at, koyun ve keçi gibi hayvanlar göçebe hayatın merkezinde yer alır. Aynı şekilde sürekli otlak arayışında bulunulması, konar göçer yaşamın doğal bir sonucudur ve göçlerin temel nedenini oluşturur.

Göçebe yaşam her ne kadar yerleşik hayata göre sınırlı üretim imkânları sunsa da, dokumacılık gibi taşınabilir ve pratik el sanatları gelişmiştir. Keçe, kilim ve halı dokumacılığı bu yaşam tarzının tipik ürünlerindendir. Ayrıca madenlerin işlenmesi de, özellikle silah yapımı ve günlük araç gereç ihtiyacı nedeniyle göçebe Türklerde önemli bir faaliyet alanı olmuştur.

Buna karşılık ekonominin tarıma dayanması, yerleşik hayatın temel özelliğidir. Tarım, sürekli yerleşim, toprak mülkiyeti ve uzun süreli üretim gerektirdiğinden göçebe hayat tarzıyla bağdaşmaz. Göçebe toplumlarda tarım ikinci plandadır ya da neredeyse yok denecek kadar sınırlıdır.

Bu nedenle göçebe hayat tarzının özelliklerinden biri olduğu savunulamayacak seçenek, ekonominin tarıma dayanmasıdır.

Cevap: D

2. Divân-ı Arz, Selçuklu Devleti'nde ordu işlerinden sorumlu divandır ve başında Arzû'l Ceyş bulunur. I. öncülde verilen bu eşleştirme doğrudur.

Divân-ı İstifa, devletin mali işlerini yürütür ve başındaki görevli müstevfidir. III. öncülde bu bilgi doğru şekilde verilmiştir.

Ancak Divân-ı İshraf ile Divân-ı İnşa yanlış eşleştirilmiştir. Divân-ı İshrafın görevi teftiş ve denetimdir; başında müşrif bulunur. Buna karşılık Divân-ı İnşa, devletin yazışma ve diplomasi işlerinden sorumludur ve başındaki görevli münşi (Tuğrai)'dir. Tabloda ise II. öncülde Divân-ı İshrafa yazışma görevi ve münşi verilmiş, IV. öncülde Divân-ı İnşaya teftiş görevi ve müşrif bağlanmıştır. Bu durum tarihsel gerçeklerle örtüşmemektedir.

Dolayısıyla tablonun doğru hâle gelmesi için II. ve IV. öncüllerdeki divanların yer değiştirmesi gerekmektedir.

Cevap: D

3. Sanayi-i Nefise Mektebi, Osmanlı Devleti'nde güzel sanatlar alanında kurulan ilk yükseköğretim kurumudur ve bu okulun kurucusu Osman Hamdi Bey'dir. Dolayısıyla bu bilgi A seçeneğiyle doğru şekilde eşleşmektedir. Osmanlı Devleti'nde resim sergisi açan ilk kişi ise Batılı tarzda resmin öncülerinden biri olan Şeker Ahmet Paşadır; bu bilgi de B seçeneğiyle örtüşmektedir. Türk tiyatro tarihinde ilk kadın tiyatro oyuncusu olarak kabul edilen isim Afife Jale'dir ve bu bilgi E seçeneğiyle eşleşir. Osmanlı Devleti'nde ilk kadın ressam ise Mihri Müşfik Hanımdır; bu da D seçeneğini doğru kılar.

Geriye kalan Ahmet Cevdet Paşa, Osmanlı Devleti'nde hukuk, tarih ve devlet adamlığı yönüyle tanınmış; *Mecelle*'nin hazırlanmasında büyük rol oynamış önemli bir şahsiyettir.

Cevap: C

4. Osmanlı Devleti'nin Boğazlar üzerindeki egemenlik haklarını son kez tek başına kullandığı antlaşma, Hünkâr İskeleyi Antlaşması'dır. Bu antlaşma ile Osmanlı Devleti, Boğazlar üzerinde mutlak söz sahibi olmuş ve bu durum daha sonra Londra Boğazlar Sözleşmesi ile sona ermiştir. Dolayısıyla bu bilgi E seçeneğiyle doğru biçimde eşleşmektedir.

Sırbistan, Karadağ ve Romanya'nın bağımsızlığını kazandığı antlaşma, 1878 tarihli Berlin Antlaşması'dır. Bu yönüyle ikinci madde D seçeneğiyle örtüşmektedir.

Osmanlı Devleti'nin Giritli Rumlara özerklik verdiği belge, bir antlaşma değil, doğrudan bir ferman olup Halepa Fermanı'dır. Bu nedenle üçüncü madde C seçeneğiyle doğru biçimde eşleştirilebilir.

Kırım'ın Rusya'ya ait olduğunun kabul edildiği antlaşma ise Yaş Antlaşması'dır. Küçük Kaynarca Antlaşması ile Kırım bağımsız hâle gelmiş, Yaş Antlaşması ile de Kırım'ın Rusya'ya ait olduğu Osmanlı tarafından resmen kabul edilmiştir. Bu nedenle dördüncü madde A seçeneğiyle eşleşir.

Bu eşleştirmeler yapıldığında Küçük Kaynarca Antlaşması, verilen bilgiler arasında doğrudan karşılığı olmayan tek seçenektir.

Cevap: B

5. Metinde özellikle Vilayet-i Sitte (Erzurum, Van, Bitlis, Diyarbakır, Elazığ, Sivas) vurgusu yapılmakta; Ermeni güçlerinin yerel halka baskı uyguladığı, zorla toprak edinmeye çalıştığı ve bölgede düzeni bozduğu belirtilmektedir. Bunun yanı sıra Wilson Prensipleri'ne açık bir atıf yapılması ve "selfdeterminasyon" ilkesinin Ermeniler tarafından ihlal edildiğinin savunulması son derece ayırt edici bir unsurdur. Bu yaklaşım, Osmanlı tezlerini destekleyen ve Ermeni iddialarının abartılı olduğunu ortaya koyan bir Amerikan gözlem raporunu işaret etmektedir.

Bu özellikler, 1920 yılında ABD Başkanı Wilson'un görevlendirmesiyle Anadolu'ya gelen General James G. Harbord başkanlığındaki heyetin hazırladığı Harbord Raporu ile bire bir örtüşmektedir. Harbord Raporu'nda, Ermenilerin bölgede çoğunluk olmadığı, Türk halkının ciddi mağduriyet yaşadığı ve bağımsız bir Ermenistan fikrinin sahadaki gerçeklerle örtüşmediği açıkça ifade edilmiştir. Rapor, bu yönüyle Osmanlı Devleti'nin tezlerini büyük ölçüde desteklemiştir.

Sandler Raporu:

Hatay (Sancak) meselesiyle ilgili olarak hazırlanmış olup Sancak'ın Suriye sınırları içinde bir "ayrı bir varlık" olarak, iç işlerinde bağımsız kalacağı; dış ilişkilerinin Suriye yönetimince yönetileceğini içeren bir rapordur.

Milne Hattı Raporu:

Mondros Ateşkes Antlaşması sonrası Türk ve Yunan kuvvetleri arasındaki askeri sınırı (Milne Hattı) belirlemek amacıyla hazırlanmış askeri nitelikli bir rapordur.

Amiral Bristol Raporu:

Batı Anadolu'daki Yunan işgallerini inceleyen, Rumların azınlıkta olduğunu ve Yunan mezalimini ortaya koyarak Türk tezlerini destekleyen Amerikan rapordur.

Dr. Esat Işık Raporu:

Millî Kongre Cemiyeti başkanı Dr. Esat Işık tarafından hazırlanmış olup Ermeni mezalimini ve Doğu Anadolu'daki Türk nüfusun çoğunluğunu belgeleyen millî nitelikli bir rapordur.

Cevap: B

6. İlk maddede, Türkiye'nin 1932 yılında İspanya'nın daveti ve Yunanistan'ın desteğiyle katıldığı teşkilattan söz edilmektedir. Bu bilgi, Türkiye'nin uluslararası sisteme tam olarak dâhil olmasını sağlayan Cemiyet-i Akvam (Milletler Cemiyeti) üyeliğini ifade eder. Bu eşleştirme doğrudur.

İkinci maddede, 1934 yılında Almanya ve İtalya'nın saldırgan politikalarına karşı, Türkiye, Yunanistan, Yugoslavya ve Romanya arasında kurulan ve Türkiye'nin batı sınırını güvence altına alan bir teşkilat anlatılmaktadır. Bu doğrudan Balkan Antantı'dır ve doğru bir eşleştirmedir.

Üçüncü maddede, İtalya'nın Akdeniz'deki saldırgan politikalarına karşı, İngiltere öncülüğünde Türkiye, Fransa, Yunanistan ve Yugoslavya'nın katıldığı bir pakt ifade edilmektedir. Bu gelişme Akdeniz Paketi ile örtüşmektedir ve doğru bir eşleştirmedir.

Dördüncü maddede ise 1937 yılında, Almanya ve İtalya'nın yayılcı politikaları nedeniyle Türkiye'nin doğu sınırını güvence altına almak amacıyla İran, Irak ve Afganistan ile birlikte kurduğu teşkilat anlatılmaktadır. Bu açık biçimde Sadabad Paketi'dir ve eşleştirme doğrudur.

Briand Kellogg Paketi ise savaşı uluslararası ilişkilerde bir araç olarak reddeden genel bir barış antlaşması olup, verilen maddelerden hiçbirinin doğrudan karşılığı değildir.

Cevap: E

1. I. öncülde yer alan Göç Destanı – Uygur Devleti eşleştirmesi doğrudur.
- II. öncülde verilen Bozkurt Destanı – Göktürk Devleti eşleştirmesi de doğrudur.
- III. öncülde yer alan Oğuz Kağan Destanı – Asya Hun Devleti eşleştirmesi de doğru kabul edilir.

Ancak IV. öncülde verilen Manas Destanı – Altay Türkleri bilgisi yanlıştır. Manas Destanı, Kırgız Türklerine aittir.

Benzer şekilde V. öncülde yer alan Yaratılış Destanı – Kırgız Devleti bilgisi de yanlıştır. Yaratılış Destanı, Altay Türklerine aittir.

Bu durumda yanlış eşleştirilen iki öncül IV ve V olup, soruya doğru cevabı Melike adlı öğrenci vermiştir.

Cevap: E

2. Humbaracılar, özellikle el bombası ve havan benzeri patlayıcıları yapan ve kullanan askerî sınıftır. Bu açıklama doğru bir bilgidir. Cebeciler, ordunun silahlarının yapımı, bakımı ve onarımından sorumlu olup aynı zamanda silah depolarını da korumuşlardır; bu ifade de doğrudur. Lağım-cılar, kuşatmalar sırasında surların altını kazarak tünel açan, yani lağım kazan askerî birliktir ve bu tanım yerindedir. Yeniçeriler ise Kapıkulu ordusunun en önemli piyade sınıfını oluşturmuş, doğrudan padişaha bağlı bir askerî güç olarak görev yapmıştır; bu bilgi de doğrudur.

Buna karşılık bostancılar, hazineyi koruyan bir askerî sınıf değildir. Bostancılar; saray, köşk, bahçe ve Boğaziçi çevresinin güvenliğinden sorumlu, aynı zamanda padişahın yakın koruma görevini üstlenen bir birliktir.

Cevap: D

3. Müsadere usulü, devlet görevinde bulunan kişilerin ölümlerinden sonra mal varlıklarının hazineye geçirilmesini ya da haksız yollarla edinilen malların geri alınmasını esas alır. Bu uygulamanın temel hedeflerinden biri, güçlü devlet adamlarının zamanla merkezî otoriteye rakip olabilecek derecede servet ve nüfuz biriktirmelerini engellemektir. Bu yönüyle müsadere, doğrudan merkezî otoriteyi güçlendirmeye hizmet etmiş ve I. yargıyı doğrulamıştır.

Ayrıca yüksek görevlere gelen kişilerin, öldükten sonra mallarını mirasçılara bırakamayacaklarını bilmeleri, onların görevleri sırasında rüşvetten ve yolsuzluktan uzak durmalarını amaçlamıştır. Bu durum, devlet görevlilerinin daha dürüst ve ölçülü davranmalarını sağlamaya yönelik bir tedbirdir ve II. yargıyı destekler.

Bununla birlikte müsadere, özellikle yolsuzluk yoluyla elde edilen malların yeniden hazineye kazandırılmasını mümkün kılmıştır. Devlet memurlarının görevlerini kötüye kullanarak edindikleri servetlerin geri alınması, hem mali yapının korunmasını hem de adaletin sağlanmasını hedeflemiştir. Bu da III. yargının doğru olduğunu göstermektedir.

Cevap: E

4. Konuşmada özellikle “vahdet-i milliye (Millî birlik)”, basın-yayın yoluyla halkın bilinçlendirilmesi ve Millî Mücadele’nin dünya kamuoyuna duyurulması vurgulanmaktadır. Bu ifadeler, silahlı direnişten çok fikri, propagandaya dayalı ve kamuoyu oluşturmayı amaçlayan bir mücadele anlayışını ön plana çıkarmaktadır.

Bu özellikler, doğrudan Millî Kongre Cemiyetinin amaçlarıyla örtüşmektedir. Millî Kongre Cemiyeti; İstanbul merkezli olarak kurulmuş, basın, bildiri, broşür ve yayın

faaliyetleriyle Türk milletinin haklı mücadelesini hem halka hem de dünya kamuoyuna anlatmayı hedeflemiş bir cemiyettir. Cemiyetin kurucuları arasında yer alan Dr. Esat Işık, özellikle propaganda ve kamuoyu oluşturma faaliyetleriyle tanınmıştır. “Vahdet-i milliye” vurgusu da bu cemiyetin temel düşünce eksenlerinden biridir.

Diğer seçenekler incelendiğinde;

Kilikyalılar Cemiyeti, Çukurova'nın savunulmasına yöneliktir;

Kars İslam Şurası, Doğu Anadolu'da yerel bir yönetim teşkilatlanmasıdır;

Trakya Paşaeli Cemiyeti, Trakya'nın Yunan işgaline karşı savunulmasını amaçlar;

Karakol Cemiyeti ise gizli ve silahlı faaliyetler yürüten bir örgüttür.

Bu cemiyetlerin hiçbirisi basın-yayın ve propaganda merkezli bir mücadeleyi temel yöntem olarak benimsememiştir.

Bu nedenle konuşmada dile getirilen amaçlar Millî Kongre Cemiyetine aittir.

Cevap: B

5. A seçeneğinde, Fransızlar ile yapılan Sakarya Meydan Muharebesi ifadesi kullanılmıştır. Oysa Sakarya Meydan Muharebesi, Batı Cephesi'nde Yunanlara karşı yapılmıştır; Fransızlarla herhangi bir ilgisi yoktur. Doğrudur, Sakarya Zaferi'nden sonra 1921 Ankara Antlaşması imzalanmış ve Güney Cephesi kapanmıştır, ancak Fransızların Sakarya'da taraf gibi gösterilmesi ve savaşın bu bağlamda sunulması açık bir kavramsal hatadır. Bu nedenle A seçeneği yanlıştır.

B seçeneğinde, Ankara Antlaşması ile Hatay'ın Misakımillî'den verilen ikinci taviz olarak Fransız mandasındaki Suriye'ye bırakıldığı ifade edilmiştir. Bu bilgi tarihsel olarak doğrudur.

C seçeneğinde Urfa, Antep ve Maraş'ta görev yapan Kuvayımilliye liderleri doğru biçimde verilmiştir. Bu seçenekte hata yoktur.

D seçeneğinde adı geçen Pierre Loti, Millî Mücadele sürecinde Türk tezlerini savunan ve Türkiye lehine yazılar yazan Türk dostu Fransız yazardır; bilgi doğrudur.

E seçeneğinde Maraş, Antep ve Şanlıurfa'ya verilen İstiklal Madalyalarının yılları doğru biçimde verilmiştir.

Cevap: A

6. Dörtlülük Takrir; Meclis denetiminin güçlendirilmesi, parti içi demokrasinin sağlanması ve demokratik rejimin geliştirilmesi taleplerini içeren bir önerge olup, CHP içinde ciddi bir kırılmaya yol açmıştır. Bu önergeyi veren dört isim Celal Bayar, Adnan Menderes, Fuat Köprülü ve Refik Koraltan'dır. Bu dört siyasetçi daha sonra CHP'den ayrılarak Demokrat Partinin kuruluş sürecini başlatmışlardır.

Cevap: C

1. Öncelikle göçebe yaşam tarzının tercih edilme gerekçesi açıklanırken, bunun askerî ve savunma açısından büyük avantaj sağladığı vurgulanmaktadır. Göçebe olduğu için düşmana ani baskınlar yapılabildiği, düşman toparlanmadan geri çekilmenin mümkün olduğu ve büyük ordular karşısında bile zarar görmeden kurtulunabildiği ifade edilmiştir. Bu durum, konargöçer yaşamın aynı zamanda bir savunma biçimi olduğunu açıkça göstermektedir. Dolayısıyla I. yargıya ulaşılabilir.

Metinde Bilge Kağan'ın yerleşik hayata geçme isteğinin Kurultay tarafından reddedildiği belirtilmektedir. Kağanın tek başına karar verememesi, önemli devlet işlerinde danışma ve ortak karar alma mekanizmasının işletildiğini gösterir. Bu durum, Kurultay'ın demokratik nitelikler taşıdığını ortaya koyar. Bu nedenle II. yargı da çıkarılabilir.

Ayrıca göçebe yaşamın, Türklerin hür ve bağımsız kalabilmelerinin temel sebebi olarak görülmesi; bağımsızlığın yaşam tarzıyla doğrudan ilişkilendirildiğini göstermektedir. Metinde açıkça, bugüne kadar özgür ve bağımsız kalınmasının göçebelik sayesinde olduğu ifade edilmektedir. Bu da III. yargıyı desteklemektedir.

Cevap: E

2. Soruda anlatılan özellikler Koyunhisar (Bapheus) Savaşı ile ilgilidir. 1302 yılında yapılan bu savaş, Osmanlı Beyliği ile Bizans İmparatorluğu arasında gerçekleşen ilk büyük meydan savaşıdır. Osman Bey'in kazandığı bu zafer, Osmanlıların bölgede kalıcı bir güç hâline gelmesini sağlamış ve Bizans'ın Anadolu'daki hâkimiyetinin sarsılmasında önemli bir dönüm noktası olmuştur.

Diğer seçenekler incelendiğinde; Malazgirt ve Pasinler Selçuklu-Bizans savaşlarıdır, Dandanakan Selçuklular ile Gazneliler arasında yapılmıştır, Palekanon Savaşı ise Orhan Bey Dönemi'ne aittir. Bu nedenle metindeki bilgilerle uyumsuzdur.

Cevap: E

3. Bu vurgu, doğrudan hat sanatı ile ilgilidir. Osmanlı Devleti, Şeyh Hamdullah, Hafız Osman gibi büyük hattatlar yetiştirmiş; Kur'an yazımı başta olmak üzere yazı sanatını estetik, ölçü ve kurallar bakımından en ileri seviyeye taşımıştır. İstanbul'un "yazının merkezi" olarak anılması da bu gelişmiş hat geleneğinin bir sonucudur.

Vitrav:

Cam parçalarının renkli ve geometrik ya da bitkisel motiflerle birleştirilmesiyle yapılan, özellikle cami ve saray pencerelerinde kullanılan süsleme sanatıdır.

Tezhip:

El yazması eserlerin ve özellikle Kur'an-ı Kerim sayfalarının altın ve renkli motiflerle süslenmesi sanatıdır.

Minyatür:

Kitapları süslemek amacıyla yapılan, derinlik ve perspektif kullanılmadan olayları ve sahneleri betimleyen resim sanatıdır.

Ebru:

Su yüzeyine serpilen boyalarla oluşturulan desenlerin kâğıda geçirilmesiyle yapılan Türk süsleme sanatıdır.

Cevap: D

4. Birinci yargıda, Mondros Ateşkes Antlaşması'nın Bahriye Nazırı Rauf Orbay ile İngilizler adına Amiral Calthorpe arasında imzalandığı belirtilmiştir. Mondros Ateşkesi, 30 Ekim 1918'de Limni Adası'nın Mondros Limanı'nda bu iki isim arasında imzalanmıştır. Dolayısıyla I. yargı doğrudur.

İkinci yargıda, Mondros Ateşkes Antlaşması'ndan sonra işgal edilen ilk Osmanlı toprağının Musul, Anadolu'da işgal edilen ilk Osmanlı toprağının ise Hatay'ın Dört-yol ilçesi olduğu ifade edilmiştir. Tarihsel olarak Musul, ateşkestten sonra İngilizler tarafından işgal edilmiştir; Anadolu'da ise ilk işgal Dört-yol'da Fransızlar tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu nedenle II. yargı da doğrudur.

Üçüncü yargıda ise Mondros Ateşkes Antlaşması'nın Mebusan Meclisinde onaylanmadığı için ölü doğmuş bir antlaşma olduğu belirtilmiştir. Bu ifade yanlıştır. Mondros, bir ateşkes antlaşmasıdır ve meclis onayına sunulmamıştır; "ölü doğmuş antlaşma" ifadesi Sevr Antlaşması için kullanılır. Dolayısıyla III. yargı yanlıştır.

Cevap : C

5. Ali Fethi Okyar tarafından kurulan Serbest Cumhuriyet Fırkası, ekonomide liberalizmi savunmuş, devletçi anlayışa karşı özel girişimi ve serbest piyasayı öne çıkarmıştır. Parti programında kadınlara siyasi haklar verilmesi, tek dereceli seçim sisteminin benimsenmesi gibi dönemi için oldukça ilerici ve demokratik görüşler yer almıştır. Ayrıca Teşvik-i Sanayi Kanunu'nun uygulanmasını savunarak özel sektörün geliştirilmesini amaçlamıştır.

Ancak Serbest Cumhuriyet Fırkası, kısa sürede rejim karşıtı ve gerici unsurların partiye sızması, mitinglerde cumhuriyet ve inkılaplara aykırı söylemlerin artması nedeniyle kapatılmıştır. Bu durum, çok partili hayata geçiş denemelerinin erken bir aşamada başarısız olmasına yol açmıştır.

Cevap: A

6. İlk maddede, Dwight Eisenhower liderliğinde, Müttefik Devletlerin Fransa başta olmak üzere Avrupa'yı Alman işgalinden kurtarmak amacıyla yaptığı büyük çıkarma harekâtı anlatılmaktadır. Bu tanım, 1944'te gerçekleştirilen Normandiya Çıkarması ile birebir örtüşmektedir.

İkinci maddede, yaklaşık 2 milyon insanın hayatını kaybettiği, Almanya'nın ağır yenilgi almasıyla savaşın kesin dönüm noktalarından biri olan, dünyanın en büyük kara savaşlarından biri tarif edilmektedir. Bu açıkça Stalingrad Savaşı'dır.

Üçüncü maddede, General Yamamoto komutasındaki Japon kuvvetlerinin ABD'nin Hawaii Adaları'ndaki Pearl Harbor'a saldırısı anlatılmaktadır. Bu olay Pearl Harbor Baskını'dır.

Dördüncü maddede ise, komutanlığını Dwight Eisenhower'ın yaptığı ABD ve İngiliz kuvvetlerinin, Vichy Fransa'sının denetimindeki Cezayir ve Fas'ı ele geçirmesi söz konusudur. Bu gelişme Torch (Meşale) Harekâtı olarak bilinir.

Merkür Harekâtı ise Almanların 1941'de Girit Adası'nı hava indirme birlikleriyle ele geçirmesini ifade eder.

Cevap: B

1. İslamiyet öncesi Türklerde spor, büyük ölçüde askerî eğitimle iç içe gelişmiştir. Bu nedenle okçuluk, atlı savaş kültürünün temel unsurlarından biri olarak son derece yaygındır. Çevgan, at üzerinde oynanan ve savaş talimi niteliği taşıyan bir oyundur; bu yönüyle Türk bozkır kültürüyle bire bir örtüşür. Mangala, strateji ve zekâya dayalı bir oyun olup Türk kültüründe eski dönemlerden itibaren bilinir. Labut da denge, güç ve çeviklik geliştirmeye yönelik bir oyun olarak Türklerde görülmüştür.

Buna karşılık yüzme, göçebe Türk yaşam tarzında yaygın bir spor dalı değildir. Türklerin yaşadığı Orta Asya bozkır coğrafyasında büyük su kütlelerinin sınırlı olması ve yaşamın daha çok kara - at ekseninde şekillenmesi, yüzmenin yaygınlaşmasını engellemiştir. Bu nedenle yüzme, İslamiyet öncesi Türk spor kültürünün temel unsurları arasında yer almaz.

Cevap: E

2. İktâ sistemi; devlet arazilerinin gelirlerinin, maaş karşılığı olarak asker ve memurlara tahsis edilmesi esasına dayanır. Bu uygulama sayesinde devlet, hazineinden maaş ödemedi orduyu beslemiş, böylece askerî alanda güçlü ve sürekli bir yapı oluşturmuştur. Bu yönüyle iktâ sistemi askerî alanı doğrudan etkilemiştir.

Toprağın boş kalmaması, üretimin devam etmesi ve vergilerin düzenli toplanması hedeflendiği için iktâ sistemi iktisadi (ekonomik) yapıyı da etkilemiştir. Aynı zamanda iktâ sahiplerinin bulundukları bölgede düzeni sağlamaları ve vergileri toplaması, sistemin idari alana da etki ettiğini göstermektedir.

Bunun yanında, toprağın işlenmesiyle üretimin artması, halkın geçiminin güvence altına alınması ve sosyal düzenin korunması gibi sonuçlar doğurduğundan iktâ sistemi içtimai (sosyal) alanı da etkilemiştir.

Ancak iktâ sisteminin sağlık alanıyla doğrudan bir ilişkisi bulunmamaktadır. Hastaneler, darüşşifalar ve sağlık hizmetleri vakıf sistemiyle yürütülmüş; iktâ sistemi bu alana etki etmemiştir.

Cevap: C

3. Metinde Osman Bey'in Bizans'ın durumuna göre bazen uzlaşma bazen çatışmayı tercih etmesi, bazı tekfurlarla görünüşte dostluk ilişkileri kurması, şartlara göre hareket etmesi; Osmanlı siyasi geleneğinde "müdara politikası" olarak adlandırılan anlayışı yansıtmaktadır. Bu politika, gücün yeterli olmadığı veya faydanın uzlaşmada görüldüğü durumlarda geçici hoşgörü ve diplomatik esneklik göstermeyi ifade eder. Bu nedenle I. yargıya ulaşılabılır.

Ayrıca fethedilen bölgelerdeki gayrimüslim halka iyi davranılması, yağma ve talan yerine koruma altına alınmaları, vergilendirilerek sistem içine dahil edilmeleri, açık biçimde istimalet politikasının uygulandığını göstermektedir. İstimalet, fethedilen bölgelerde halkın gönlünü kazanmayı amaçlayan sosyal ve idari bir uygulamadır. Bu da II. yargının doğru olduğunu ortaya koyar.

Buna karşılık metinde Balkanlar, mezhep farklılıkları ya da mezhep birliğinin sağlanmasına dair herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Zaten Osman Bey Dönemi daha çok Bithynia (Bursa çevresi) ile sınırlıdır ve Balkanlara yönelik böyle bir sonuç bu dönem için söz konusu değildir. Dolayısıyla III. yargıya ulaşılamaz.

Cevap: C

4. I. öncülde Osmanlıcılık akımı, Ziya Gökalp, Ömer Seyfettin, Mehmet Emin Yurdakul ile eşleştirilmiştir. Ancak bu isimler Türkçülük akımının önde gelen temsilcileridir.
- II. öncülde Türkçülük akımı, Namık Kemal, Mithat Paşa, Ali Suavi, Ziya Paşa, Şinasi ile verilmiştir. Oysa bu isimler Osmanlıcılık düşüncesinin savunucularıdır. Bu nedenle II. öncülde de yanlış eşleştirme yapılmıştır.
- III. öncülde İslamcılık akımı; Mehmet Akif Ersoy, Cemaleddin Afgani, Sait Halim Paşa ile eşleştirilmiştir. Bu bilgi doğrudur.
- IV. öncülde Ademimerkeziyetçilik – Prens Sabahattin eşleştirmesi doğrudur.
- V. öncülde Batıcılık – Abdullah Cevdet, Celal Nuri, Tevfik Fikret eşleştirmesi de doğrudur.

Dolayısıyla yanlış olan ve yer değiştirmesi gereken öncüller I ve II'dir. Bu iki öncül yer değiştirirse tablo doğru hâle gelir.

Cevap: A

5. Öncelikle Temsil Heyeti, İstanbul Hükûmeti tarafından Amasya Görüşmeleri (Amasya Protokolü) ile resmen tanınmıştır. Bu görüşmelerde İstanbul Hükûmeti, Temsil Heyetini muhatap almış ve onun Anadolu'daki millî iradeyi temsil ettiğini kabul etmiştir. Bu nedenle Temsil Heyeti için doğru yer Amasya Görüşmeleri'dir.

TBMM'ye gelindiğinde, İstanbul Hükûmeti ile Temsil Heyeti arasında yapılan Bilecik Görüşmeleri önem taşımaktadır. Bu görüşmelerde İstanbul Hükûmeti temsilcileri, fiilen Ankara'daki millî otoriteyi ve TBMM'nin varlığını kabullenmek zorunda kalmış, böylece TBMM'nin İstanbul Hükûmeti nezdinde tanınması söz konusu olmuştur.

Cevap: A

6. İlk maddede, Rus Dumasında Ufa Müslümanlarının temsilcisi olarak yer alan ve Türkistan Millî Birliğinin başkanlığını yapan bir isimden söz edilmektedir. Bu bilgiler, hem siyasi hem akademik yönüyle tanınan Zeki Velidi Togan ile örtüşmektedir.

İkinci maddede, Rusya'daki Müslüman ve Türklerin haklarını savunan, ayrıca Osmanlıcılık, İslamcılık ve Türkçülüğü birlikte ele alan "*Üç Tarz-ı Siyaset*" adlı eserin yazarı olan kişi anlatılmaktadır. Bu tanım, doğrudan Yusuf Akçura'yı işaret eder.

Üçüncü maddede, Kırım Tatar Türklerinden olan, "Dilde, fikirde, işte birlik" sloganıyla ün kazanan ve ortak bir Türk edebî dili oluşturmayı amaçlayan fikir adamı anlatılmaktadır. Bu özellikler İsmail Gasprıralı'ya aittir.

Dördüncü maddede ise, Rusya'nın Kafkasları işgaline karşı silahlı mücadele veren ve bu nedenle "Kafkas Kartalı" olarak anılan bir liderden bahsedilmektedir. Bu kişi Şeyh Şamil'dir.

Mehmet Emin Resulzade, Azerbaycan millî mücadelesinin lideri olarak bilinmektedir.

Cevap: A

1. Maniheizm; et yemeyi yasaklayan, savaş-çılığı ve askerî hayatı zayıflatan, daha çok barışçı ve yerleşik yaşamı teşvik eden bir inanç sistemidir. Uygur kağanları arasında bu dini kabul ederek devletin sosyal ve ekonomik yapısında köklü değişimlere yol açan hükümdar Böğü Kağan'dır. Böğü Kağan Dönemi'nde Maniheizm resmî din hâline gelmiş, bunun sonucu olarak Uygurlar göçebe yaşamdan uzaklaşarak yerleşik hayata, ticarete ve şehirleşmeye yönelmiştir.

Cevap: D

2. Dizelerde geçen "Ben gelmedim dava için / benim işim sevi için" ve "Dostun evi gönüllerdir / gönüller yapmaya geldim" ifadeleri, tasavvuf düşüncesinde sevgi, insan ve gönül merkezli yaklaşımı ön plana çıkarır. Bu söylem, özellikle Yunus Emre ile özdeşleşmiştir. Yunus Emre, şiirlerinde halkın anlayabileceği sade Türkçe kullanmış; sevgi, hoşgörü ve insanı merkeze alan bir tasavvuf anlayışını benimsemiştir.

Ayrıca soruda özellikle belirtilen "*Risale-tü'n-Nushiyye*" eseri, Yunus Emre'nin tasavvufi öğütler içeren mesnevi türündeki en önemli eseridir.

Cevap: B

3. Bu durum, Osmanlı Devleti'nin büyük devletler arasındaki rekabet ve çıkar çatışmalarını ustaca kullanması ile ilgilidir. Osmanlı, bir Avrupa devletinin aşırı güçlenmesini engellemek amacıyla zaman zaman diğer devletlerle yakınlaşmış, böylece hiçbir gücün tek başına Osmanlı aleyhine hareket etmesine izin vermemiştir. Bu anlayış, klasik Osmanlı dış politikasında denge politikası olarak adlandırılır.

İskân Politikası:

Fethedilen bölgelerin Türkleşmesini ve İslamlaşmasını sağlamak, nüfus dengesini kurmak ve sınır güvenliğini artırmak amacıyla Türk nüfusun yeni yerlere yerleştirilmesi politikasıdır.

İstimalet Politikası:

Fethedilen bölgelerdeki gayrimüslim halka hoşgörü ve davranarak, onların gönlünün kazanılması ve Osmanlı yönetimine bağlılıklarının sağlanmasıdır.

İaşecilik Politikası:

Halkın temel ihtiyaç maddelerinin ucuz, bol ve sürekli şekilde karşılanmasını esas alan Osmanlı ekonomi anlayışıdır.

Merkantilizm Politikası:

Avrupa devletlerinin benimsediği, ihracatı artırıp ithalatı azaltarak değerli maden biriktirmeyi amaçlayan ekonomi politikasıdır; Osmanlı tarafından benimsenmemiştir.

Cevap: C

4. Metinde özellikle kar ve şiddetli soğuk vurgusu yapılması, cephenin sert iklim koşullarına sahip olduğunu göstermektedir. Ayrıca Kars, Ardahan ve Batum'un geri alınmaya çalışılması, Osmanlı Devleti'nin Ruslara karşı kaybettiği Doğu Anadolu ve Kafkasya hattındaki toprakları yeniden ele geçirme amacını ortaya koymaktadır. Bunun yanında, bu hedeflere ulaşmaya çalışılırken yeni yerlerin kaybedildiğinin belirtilmesi, Sarıkamış Harekâtı gibi ağır kayıplarla sonuçlanan askerî girişimlere dolaylı bir gönderme niteliği taşımaktadır.

Bu özelliklerin tamamı, Osmanlı Devleti'nin I. Dünya Savaşı'nda Rusya'ya karşı mücadele ettiği Kafkas Cephesi ile birebir örtüşmektedir.

Cevap: D

5. Şeyh Sait İsyanı; saltanat ve halifeliği yeniden kurma isteği, laik Cumhuriyet düzenine karşı tepki ve İngiltere'nin Musul meselesi bağlamında kışkırtmaları gibi nedenlerle ortaya çıkmıştır. Bu yönüyle A seçeneğinde verilen bilgi tarihsel gerçeklerle örtüşmektedir.

İsyan bastırıldıktan sonra, isyana katılanlar ve sorumlular İstiklal Mahkemelerinde yargılanmış, Şeyh Sait ve arkadaşları idam edilmiştir. Dolayısıyla B seçeneği de doğrudur.

Şeyh Sait İsyanı, Türkiye Cumhuriyeti tarihinde Cumhuriyet rejimine ve laiklik ilkesine karşı çıkan ilk büyük isyan olarak kabul edilir. Bu nedenle C seçeneğinde herhangi bir hata yoktur.

İsyan, Takrir-i Sükun Kanunu'na dayanarak bastırılmış ve Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası kapatılmıştır.

D seçeneğinde ise önemli bir kronolojik ve siyasal hata bulunmaktadır. İsyan sırasında görevde olan hükûmet Ali Fethi Okyar Hükûmetidir. İsyanın yeterince sert önlemlerle bastırılmadığı gerekçesiyle Ali Fethi Okyar Hükûmeti istifa etmiş, yerine İsmet İnönü Hükûmeti kurulmuştur. Seçenekte bu durum ters ifade edilmiştir. Bu nedenle D seçeneği yanlıştır.

Cevap:D

6. İlk maddede, çiftçinin sırtındaki yükün alınarak üretime teşvik edilmesinden söz edilmektedir. Bu doğrudan, Osmanlı'dan kalan ve köylü üzerinde büyük bir baskı oluşturan Aşar vergisinin kaldırılması ile ilgilidir. Dolayısıyla D seçeneği verilen bilgilerle örtüşmektedir.

İkinci maddede, köylülerin bir araya gelerek araçlar olmadan ürünlerini değerlendirmesi vurgulanmaktadır. Bu ifade, çiftçilerin dayanışma içinde üretim ve kredi imkânı bulmasını sağlayan Tarım Kredi Kooperatiflerinin kuruluşunu açıkça işaret etmektedir. Bu nedenle E seçeneği de doğru biçimde eşleşmektedir.

Üçüncü maddede, tarımda bilimsel araştırmalar yapılması ve yeni türlerin geliştirilmesinden bahsedilmektedir. Bu amaçla kurulan kurum Yüksek Ziraat Enstitüsüdür. Bu yönüyle B seçeneği verilen bilgiyle birebir örtüşür.

Dördüncü maddede ise modern tarım tekniklerinin halka aktarılması amaçlanmıştır. Bu hedef doğrultusunda kurulan ve hem uygulamalı hem de örnek bir tarım merkezi olan kurum Atatürk Orman Çiftliğidir. A seçeneği de verilen bilgilerle uyumludur.

Geriye kalan Toprak Mahsulleri Ofisi, çiftçiye korumak amacıyla daha çok ürün alım satımı, fiyat istikrarı ve piyasayı düzenleme görevini üstlenmiştir.

Cevap: C

1. Oğuzlar, Orta Asya'dan batıya doğru yaptıkları göçlerle önce Horasan ve İran, ardından Anadolu ve Balkanlara yayılmış; Selçuklular ve Osmanlılar başta olmak üzere pek çok Türk devletinin kurucu unsurunu oluşturmuşlardır. Günümüzde Türkiye Türkleri, Azerbaycan Türkleri, Türkmenler ve Gagavuzlar Oğuz boyunun devamı kabul edilir.

Diğer seçeneklerde yer alan Karluklar daha çok Karahanlıların, Kıpçaklar Doğu Avrupa Türklerinin, Peçenekler Balkanlardaki bazı Türk unsurlarının, Hazarlar ise Hazar Kağanlığı'nın temelini oluşturmuştur

Cevap: A

2. Karahanlılar; Karluk, Yağma ve Çiğil gibi Türk topluluklarının birleşmesiyle kurulmuş, ikili teşkilat anlayışını sürdürmüş, Türkçeyi resmî dil olarak kullanmış ve Uygur alfabesinden yararlanmış bir Türk İslam devletidir. Ayrıca Doğu Karahanlılar Karahitaylar, Batı Karahanlılar ise Harzemşahlar tarafından yıkılmıştır. Devletin kurucusu Bilge Kül Kadir Han, en parlak dönemi ise Yusuf Kadir Han zamanıdır. Bu bilgiler Karahanlılar için doğrudur.

Ancak "İlk Türk-İslam medresesi olan Nişabur Medresesini kurdular" ifadesi yanlıştır. Nişabur Medresesi, Karahanlılar tarafından değil, Gazneliler (Gazneli Mahmud Dönemi) tarafından kurulmuştur.

Cevap: A

3. Divanîhümayunun kurulması ve ilk vezir atamasının yapılması, devlet işlerinin belli bir merkezde görüşülüp karara bağlandığını göstermektedir. Bu durum, Osmanlı'da kurumsal devlet yapısının oluşmaya başladığını ve devlet meselelerinin sistemli bir şekilde ele alındığını ortaya koyar. Dolayısıyla I. yargıya ulaşılabilir.

İlk vakıf teşkilatının kurulması, eğitim, yardım ve sosyal hizmetlerin devlet güvencesi altında yürütülmesini amaçlamıştır. Vakıflar aracılığıyla toplumun ihtiyaçlarının karşılanması, Orhan Bey Dönemi'nde sosyal devlet anlayışının benimsendiğini göstermektedir. Bu nedenle II. yargı da doğrudur.

İlk iskân politikasının uygulanması ise fethedilen bölgelere Türk nüfus yerleştirilerek fetihlerin kalıcı hâle getirilmesinin hedeflendiğini göstermektedir. Bu uygulama, Osmanlı'nın yalnızca askerî başarıyla yetinmeyip siyasi ve demografik süreklilik sağlamaya çalıştığını ortaya koyar. Dolayısıyla III. yargıya da ulaşılabilir.

Cevap: E

4. I. TBMM'de siyasi partiler bulunmamaktadır. Ancak Meclisteki milletvekilleri, düşüncelerini daha etkili dile getirebilmek amacıyla grup, zümre ve cemiyet benzeri yapılanmalar oluşturmuşlardır. Bu yapılar, TBMM'nin iç işleyişi içinde fiilen yer alan oluşumlardır.

Yeşil Ordu, Millî Mücadele Dönemi'nde ortaya çıkmış, sol eğilimli ve yarı gizli bir yapılanma olmakla birlikte, TBMM içinde etkili olmuş ve milletvekilleriyle bağlantılı bir yapı hâline gelmiştir.

Halk Zümresi, Mecliste halkçılık düşüncesini savunan milletvekillerinin oluşturduğu bir gruptur ve I. TBMM bünyesinde yer almıştır.

Tesanüd Grubu, dayanışma ve birlik anlayışıyla hareket eden milletvekillerinden oluşmuş, yine Meclis içi bir yapılanmadır.

Müdafaa-i Hukuk Grubu, Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti çizgisindeki milletvekillerinin oluşturduğu ve I. TBMM'de etkili olan bir gruptur.

Buna karşılık Felah-ı Vatan, I. TBMM'de yer alan bir Meclis grubu değildir. Felah-ı Vatan Cemiyeti, Son Osmanlı Mebusan Meclisi döneminde İstanbul'da kurulmuş, Misakımilli'yi savunan bir cemiyettir. TBMM açıldıktan sonra bu cemiyet Meclis içi bir grup olarak faaliyet göstermemiştir. Bu nedenle I. TBMM grupları arasında sayılmaz.

Cevap: C

5. Öncelikle Akılcılık ve Bilimsellik, Atatürk düşünce sisteminde doğrudan laiklik ilkesiyle ilişkilidir. Çünkü laiklik, akıl ve bilimi esas alarak dinî dogmaların devlet ve toplum yönetiminde belirleyici olmasını engeller. Bu nedenle (I) = Laiklik olmalıdır.

İkinci olarak Birlik ve Beraberlik, Atatürk ilkeleri içinde millî birlik ve ulusal bütünlük anlayışını ifade eder. Bu anlayış, doğrudan milliyetçilik ilkesiyle ilişkilidir. Atatürk milliyetçiliği; dilde, ülküde ve ülkede birlik esasına dayanır. Bu nedenle (II) = Milliyetçiliktir.

Tablo bu şekilde tamamlandığında doğru sıralama:

- Akılcılık ve Bilimsellik → Laiklik
 - Birlik ve Beraberlik → Milliyetçilik
- olmaktadır.

Cevap: D

6. Birleşmiş Milletler'in temelleri çeşitli konferanslarda atılmış olsa da, BM Şartı'nın kabul edilerek teşkilatın resmen kurulduğu yer San Francisco Konferansı (1945)'dir. Bu konferansta Birleşmiş Milletler Antlaşması imzalanmış ve teşkilat hukuken varlık kazanmıştır.

Cevap: A

1. Töre, İslamiyet öncesi Türklerde yazısız hukuk kurallarını ifade eder ve belirli temel ilkelere dayanır.

Türk töresinin değişmez hükümleri şunlardır:

- Kōnilik: Adaletli olma, hukukun üstünlüğü
- Tūzlük: Eşitlik, kanun önünde herkesin aynı olması
- Uzluk: Faydalılık, toplum yararının gözetilmesi
- Kişilik: İnsan onuruna ve kişiliğe saygı

Bu dört ilke, törenin özünü oluşturur ve *Orhun Yazıtları*'nda da dolaylı biçimde vurgulanır.

Buna karşılık kutluk, töreye ait bir ilke değildir. Kut, hükümdarlık yetkisinin Tanrı tarafından verildiğine inanılan siyasi, dinî meşruiyet anlayışıdır. Yani kut, devlet yönetimi ve iktidarın kaynağıyla ilgilidir; hukuk kuralları olan törenin bir unsuru değildir.

Cevap: D

2. I. Murat, 1389'daki I. Kosova Savaşı sırasında şehit düşmüştür. Bunun üzerine oğlu Yıldırım Bayezid, savaş alanında ordunun başına geçmiş ve Kosova Meydanı'nda tahta çıkmıştır. Bu yönüyle Bayezid, savaş sahrasında tahta çıkan bir padişahtır.

Yıldırım Bayezid'in tahttan inişi de yine bir savaş sonucunda gerçekleşmiştir. 1402 Ankara Savaşı'nda Timur'a yenilen Bayezid, savaş meydanında esir düşmüş ve bu olay Osmanlı tarihinde ilk kez bir padişahın savaşta esir düşerek fiilen tahtını kaybetmesi anlamına gelmiştir. Böylece Bayezid, savaş sahrasında tahttan inen tek Osmanlı padişahı olmuştur.

Cevap: C

3. XVII. yüzyıl Osmanlı isyanlarının temelinde; tımar sisteminin bozulması, iltizamın yaygınlaşması, uzun süren savaşların ekonomiyi yıpratması ve buna bağlı olarak ağır vergilerin alınması gibi nedenler yer alır. Bu nedenle III. yargı (ağır vergiler), isyanların nedenleri arasındadır.

Buna karşılık rejimi değiştirme arzusu, yani monarşiyi yıkma ya da farklı bir yönetim kurma düşüncesi XVII. yüzyıl Osmanlı isyanlarında yoktur. İsyancılar genellikle "Padişah kötü değildir, çevresi bozuktur" anlayışıyla hareket etmiş, sistemin kendisini değil uygulamaları hedef almıştır. Dolayısıyla I. yargı, isyan nedenleri arasında yer almaz.

Aynı şekilde milliyetçilik düşüncesi de bu dönemde henüz ortaya çıkmamıştır. Milliyetçilik, Osmanlı Devleti'nde XIX. yüzyılda etkili olmaya başlamıştır. XVII. yüzyıl isyanları etnik veya ulusal bağımsızlık temelli değildir. Bu nedenle II. yargı da isyan nedenleri arasında yer almaz.

Cevap: C

4. Sarıkamış Harekâtı'nın büyük bir felaketle sonuçlandığı cephe Kafkas Cephesi'dir. Bu nedenle ilk madde B seçeneğiyle doğru şekilde eşleşir.

Kutül Amare Zaferi, Osmanlı'nın İngilizlerle karşı kazandığı önemli bir başarı olup Irak Cephesi'nde yaşanmıştır; bu da A seçeneğiyle örtüşür.

Cevat Çobanlı'ya "18 Mart Kahramanı", Mustafa Kemal Atatürk'e ise "Anafartalar Kahramanı" ünvanlarının verildiği cephe Çanakkale Cephesi'dir; bu nedenle üçüncü madde C seçeneğiyle eşleşir.

Fahrettin Paşa'ya "Çöl Kapları" (Medine Müdafii) ünvanının verildiği cephe ise Hicaz Yemen Cephesi'dir; bu da E seçeneğiyle örtüşmektedir. Bu nedenlerle eşleştirme dışında kalan cephe Suriye Filistin Cephesi'dir.

Cevap: D

5. Mustafa Kemal Atatürk, Son Osmanlı Mebusan Meclisi'ne Erzurum milletvekili olarak seçilmiştir. Bunun nedeni, Erzurum Kongresi sürecinde Doğu Anadolu'da güçlü bir temsil ve meşruiyet kazanmış olmasıdır. Ancak İstanbul'un işgal edilmesi nedeniyle mecliste fiilen uzun süre bulunamamıştır.

I. TBMM'nin açılması sürecinde ise Mustafa Kemal Atatürk, Ankara milletvekili olarak Meclise girmiştir. Ankara, Millî Mücadele'nin merkezi hâline gelmiş ve TBMM'nin açıldığı şehir olmuştur.

Cevap: C

6. Balfour Deklarasyonu (1917), İngiltere Dışişleri Bakanı Arthur James Balfour tarafından yayımlanmış; Filistin'de Yahudi halkı için bir "Millî yurt" kurulmasını desteklediğini açıklamıştır. Bu belgeyle İngiltere, Yahudilerin Filistin'e yerleşmesini siyasi olarak desteklemiş ve ileride İsrail Devleti'nin kurulmasının zeminini hazırlamıştır.

Cevap: C

1. Bilge Kağan, halkı için “Aç milleti doyurdum, çıplak milleti giydirdim, fakir milleti zengin kıldım” ifadelerini kullanmaktadır. Bu söylem, devletin yalnızca yönetme ve fethetme amacı gütmeyişini; halkın refahını, geçimini ve sosyal düzenini sağlamayı da görev bildiğini göstermektedir. Bu durum, sosyal devlet anlayışının varlığına işaret eder. Dolayısıyla I. yargıya ulaşılabilir.

Metinde sıkça Tanrı vurgusu yapılmakta; Bilge Kağan'ın Tanrı tarafından tahta oturtulduğu, yönetme yetkisinin ilahi bir kaynağa dayandığı ifade edilmektedir. Bu açıkça kut anlayışını ve yönetme gücünün ilahi olduğuna inanıldığını göstermektedir. Bu nedenle II. yargı da doğrudur.

Ancak metinde Orta Asya'da siyasi birliğin sağlandığına dair doğrudan bir ifade bulunmamaktadır. Halkın refahı, devletin güçlenmesi ve hakanın görev anlayışı anlatılmakta; farklı Türk boylarını bir çatı altında toplama ya da siyasi birlik kurma yönünde açık bir bilgi verilmemektedir. Bu nedenle III. yargıya metinden doğrudan ulaşamaz.

Cevap: C

2. A seçeneğinde yer alan Maltepe (Palekannon) Savaşı, Orhan Bey Dönemi'nde Bizans'a karşı yapılmış, Bizans'ın yenilgisiyle İznik ve İzmit'in fethinin yolu açılmıştır. Bu bilgi doğrudur.

B seçeneğinde verilen Sazlıdere Savaşı, I. Murat Dönemi'nde Bizans'a karşı yapılmış ve bu savaşın ardından Edirne fethe edilmiştir. Ancak seçenekte, Bizans yerine Haçlıların mağlup edildiği ifade edilmiştir. Sazlıdere Savaşı bir Haçlı savaşı değildir. Bu nedenle burada açık bir hata bulunmaktadır.

C seçeneğinde I. Kosova Savaşı'nda I. Murat'ın savaş alanında şehit düşmesi, Osmanlı tarihinde bir ilk olup doğru bir bilgidir.

D seçeneğinde Niğbolu Savaşı sonrasında Yıldırım Bayezid'e “Sultan-ı İklim-i Rum” ünvanının verilmesi doğrudur.

E seçeneğinde II. Kosova Savaşı ile Osmanlı'nın Balkan hâkimiyetinin kesinleştiği bilgisi de tarihsel olarak doğrudur.

Cevap: B

3. Şeyhülislam, devletin en yüksek dinî otoritesidir ve fetvalarıyla hukuk alanında yetkilidir; ilmiye sınıfındadır.

Kazasker, askerî sınıfın davalarına bakan yüksek yargıçtır ve ilmiye sınıfına mensuptur.

Kadı, hem hukuk hem de yerel idareyle ilgili görevler yürütür; ilmiye sınıfının temel unsurlarındandır.

Müderris, medreselerde eğitim veren öğretim görevlisidir ve ilmiye sınıfı içinde yer alır.

Buna karşılık nişancı, padişah fermanlarına tuğra çeken, tapu, arazi kayıtlarını tutan ve yazışmalardan sorumlu bir görevlidir. Bu görevler kalem işleri kapsamına girdiği için nişancı, kalemiye sınıfına mensuptur, ilmiye sınıfında yer almaz.

Cevap: C

4. Radyo spikerinin aktardığı metinde;

- İzmir başta olmak üzere işgallerin protesto edilmesi,
- İtilaf Devletlerine telgraflar çekilmesi,
- Mitingler düzenlenmesi,
- Bu süreçte azınlıklara zarar verilmesi gerektiğinin özellikle vurgulanması

gibi ifadeler yer almaktadır.

Bu durum, Havza Genelgesi ile ilişkilidir. Mondros Ateşkes Antlaşması'nın özellikle 7. maddesi, İtilaf Devletlerine güvenliklerini tehdit eden bir durum gördüklerinde istedikleri yeri işgal etme hakkı tanımıştır. Bu maddeye dayanarak İzmir başta olmak üzere pek çok bölge işgal edilmiş, Mustafa Kemal Atatürk de bu işgallere karşı kamuoyunun bilinçlendirilmesi, uluslararası tepkinin artırılması ve azınlıklara zarar verilerek işgallere bahane oluşturulmaması gerektiğini Havza Genelgesi'nde vurgulamıştır.

Cevap: C

5. İlk maddede, Mustafa Kemal Atatürk'ün başkomutan olarak yönettiği ilk savaş, ayrıca "Hattı müdafaa yoktur, sathı müdafaa vardır" emrinin verildiği savaş anlatılmaktadır. Bu özellik Sakarya Meydan Muharebesi'ne aittir.

İkinci maddede, ordunun mağlubiyet olarak Sakarya Nehri'nin doğusuna çekildiği ve bu süreçte I. Maarif Kongresi'nin toplandığı ifade edilmektedir. Bu bilgiler Eskişehir-Kütahya Savaşları ile örtüşmektedir.

Üçüncü maddede, General Trikopis'in esir alınması, Mustafa Kemal Paşa'nın "Ordu-lar, ilk hedefiniz Akdeniz'dir. İleri!" emri ve savaşın kesin sonuç doğurması vurgulanmıştır. Bu açıkça Başkomutanlık Meydan Muharebesi'dir.

Dördüncü maddede ise Koçgiri İsyanı sırasında, TBMM ordusunun İsmet İnönü komutasında savunma savaşı yaparak Yunanları yenmesi anlatılmaktadır. Bu özellik II. İnönü Savaşı'na aittir.

Cevap: A

6. (I) numaralı öncülde, Kıbrıs Adası'nı Yunanistan'a bağlama ideali anlatılmaktadır. Bu hedef tarihsel olarak ENOSİS olarak adlandırılır.

(II) numaralı öncülde ise, Yorgo Grivas liderliğinde, Kıbrıs'ı Yunanistan'a bağlamak amacıyla kurulmuş silahlı örgüt tanımlanmaktadır. Bu örgüt EOKA'dır.

Cevap: A

1. Kağanın “devleti kardeşim ile birlikte yönetmekteyim” ifadesi, yönetimin doğu-batı şeklinde paylaşılmasına dayanan ikili teşkilat anlayışına işaret etmektedir. Bu nedenle A seçeneği metinden çıkarılabilir.

“Tanrının bize verdiği yetkiyi layıkıyla kullanıp” ifadesi ise hükümdarlık yetkisinin ilahi bir kaynağa dayandığını göstermekte, açıkça kut anlayışına vurgu yapmaktadır. Dolayısıyla B seçeneği de metinde yer almaktadır.

“Altta yağız yer üstte gök kubbe bu ikisi arasına hükmedeceğiz” sözü, Türklerin dünyaya nizam verme düşüncesini yansıtan Türk Cihan Hâkimiyeti Mefkûresinin tipik bir ifadesidir. Bu nedenle D seçeneği de doğru biçimde ilişkilendirilebilir.

Ayrıca kağan ile halk arasında geçen “sözlü anlaşma” vurgusu, töreye dayalı karşılıklı hak ve sorumluluk anlayışını çağrıştırmakta; dolaylı olarak tüz (töre/hukuk düzeni) kavramıyla ilişkilendirilebilmektedir.

Buna karşılık metinde, devletin sonsuza kadar yaşaması gerektiği düşüncesini ifade eden “Devlet-i ebed müddet” anlayışına dair doğrudan ya da dolaylı bir vurgu bulunmamaktadır. Kağanın sözleri mevcut düzeni ve yönetim anlayışını anlatmakta, devletin sürekliliği fikrini açıkça dile getirmemektedir.

Cevap: E

2. Haçlı Seferleri, Anadolu'yu uzun süreli bir savaş alanına dönüştürmüştür. Bu durum, Türk siyasi birliğinin kurulmasını geciktirmiş, Selçukluların enerjisini iç düzen yerine savunmaya yöneltmiştir. Dolayısıyla B seçeneği bu mücadelenin doğal bir sonucudur. Sürekli savaş ortamı nedeniyle tarımsal üretim düşmüş, köyler zarar görmüş ve halk üretimden kopmuştur; bu

da C seçeneğini doğrular. Aynı şekilde savaşlar, can ve mal güvenliğini zayıflatmış, Anadolu'da istikrarsızlık yaratmıştır; bu da D seçeneği ile örtüşür. Güvenliğin bozulması ve yolların tehlikeli hâle gelmesi ise ticari faaliyetlerin azalmasına yol açmış, E seçeneğini desteklemiştir.

Buna karşılık II. Beylikler Dönemi'nin başlaması, Haçlı Seferleri'nin değil; 1243 Köseadağ Savaşı sonrası Anadolu Selçuklu Devleti'nin Moğollar karşısında zayıflaması ve dağılmasının bir sonucudur. Bu dönem, Selçuklu otoritesinin çökmesiyle ortaya çıkmış olup Haçlılarla yapılan mücadeleye doğrudan bağlanamaz.

Cevap: A

3. İlk paragrafta, Osmanlı Devleti'nin Memlûkler karşısında kazandığı bir savaş sonucunda Suriye, Filistin ve Lübnan gibi bölgelerin Osmanlı hâkimiyetine girdiği belirtilmiştir. Bu sonuç, 1516 yılında yapılan Mercidabık Savaşı'na aittir. Mercidabık Savaşı'nda Osmanlı Devleti Memlûkleri yenmiş ve Suriye-Filistin hattında egemenlik sağlamıştır.

İkinci paragrafta ise Osmanlı Devleti'nin Memlûkleri tamamen ortadan kaldırdığı, Memlûk Devleti'nin tarih sahnesinden silindiği, halifeliğin Osmanlılara geçtiği ve kutsal emanetlerin İstanbul'a getirildiği ifade edilmektedir. Bu sonuçlar 1517'de yapılan Ridaniye Savaşı'nın ardından ortaya çıkmıştır.

Cevap: D

4. Sultan Abdülaziz Dönemi'nde Batı resim tekniğiyle eğitim alması için Paris'e gönderilmesi, Osmanlı'nın Batılılaşma sürecinde yetiştirilen sanatçıdır.

Osmanlı Devleti'nde ilk resim sergisini açan kişi olması, sanat tarihinde son derece ayırt edici bir bilgidir.

Ayrıca Barbizon ekolünden etkilenecek açık havada (plein air) yapılan tabiat resimlerini savunması, özellikle peyzaj çalışmalarına yöneldiğini göstermektedir.

Bu özelliklerin tamamı Şeker Ahmet Paşa ile örtüşmektedir. Şeker Ahmet Paşa, Paris'te eğitim almış, Osmanlı'daki ilk resim sergisini açmış ve Barbizon akımının etkisiyle doğa ve manzara resimleri yapmıştır.

Diğer seçenekler bu özellikleri karşılamaz:

Mihri Müşfik ilk kadın ressamdır.

Osman Hamdi Bey daha çok figürlü—oryantalist eserleriyle bilinir ve Sanayi-i Nefise'nin kurucusudur.

Bellini Rönesans Dönemi Avrupalı bir ressamdır.

Nakkaş Sinan Bey klasik minyatür geleneği içindedir.

Cevap: B

5. Amasya Genelgesi;

- Mustafa Kemal Paşa tarafından hazırlanmış,
- Rauf Orbay ve Ali Fuat Cebesoy tarafından imzalanmış,
- Kâzım Karabekir tarafından Erzurum'dan desteklenmiş ve onaylanmıştır.
- Cemal Paşa (Cemal Mersinli) ise Konya'da bulunduğu sırada genelgeyi imzalayan komutanlar arasında yer almıştır. Bu nedenle Cemal Paşa'nın "imzalayan/onaylayanlar" grubunda yer alması doğrudur.

Buna karşılık İsmet İnönü, Amasya Genelgesi'nin hazırlanması, imzalanması veya onaylanması sürecinde doğrudan yer almamıştır. İsmet İnönü, Millî Mücadele'de daha çok Batı Cephesi Komutanlığı ve İnönü Savaşları ile öne çıkmıştır.

Cevap: E

6. A seçeneğinde verilen Mekik Diploması, ABD Dışişleri Bakanı Henry Kissinger'ın özellikle Arap-İsrail çatışmalarında (Mısır-İsrail) taraflar arasında gidip gelerek yürüttüğü diplomasi yöntemidir. Bu süreç, dolaylı olarak Camp David Antlaşması'na giden yolu açmıştır.

B seçeneğinde Filistin Kurtuluş Örgütü (FKÖ)'nün Yaser Arafat önderliğinde Filistin'i İsrail işgalinden kurtarmak amacıyla kurulduğu ve Filistin direnişinin temel örgütü olduğu belirtilmiştir. İntifada hareketi de FKÖ çizgisinde gelişen bir halk ayaklanmasıdır. Bu bilgi doğrudur.

C seçeneğinde OPEC, petrol ihraç eden ülkelerin oluşturduğu bir örgüt olarak tanımlanmış ve İsrail'i destekleyen Batılı devletlere karşı petrolün siyasi baskı aracı olarak kullanıldığı belirtilmiştir. Bu da doğru bir bilgidir.

E seçeneğinde Keşmir Sorunu, Hindistan ile Pakistan arasında paylaşılamayan bölge nedeniyle ortaya çıkan bir anlaşmazlık olarak tanımlanmıştır. Bu bilgi de doğrudur.

Yatıştırma Politikası (Appeasement), II. Dünya Savaşı öncesinde özellikle İngiltere'nin Almanya'ya karşı izlediği politikayı ifade eder. Arap sosyalizmi ya da Baas hareketi ile doğrudan bir ilgisi yoktur.

Cevap: D

1. Soruda verilen özelliklerin tamamı *Codex Cumanicus* adlı esere aittir. *Codex Cumanicus*, Kıpçak Türkleri hakkında bilgi veren en önemli kaynaklardan biri olup dil, kültür ve inanç unsurlarını birlikte içermesiyle öne çıkar.

Diğer seçenekler bu tanıma uymamaktadır:

Kutadgu Bilig Karahanlılara ait bir siyaset-namedir.

Divânü Lügati't-Türk Kaşgarlı Mahmud'un Türk lehçelerini tanıttığı eseridir

Vankulu Lügati Arapça-Türkçe sözlük olmasının yanı sıra Osmanlı matbaasında basılan ilk eserdir.

Matta İncili ise kutsal bir metindir.

Cevap: B

2. A) Karamanoğulları, Konya ve çevresinde kurulmuş, II. Beylikler Dönemi'nin en güçlü beyliklerinden biri olmuştur. Bu bilgi doğrudur.
- B) Candaroğulları, Kastamonu ve Sinop çevresinde hüküm sürmüştür. Bu da doğru bir bilgidir.
- C) Germiyanogulları, Kütahya ve çevresinde kurulmuş, çeyiz ve vasiyet yoluyla Osmanlı Devleti'ne katılmıştır. Bu bilgi de doğrudur.
- D) Hamitoğulları, Isparta ve Antalya çevresinde kurulmuş ve topraklarının büyük bir kısmı satın alma yoluyla Osmanlı Devleti'ne katılmıştır. Bu da doğrudur.
- E) Ramazanoğulları için verilen bilgiler yanlıştır. Çünkü:
- Ramazanoğulları Ankara, Tokat ve Sivas çevresinde değil, Çukurova (Adana ve çevresi)'da hüküm sürmüştür.

Cevap: E

3. İlk maddede, Memlûk sultanına bağlı Dul-kadir Beyi Alaüddöyle ile Yavuz Sultan Selim arasında yapılan ve Anadolu Türk siyasi birliğini kesin olarak sağlayan savaş anlatılmaktadır. Bu tanım 1515 Turnadağ Savaşı'na aittir.

İkinci maddede, Osmanlı Devleti'nin I. Selim Dönemi'nde Safevilerle, Şii tehlikesini ortadan kaldırmak ve doğu sınırlarını güvence altına almak amacıyla yaptığı savaştan söz edilmektedir. Bu açıkça 1514 Çaldıran Savaşı'dır.

Üçüncü maddede, Fatih Sultan Mehmet ile Akkoyunlu hükümdarı Uzun Hasan arasında yapılan ve Fırat Nehri'nin batısında Osmanlı hâkimiyetini sağlayan savaş ifade edilmektedir. Bu tanım 1473 Otlukbeli Savaşı'na aittir.

Dördüncü maddede ise Osmanlı Devleti ile Macarlar arasında yapılan, sadece yaklaşık iki saat süren ve Macar Krallığı'nın yıkılmasıyla sonuçlanan savaş anlatılmaktadır. Bu da 1526 Mohaç Meydan Savaşı'dır.

Cevap: D

4. Kâtip Çelebi'nin Hacı Kalfa lakabıyla tanınması, *Cihannüma* ve *Keşfü'z-Zünûn* adlı eserleri ve IV. Murat'a risaleler sunması doğrudur.

Sabuncuoğlu Şerefeddin'in cerrahi alanındaki çalışmaları, özellikle *Cerrâhiyye-i İlhâniyye* ve *Mücerrebname* eserleriyle tanınması doğrudur. Ahmet Cevdet Paşa'nın önemli bir vakanüvist olması ve *Mecelle*, *Kıyas-ı Enbiya*, *Tarih-i Cevdet* gibi eserleri doğrudur.

Takiyyüddin er-Raşid'in Osmanlı'da astronominin en önemli temsilcilerinden biri olması ve Avrupa'da Tycho Brahe ile kıyaslanması da doğrudur.

Molla Fenari, Osmanlı Devleti'nin ilk şeyhülislamıdır, ancak Kanuni Sultan Süleyman Dönemi'nde değil, Orhan Bey Dönemi'nde bu göreve getirilmiştir. Bu nedenle seçenek yanlış bilgi içermektedir.

Cevap: E

5. Soruda verilen özelliklerin tamamı Menemen İsyanı'na aittir. Menemen İsyanı, 1930 yılında Derviş Mehmet önderliğinde çıkmış, laikliğe ve Cumhuriyet inkılaplarına karşı gerçekleşmiş; Serbest Cumhuriyet Fırkası deneyiminin ardından ortaya çıkan rejim karşıtı gerici bir ayaklanma olarak tarihe geçmiştir. İsyan bastırılmış ve sorumlular Divan-ı Harpte yargılanmıştır.

Cevap: D

6. 1971 yılında masa tenisi karşılaşmaları vesilesiyle ABD ile Çin arasında başlatılan yumuşama ve diyalog süreci "Ping Pong Diplomasisi" olarak adlandırılır. Bu süreç, iki ülke arasında yıllardır süren diplomatik kopukluğun sona ermesine ve ilişkilerin normalleşmesine zemin hazırlamıştır.

Diğer seçenekler ise şu şekildedir:

U-2 Krizi:

1960'ta ABD'ye ait U-2 casus uçağının Sovyetler Birliği tarafından düşürülmesiyle ortaya çıkan, ABD-SSCB ilişkilerini ciddi biçimde geren krizdir.

Küba Buhranı:

1962'de SSCB'nin Küba'ya nükleer füze yerleştirmesi üzerine ABD ile SSCB arasında yaşanan ve dünyayı nükleer savaşın eşiğine getiren krizdir.

Keşmir Sorunu:

Hindistan ile Pakistan arasında, Keşmir bölgesinin paylaşımı nedeniyle günümüze kadar süren siyasi ve askerî anlaşmazlıktır.

Yatıştırma Politikası:

II. Dünya Savaşı öncesinde İngiltere ve Fransa'nın, Almanya'nın yayılmacı politikalarına karşı savaş çıkarmaması için taviz vererek karşılık vermesi anlayışıdır.

Cevap: E

1. İlk Türklerde kabul edilen yön–renk ilişkisi şöyledir:
- Doğu → Gök (Mavi)
 - Batı → Ak (Beyaz)
 - Kuzey → Kara (Siyah)
 - Güney → Kızıl (Kırmızı)
 - Merkez → Sarı

Cevap: E

2. Anadolu'ya Türklerin yerleşmesinden sonra inşa edilen ilk Türk camisi, Büyük Selçuklu Devleti'ne bağlı Saltuklular Dönemi'nde, 1071 Malazgirt Zaferi'nden hemen sonra yapılmıştır. Bu cami Kars'ta bulunan Menuçehr Camii'dir. (1072). Dolayısıyla Anadolu'da Türkler tarafından yaptırılan ilk cami olarak kabul edilir.

Seçenekler tek tek değerlendirildiğinde:

- Menuçehr Camii, Anadolu'daki ilk Türk camisi olmasıyla doğru cevaptır.
- Diyarbakır Ulu Camii, İslam dünyasının önemli camilerinden biri olmakla birlikte, Türklerin Anadolu'daki ilk camisi değildir.
- Hacı Özbek Camii, Osmanlı Dönemi'ne aittir ve Anadolu'daki ilk Osmanlı camisi olarak bilinir.
- Şehzade Camii, Kanuni Dönemi'nde Mimar Sinan tarafından yapılmıştır; oldukça geç tarihlidir.
- Kayseri Ulu Camii, Selçuklu eseridir ancak Menuçehr Camii'nden daha sonra inşa edilmiştir.

Cevap: A

3. İlk öncülde Piri Reis'in, Divanühümayuna katılan ilk kaptanıderya olduğu belirtilmiştir. Ancak bu bilgi yanlıştır. Divanühümayuna katılan ilk kaptanıderya, Osmanlı denizciliğini Akdeniz'de bir üstünlük hâline getiren Barbaros Hayrettin Paşa'dır. Piri Reis ise bu özelliğiyle değil, çizdiği *Dünya Haritası* ve kaleme aldığı *Kitab-ı Bahriye* adlı eseriyle tanınır.

Üçüncü öncülde ise Barbaros Hayrettin Paşa'ya *Kitab-ı Bahriye* ve *Dünya Haritası* atfedilmiştir. Bu da yanlıştır; çünkü bu eserler Barbaros'a değil, Piri Reis'e aittir. Dolayısıyla birinci ve üçüncü öncüllerde kişilerle özellikler birbiriyle karıştırılmıştır. Bu iki öncülün yerleri değiştirildiğinde her iki bilgi de doğru kişiyle eşleşmiş olur.

İkinci öncülde Seydi Ali Reis'e atfedilen *Miratü'l-Memalik* ve *Kitabü'l-Muhit* eserleri doğru olup herhangi bir hata içermemektedir. Dördüncü öncülde yer alan Turgut Reis'in Trablusgarp'ın fethinde rol alması ve Malta Kuşatması sırasında şehit düşmesi bilgisi de tarihsel olarak doğrudur.

Bu nedenle tablonun doğru hâle gelebilmesi için I ve III numaralı öncüllerin yer değiştirmesi gerekmektedir.

Cevap: B

4. Fermanda herkesin malını ve mülkünü istediği gibi tasarruf edebileceğinin belirtilmesi, devletin keyfi biçimde mülkiyete müdahalesini sınırlandırmayı amaçlamaktadır. Bu durum, bireylerin sahip oldukları mallar üzerinde güvenceye kavuşmasını sağladığından özel mülkiyetin gelişiminin önünün açıldığını göstermektedir. Bu nedenle I. yargıya ulaşılabilir.

Askerlikle ilgili maddede, askerlik hizmetinin tüm Osmanlı tebaası için zorunlu hâle getirildiği ve belirli bir süreyle sınırlandırıldığı ifade edilmiştir. Bu durum, askerliği belirli bir zümrenin yükümlülüğü olmaktan çıkartıp tüm vatandaşları kapsayan bir görev hâline getirmiştir. Dolayısıyla askerlik, bireysel bir yükümlülüğün ziyade vatan hizmeti anlayışıyla düzenlenmiştir. Bu da II. yargının doğru olduğunu gösterir.

Vergi konusunda ise herkesin gücü oranında vergi ödeyeceği belirtilmiştir. Bu ifade, vergilendirmede keyfiliğin önlenmesini ve adaletin sağlanmasını amaçlamakla birlikte, mutlak anlamda eşitlik değil, adalet ve orantılılık ilkesini vurgulamaktadır. Yani herkesin aynı miktarda vergi vermesi değil, gelirine göre vergi vermesi esas alınmıştır. Bu nedenle “vergide eşitlik ilkesi hayata geçirilmiştir” yargısına doğrudan ulaşılamaz.

Bu değerlendirmelere göre I ve II numaralı yargılara ulaşılabilir.

Cevap: C

5. Metindeki ilk ifadede, İstiklal Marşı'nın Maarif Vekâleti tarafından açılan bir yarışma sonucunda yazıldığı belirtilmiştir. Bu bilgi doğrudur. Her ne kadar Mehmet Akif başlangıçta yarışmaya katılmak istemese de, süreç resmî olarak bir yarışma çerçevesinde yürütülmüştür.

İkinci ifadede marşın Taceddin Dergâhı'nda yazıldığı ve orduya ithaf edildiği söylenmektedir. Bu da doğrudur. Mehmet Akif marşı Taceddin Dergâhı'nda kaleme almış ve şiiri Türk ordusuna ithaf etmiştir.

Üçüncü ifadede Mehmet Akif Ersoy'un kazandığı ödülü Darülmesai'ye bağışladığı belirtilmiştir. Bu bilgi de tarihsel olarak doğrudur ve Mehmet Akif'in kişiliğini yansıtan önemli bir ayrıntıdır.

Dördüncü ifadede İstiklal Marşı'nın ilk bestesi nin Ali Rıfat Çağatay'a günümüz bestesinin Osman Zeki Üngör'e ait olduğu bilgisi de doğrudur.

Ancak İstiklal Marşı ilk kez *Hakimiyet-i Milliye* gazetesinde yayımlandığından V numaralı bilgi hatalıdır.

Cevap: E

6. Verilen sözde Mustafa Kemal Atatürk, “hükûmet şeklimizin tam bir demokrat hükûmet olduğunu” ve bunun “halk hükûmeti” anlamına geldiğini vurgulamaktadır. Bu ifade doğrudan yönetimde halkın egemenliğine ve yöneticilerin kaynağının millet olmasına dikkat çekmektedir.

Cumhuriyetçilik ilkesi, egemenliğin kayıtsız şartsız millete ait olmasını ve halkın kendi kendini yönetmesini esas alır. Atatürk’ün sözünde geçen “demokrat hükûmet” ve “halk hükûmeti” ifadeleri, bu ilkenin özünü oluşturan anlayışla birebir örtüşmektedir. Bu nedenle söz, açık biçimde cumhuriyetçilik ilkesiyle ilişkilidir.

Laiklik ilkesi, devlet işlerinin din işlerinden ayrılmasını ve inanç özgürlüğünü esas alır. Verilen sözde din ve devlet ilişkilerine ya da laik düzene dair herhangi bir vurgu bulunmamaktadır. Bu nedenle laiklik ilkesiyle doğrudan ilişkilendirilemez.

Devletçilik ilkesi ise ekonomide devletin yönlendirici rol üstlenmesini ifade eder. Atatürk’ün bu sözünde ekonomik yapı ya da devletin ekonomik görevleriyle ilgili bir anlam yer almadığından devletçilikle de bağlantı kurulamaz.

Bu değerlendirmeler doğrultusunda söz yalnızca cumhuriyetçilik ilkesiyle ilişkilendirilebilir.

Cevap: A

1. Ülke (toprak), halk (kүн), teşkilat (örgütlenme) ve bağımsızlık anlayışı (oksızlık) devletin fiilen var olabilmesi için gerekli olan maddi ve idari öğelerdir.

Bu çerçevede ülke, devletin egemenlik alanını; күн, yani halk, devleti meydana getiren insan unsurunu; teşkilat, devletin yönetim ve askerî düzenini; oksızlık ise Türklerin devletsiz yaşamayı kabul etmemeleri ve bağımsızlığı esas almaları nedeniyle devlet anlayışının vazgeçilmez bir parçasını ifade eder.

Buna karşılık kut, hükümdarın yönetme yetkisini Tanrı'dan aldığına dair meşruiyet anlayışını ifade eder. Kut, devletin kurulabilmesi için zorunlu bir unsur değil; iktidarın kaynağını ve hükümdarlığın dayanağını açıklayan inanç temelli bir kavramdır. Yani devletin varlığını oluşturan yapısal unsurlardan ziyade, yönetimin kutsallığını açıklayan bir anlayıştır.

Cevap: E

2. Fuzuli'nin *Şikâyetnâme* adlı eseri, dönemin devlet görevlilerindeki rüşvet ve bürokratik yozlaşmayı eleştiren önemli bir metindir.

Fuzuli, Bağdat'ın Osmanlı hâkimiyetine girmesinden sonra kendisine bağlanan maaşı (ulufe) almak için devlet dairelerine başvurmuş; ancak işlerin rüşvet olmadan yürütülmediğini görmüştür. Bunun üzerine ünlü ifadesi olan "Selam verdim rüşvet değil diye almadılar." sözünü kullanarak durumu hicvetmiş ve bu şikâyetini bir mektupla padişaha iletmiştir.

Bağdat'ın Osmanlı topraklarına katılması 1534 Irakayn Seferi ile gerçekleşmiştir. Bu seferi düzenleyen ve Bağdat'ı Osmanlı'ya

kazandıran padişah Kanuni Sultan Süleyman (I. Süleyman)'dır. Dolayısıyla Fuzuli'nin şikâyetini dile getirdiği ve dolaylı olarak eleştirdiği padişah da Kanuni'dir.

Cevap: B

3. XVIII. yüzyıl ıslahatlarında açılan askerî kurumlar incelendiğinde Mühendishane-i Bahri Hümayun, 1773 yılında I. Abdülhamit Dönemi'nde kurulmuştur ve deniz mühendishanesidir. Dolayısıyla III. öncülde verilen bilgi doğrudur, burada bir hata yoktur.

İstihkâm Okuluna gelindiğinde ise tabloda bu kurum için "askerî bina yapımı" ifadesi kullanılmıştır. Ancak bu ifade yanlıştır. İstihkâm Okulunun görevi doğrudan bina yapmak değil; kale, siper, köprü ve savunma sistemleriyle ilgilenecek istihkâm subayları yetiştirmektir. Yani okulun işlevi eğitim üzerinedir, bir uygulama ya da inşaat kurumu değildir. Bu nedenle IV. maddede kurumun işlevi yanlış tanımlanmıştır.

Diğer maddeler değerlendirildiğinde; Hendesehanenin Batı tarzı ilk teknik askerî okul olması ve I. Mahmut Dönemi'nde kurulduğu doğru kabul edilir. Mühendishane-i Berri Hümayun'un III. Selim Dönemi'nde kara mühendishanesi olarak açılması doğrudur. Yine III. Selim Dönemi'nde Nizam-ı Cedit Ordusunun Fransız ordusu örnek alınarak kurulan yeni ordu olduğu bilgisi de doğrudur.

Cevap: D

4. Soruda yer alan ifadeler, Edirne'nin savunulmasını bir askerî görev olmanın ötesinde bir vatan ve namus meselesi olarak gören, teslimiyeti kesin biçimde reddeden ve şehitlik anlayışını dahi savunmanın başarı şartına bağlayan bir komutanın düşünce dünyasını yansıtmaktadır. Bu sözlerde, düşmanın hatları geçmesi hâlinde hayatta

kalmanın ya da ölmenin dahi bir anlam taşımadığı, asıl kutsal olanın müdafaa hatının korunması olduğu açıkça vurgulanmaktadır. Aynı zamanda geleceğe dönük bir tarih bilinci de görülmekte; savunma başarıyla sonuçlanırsa, bu mücadelenin gelecek nesiller tarafından bir “abide” ile hatırlanacağı belirtilmektedir.

Bu düşünce yapısı, Balkan Savaşları sırasında Edirne’yi aylarca kuşatmaya rağmen savunan, askerî imkânsızlıklara karşın direnişi sürdüren ve Edirne Müdafii olarak tarihe geçen Şükrü Paşa ile örtüşmektedir. Şükrü Paşa, Edirne savunması sırasında gösterdiği kararlılık ve fedakârlıkla Osmanlı askerî tarihinde sembol bir isim hâline gelmiş, savunma düştükten sonra dahi direniş ruhunun temsilcisi olarak anılmıştır.

Cevap: A

5. Mustafa Kemal, I. Dünya Savaşı başladığında Sofya’da ataşemiliterdir ve cephede görev alma talebinin ardından Çanakkale Cephesi’ne atanmıştır. Ancak soruda Çanakkale yer almadığı için seçeneklerde verilen cephele tek tek değerlendirilmelidir.

Derne, Mustafa Kemal’in görev aldığı bir cephe olmakla birlikte Trablusgarp Savaşı’na aittir ve I. Dünya Savaşı cephesi değildir. Bu nedenle I. Dünya Savaşı kapsamında değerlendirilmez ve elenir.

Kafkas Cephesi, Mustafa Kemal’in I. Dünya Savaşı sırasında görev yaptığı cephelelerden biridir. Doğu Cephesi Komutanı olarak Bitlis ve Muş’un geri alınmasında önemli rol oynamıştır.

Suriye Filistin Cephesi de Mustafa Kemal’in görev yaptığı bir diğer I. Dünya Savaşı Cephesi’dir. Yıldırım Orduları Grubu’nda komutanlık yapmış ve Mondros Ateşkes Antlaşması öncesinde bu cephe de bulunmuştur.

Bu nedenle Mustafa Kemal Atatürk, I. Dünya Savaşı’nda Kafkas ve Suriye Filistin cephelerinde görev almış; Derne Cephesi ise bu savaşın dışında kaldığı için doğru seçenekler arasında yer almamıştır.

Cevap: D

6. Antlaşmada, Çarlık Rusyası ile Osmanlı Devleti arasında daha önce imzalanmış antlaşmaların geçersiz sayılacağı belirtilmiştir. Bu durum, hem Osmanlı’nın hem de Çarlık rejiminin hukuken sona erdiğinin kabul edildiğini ve yeni devletlerin ortaya çıktığının tanındığını göstermektedir. Dolayısıyla birinci yargıya ulaşmak mümkündür.

Bir diğer maddede, taraflardan birinin tanımadığı bir devletler arası antlaşmayı diğerinin de tanımayacağı ifade edilmiştir. Bu hüküm, Türkiye ile Sovyet Rusya’nın dış politikada birbirlerini destekleme ve uluslararası ilişkilerde ortak hareket etme anlayışını benimsediklerini göstermektedir. Bu nedenle ikinci yargı da doğru bir çıkarımdır.

Son maddede ise “devletler kendi geleceklerine kendileri karar verecek” ifadesi yer almaktadır. Bu hüküm, devletlerin egemenlik haklarına saygı duyulacağını, herhangi bir devletin başka bir devlete rejim dayatamayacağını açıkça ortaya koymaktadır. Bu durum üçüncü yargıyı da desteklemektedir.

Bu değerlendirmeler doğrultusunda, verilen antlaşma maddelerinden I, II ve III numaralı yorumların tamamına ulaşılabılır.

Cevap: E

1. Parçada Uygurlar ve Göktürklerde hatunun (katun) devlet yönetimindeki konumu anlatılmaktadır. Hatunun kağanla birlikte emirnamelerde adının geçmesi, devlet işlerinde söz sahibi olması ve antlaşmalarda rol alması; kadının yalnızca aile içinde değil, siyasal ve toplumsal hayatta da etkin olduğunu göstermektedir.

Bu bilgilerden hareketle değerlendirme yapıldığında; metinde federatif bir yönetim anlayışına (ülkenin farklı birimler tarafından yönetilmesine) dair herhangi bir ifade yer almamaktadır. Dolayısıyla I. yargıya ulaşılamaz. Aynı şekilde Kızıl Elma Ülküsü, Türklerin cihan hâkimiyeti idealini ifade eden bir kavramdır ve metinde böyle bir hedefe ya da ideolojiye ilişkin hiçbir vurgu bulunmamaktadır. Bu nedenle III. yargıya da ulaşılamaz.

Buna karşılık, hatunun kağanla birlikte devlet işlerinde yetki sahibi olması, antlaşmalarda rol alması ve resmî yazışmalarda adının geçmesi, kadının siyasal ve sosyal hayatta önemli bir yere sahip olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Bu nedenle II. yargıya ulaşılabılır.

Cevap: B

2. İlk maddede, Büyük Selçuklu Devleti ile Bizans arasında yapılan ilk büyük savaşın Selçuklular tarafından kazanıldığı ve Gürcü Kralı Liparit'in esir alındığı belirtilmiştir. Bu bilgiler, 1048'de yapılan Pasinler (Kapetron) Savaşı'na aittir. Pasinler, Selçukluların Bizans'a karşı kazandığı ilk büyük başarıdır.

İkinci maddede, Şii Büveyhoğulları Devleti'nin yıkıldığı, Abbasi halifesinin baskıdan kurtarıldığı ve Tuğrul Bey'e "Doğunun ve Batının Sultanı" ünvanının verildiği ifade edilmiştir. Bu gelişmeler Bağdat Seferi sonucunda yaşanmıştır.

Üçüncü maddede, Hristiyanlarca kutsal kabul edilen bir yerin fethedilmesi sonucu Sultan Alparslan'a "Ebul Feth" ünvanının verildiği belirtilmektedir. Bu bilgi, Ani Kalesi'nin fethi ile ilgilidir.

Dördüncü maddede ise, yapılan savaş sonucunda Gaznelilerin yıkılış sürecine girdiği ve Büyük Selçuklu Devleti'nin Tuğrul Bey adına hutbe okutulmasıyla resmen kurulduğu ifade edilmiştir. Bu bilgiler açık biçimde Dandanakan Savaşı'na aittir.

Cevap: A

3. "Geliri saray kadınlarına ayrılan topraktır." ifadesi, Osmanlı'da paşmaklık adı verilen topraklara karşılık gelir. Paşmaklıklar, padişahın annesi, eşleri ve kızları gibi saray kadınlarının gelirlerini karşılamak amacıyla ayrılmıştır.

"Kullanılmayan arazilerdir." açıklaması, tarıma elverişli olmayan, boş ve işlenmeyen toprakları ifade eder ki bu tanım mevat araziye aittir.

"Devlet memurlarına ve komutanlara ayrılan topraktır, has, zeamet ve tımar olarak ayrılır." ifadesi ise doğrudan dirlik sistemini anlatmaktadır. Dirlikler, hizmet karşılığında verilen ve gelirine göre has, zeamet ve tımar şeklinde sınıflandırılan topraklardır.

"Halkın ortak kullanımına bırakılmış arazidir." tanımı da metruk araziye karşılık gelir. Metruk topraklar; yol, pazar yeri, mera gibi herkesin ortak kullanımına açık alanlardır.

Bu eşleştirmeler yapıldığında paşmaklık, mevat, dirlik ve metruk toprak türlerinin tamamı verilen açıklamalarla örtüşmektedir. Ancak yurtluk topraklara ilişkin herhangi bir tanım listede yer almamaktadır. Yurtluklar genellikle sınır bölgelerinde, yerel beylerin yönetimine bırakılan özel statülü topraklardır.

Cevap: C

4. Antlaşmada, Osmanlı Devleti'nin toprak bütünlüğü ve bağımsızlığının Avrupa devletleri tarafından garanti altına alınması, Osmanlı'nın bu konuda tek başına yeterli güçte olmadığını göstermektedir. Eğer Osmanlı Devleti kendi toprak bütünlüğünü koruyabilecek durumda olsaydı, büyük devletlerin kolektif garantisine ihtiyaç duyulmazdı. Bu nedenle I. yargıya ulaşılabilir.

Karadeniz'in tarafsız hâle getirilmesi ve Osmanlı Devleti'nin kendi kıyılarında dahi tersane kurmasının yasaklanması, Osmanlı'nın egemenlik haklarını sınırlandıran ağır bir hükümdür. Oysa Osmanlı Devleti, Kırım Savaşı'nda İngiltere ve Fransa'nın yanında yer almış ve savaşı kaybetmemiştir. Buna rağmen bu denli ağır kısıtlamalara maruz kalması, galip olmasına rağmen mağlup devlet gibi muamele gördüğünü göstermektedir. Dolayısıyla II. yargıya da ulaşılabilir.

Osmanlı Devleti ile Rusya'nın savaş sırasında birbirlerinden aldıkları toprakları ve esirleri karşılıklı olarak geri vermesi ise taraflar arasında karşılıklılık (mütekabiliyet) esasının uygulandığını açıkça ortaya koymaktadır. Bu durum III. yargıyı doğrulamaktadır.

Bu değerlendirmelere göre Paris Antlaşması'nın maddelerinden I, II ve III numaralı yargıların tamamına ulaşılabilir.

Cevap: E

5. 1927 Teşvik-i Sanayi Kanunu ile özel sektör desteklenmek istenmiş, ancak beklenen sonuç alınamamıştır. Bunun temel nedeni 1929 Dünya Ekonomik Bunalımıdır. "Kara Perşembe" olarak da bilinen bu kriz, sermaye yetersizliği, kredi daralması ve özel girişimin çökmesi gibi sonuçlar doğurmuş; böylece Teşvik-i Sanayi Kanunu fiilen uygulanamaz hâle gelmiştir.

İkinci olarak II. Beş Yıllık Sanayi Planı ele alındığında, bu planın hazırlanmış olmasına rağmen uygulamaya konulamamasının nedeni II. Dünya Savaşı'nın başlamasıdır. Savaş ortamı; kaynakların savunmaya ayrılmasına, dış ticaretin daralmasına ve ekonomik planların askıya alınmasına yol açmıştır.

Cevap: E

6. Bağlantısızlar Hareketi'nin temelleri, henüz resmî olarak kurulmadan önce 1955 yılında düzenlenen Bandung Konferansı ile atılmıştır. Endonezya'nın Bandung kentinde toplanan bu konferansa Asya ve Afrika ülkeleri katılmış; "barış içinde bir arada yaşama", sömürgeciliğe karşı duruş ve bloklara katılmama ilkeleri benimsenmiştir. Bu yönüyle Bandung Konferansı, Bağlantısızlar Hareketi'nin ilk toplantısı ve fikirsel başlangıcı kabul edilir.

Cevap: A

1. “İlk Türk şairdir.” ifadesi, Aprin Çor Tigin’e aittir. Uygurlar Dönemi’nde yaşamış olan Aprin Çor Tigin, Türk edebiyatında bilinen ilk şair olarak kabul edilir.

“İlk Türk vezirdir.” bilgisi Tonyukuk ile örtüşür. II. Göktürk Devleti’nde Bilge Kağan ve Kutluk Kağan dönemlerinde görev yapan Tonyukuk, Türk tarihinin bilinen ilk veziridir.

“Bilinen teşkilatlı ilk Türk devletinin kurucusudur.” ifadesi Teoman’a aittir. Teoman, Asya Hun Devleti’ni kurarak teşkilatlı devlet anlayışını başlatmıştır.

“Türk tarihindeki ilk kadın hükümdardır.” bilgisi ise Tomris Hatun ile eşleştirilir. Sakalar (İskitler) hükümdarı olan Tomris Hatun, Türk tarihinin bilinen ilk kadın hükümdardır.

Bu eşleştirmeler yapıldığında Nizamülmülk açıkta kalmaktadır. Nizamülmülk, Büyük Selçuklu Devleti’nde görev yapmış önemli bir devlet adamıdır.

Cevap: C

2. Soruda, Türk tarihinin ilk tasavvuf eseri olan *Divan-ı Hikmet*’i kaleme alan, Türkler arasında İslamiyet’in yayılmasında büyük rol oynayan ve bu nedenle “Pir-i Türkistan” olarak anılan Türk-İslam bilgini sorulmaktadır.

Bu niteliklerin tamamı Ahmet Yesevi’ye aittir. Ahmet Yesevi, sade Türkçe ile yazdığı *Divan-ı Hikmet* adlı eseri sayesinde İslamiyet’i Türklerin anlayabileceği bir dille anlatmış, tasavvuf anlayışının Orta Asya’da ve daha sonra Anadolu’da yayılmasına öncülük etmiştir. Yetiştirdiği öğrenciler aracılığıyla Türk-İslam kültürünün geniş coğrafyalara yayılmasını sağlamıştır.

Cevap: B

3. Mum Donanması, Osmanlı ordusunun özellikle gece vakti binlerce askerinin mızrak ve silahlarının uçlarına mumlar bağlayarak ordugâhı aydınlatması esasına dayanır. Bu sayede hem ordu içi düzen sağlanmış hem de düşman tarafına Osmanlı ordusunun sayısının çok fazla olduğu izlenimi verilerek moral üstünlük kurulmuştur.

Bu taktik, 1526 Mohaç Meydan Savaşı’nda Osmanlı ordusu tarafından uygulanmıştır. Mohaç’ta Osmanlı ordusu, yalnızca yaklaşık iki saat süren savaşta Macar ordusunu kesin bir yenilgiye uğratmış; ateşli silahlar, topçu gücü ve psikolojik harp unsurları (Mum Donanması gibi) etkili olmuştur.

Cevap: B

4. Verilen kurumlara bakıldığında; Darülaceze, Sanayi-i Nefise Mektebi (Güzel Sanatlar Akademisi), Kız Sanayi Mektepleri, Zeytincilik ve Yağcılık Mektebi gibi sosyal, mesleki ve sanat ağırlıklı okulların özellikle XIX. yüzyılın sonlarında yaygınlaştığı görülür. Bu kurumlar, eğitimi toplumun her kesimine yaymayı amaçlayan bir anlayışın ürünüdür.

Bu anlayışın mimarı II. Abdülhamit’tir. II. Abdülhamit Dönemi’nde modern eğitim kurumları Anadolu’nun dört bir yanına yayılmış, meslek okulları ve kızların eğitimine yönelik kurumlar açılmış; bu nedenle kendisine “Maarifperver Padişah” ünvanı verilmiştir.

Cevap: C

5. Bu soruda I. İnönü Savaşı'nın sonuçları "T-A-L-İ-M" kodlamasıyla hatırlatılmaktadır.

T – Teşkilat-ı Esasiye Kanunu'nun kabul edilmesi

→ 1921 Anayasası I. İnönü'den sonra kabul edilmiştir. (Doğru)

A – Afganistan ile Dostluk Antlaşması imzalanması

→ TBMM'nin uluslararası alanda tanınmasını sağlayan ilk antlaşmalardandır. (Doğru)

L – Londra Konferansı'nın toplanması

→ I. İnönü Zaferi'nden sonra İtilaf Devletleri TBMM'yi Londra Konferansı'na davet etmiştir.

Buradaki "L", Lozan değil Londradır.

İ – İstiklal Marşı'nın kabul edilmesi

→ 12 Mart 1921'de kabul edilmiştir. (Doğru)

M – Moskova Antlaşması'nın imzalanması

→ Sovyet Rusya ile yapılan ve TBMM'yi tanıyan önemli bir antlaşmadır. (Doğru)

Seçeneklerde "Lozan Konferansı düzenlendi" ifadesi yer almaktadır. Lozan Konferansı, I. İnönü Savaşı değil, Mudanya Ateşkesi'nden sonra gündeme gelmiştir. Bu nedenle kodlamaya uymamaktadır.

Cevap: C

6. Cumhuriyet Halk Fırkasının kökeni, Sivas Kongresi'nde temelleri atılan Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyetine dayanır. Bu bilgi doğrudur ve CHF'nin tarihsel arka planının temelidir.

Parti, Mustafa Kemal'in 1923'te yayımladığı 9 Umde Bildirisi esas alınarak kurulmuştur. Bu da doğru bir bilgidir.

CHF, özellikle 1930'lu yıllardan itibaren ekonomide devletçilik ilkesini benimsemiş ve bunu resmi parti politikası hâline getirmiştir. Bu ifade de doğrudur.

1939 yılında, parti içi denetimi sağlamak amacıyla 21 milletvekilinden oluşan Müstakil Grup kurulmuştur. Bu uygulama, CHP tarihinde yer alan doğru bir bilgidir.

Ancak çift dereceli seçim sistemi konusunda dikkat edilmesi gereken önemli bir ayrıntı vardır. Cumhuriyet Halk Fırkası uygulamada uzun süre çift dereceli seçim sistemini kullanmış olsa da, parti programında ve ilke olarak bunu savunmamıştır. Aksine, tek dereceli seçim anlayışını benimsemiştir. Bu nedenle "CHF çift dereceli seçim sistemini savunmuştur" ifadesi tarihsel olarak yanlıştır.

Cevap: D

1. “Kendinden önceki Türk kültürlerinin bir sentezi ve gelişmiş şeklidir” ifadesi, bu kültürün önceki kültürlerden daha ileri bir aşamayı temsil ettiğini göstermektedir. Ayrıca “bölgenin adından dolayı burada yaşayan insanlara Altaylılar denilmesi”, kültürün Altay–Sayan bölgesiyle doğrudan ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır. Tunçtan yapılmış bıçaklar ve ok uçları, küçük hayvan heykelleri, hayvan tasvirleri ve otağ biçiminde ağaç evler ise hayvan üslubunun geliştiği, yerleşik ve göçebe unsurların birlikte görüldüğü bir kültürü yansıtmaktadır.

Bu özellikler, Tagar kültürüne aittir. Tagar kültürü; Afanasyevo, Andronova ve Karasuk gibi kültürlerin bir devamı ve sentezi niteliğindedir. Aynı zamanda hayvan figürlerinin yoğun kullanıldığı gelişmiş bir kültürdür ve Altaylılar olarak anılan topluluklarla ilişkilendirilir.

Cevap: C

2. Hacı Bektaş Veli'nin en önemli ve doğrudan kendisine ait kabul edilen eseri *Makalat*'tır. Bu eser, Bektaşilik düşüncesinin temel esaslarını ortaya koyar ve Anadolu tasavvuf tarihi açısından büyük önem taşır. Dolayısıyla tabloda (I) numaralı boşluğa *Makalat* getirilmelidir.

Yunus Emre ise Türk tasavvuf edebiyatının en önemli temsilcisidir. Yunus Emre'nin başlıca eserleri *Divan* ve *Risale-tü'n-Nushiyye*'dir. Özellikle öğüt verici, didaktik yönü ağır basan eseri *Risale-tü'n-Nushiyye*, Yunus Emre'nin en önemli eserlerinden birisidir. Bu nedenle (II) numaralı boşluğa *Risale-tü'n-Nushiyye* getirilmelidir.

Cevap: D

3. B seçeneğinde verilen Preveze Deniz Savaşı (1538), Barbaros Hayrettin Paşa komutasındaki Osmanlı donanmasının Haçlı donanmasını yenmesiyle Akdeniz'de Osmanlı üstünlüğünün kesinleştiği bir gelişmedir ve Yükselme Dönemi'nin en önemli olaylarından biridir.

C seçeneğinde bahsedilen Germen Seferi ve 1533 İstanbul Antlaşması, Kanuni Sultan Süleyman döneminde Osmanlı'nın Avrupa'daki siyasi üstünlüğünü kabul ettirdiği bir gelişmedir. Bu da Yükselme Dönemi'ne aittir.

D seçeneğinde yer alan Belgrad ve Rodos'un fethi, Kanuni Sultan Süleyman tarafından gerçekleştirilmiş, Osmanlı'nın Balkanlar ve Doğu Akdeniz'deki hâkimiyetini güçlendiren önemli fetihlerdir. Bunlar da Yükselme Dönemi kapsamındadır.

E seçeneğinde verilen Çaldıran Savaşı (1514), Yavuz Sultan Selim Dönemi'nde Safevilerin mağlup edilmesiyle Doğu Anadolu'nun Osmanlı hâkimiyetine girmesini sağlamış, devletin doğudaki güvenliğini pekiştirmiştir. Bu gelişme de Yükselme Dönemi içinde yer alır.

A seçeneğinde ise Merzifonlu Kara Mustafa Paşa liderliğinde yapılan II. Viyana Kuşatması'nın başarısız olmasından söz edilmektedir. Bu olay 1683 yılında gerçekleşmiştir ve Osmanlı tarihinde Duraklama Dönemi'nin başlangıcı kabul edilir. Dolayısıyla Yükselme Dönemi'ne ait değildir.

Cevap: A

4. İlk maddede geçen “Ben kadın olduğum halde ayakta duruyorum da...” sözüyle Güney Cephesi’ndeki erkekleri harekete geçiren kadın kahraman Tayyar Rahmiye’dir. Bu ifade doğrudan ona aittir.

İkinci maddede, düşmanla iş birliği yapıyormuş gibi davranarak Güney Cephesi’nde düşman askerlerinin Kuvayımiliye tarafından etkisiz hâle getirilmesini sağlayan kadın kahraman anlatılmaktadır. Bu özellik Kılavuz Hatice’ye aittir.

Üçüncü maddede, eşi Halil Efe’nin Yunanlara karşı savaşa katılmasından sonra kendisinin de mücadeleye katıldığı ve bu sırada şehit düştüğü belirtilmiştir. Bu bilgi Gördesli Makbule ile örtüşmektedir.

Dördüncü maddede ise İnebolu’ya gelen silah ve cephaneyi cepheye taşıırken şehit olan kadın kahraman anlatılmaktadır. Bu kahraman Şerife Bacı’dır.

Bu eşleştirmeler yapıldığında; Gördesli Makbule, Kılavuz Hatice, Tayyar Rahmiye ve Şerife Bacı verilen bilgilerle örtüşmektedir. Nene Hatun ise Millî Mücadele’de değil, 1877–1878 Osmanlı–Rus Savaşı (93 Harbi) sırasında Erzurum savunmasında yer almış bir kahramandır ve verilen bilgilerle eşleşmemektedir.

Cevap: D

5. Metinde İngiltere’nin Mezopotamya’yı petrol nedeniyle, Filistin’i kutsal topraklar ve Siyonizm nedeniyle almak istediği açıkça dile getirilmektedir. Bu durum, İngiltere’nin sömürgecilik anlayışında ekonomik çıkarları (petrol), dinî ve ideolojik unsurları birlikte dikkate aldığını göstermektedir. Dolayısıyla I. yargıya ulaşılabilir.

İkinci yargıda, Osmanlı topraklarında işgalci güç olarak yalnızca Fransa ve İngiltere’nin yer aldığı ifade edilmektedir. Oysa tarihsel gerçeklikte Osmanlı topraklarını

İtalya, Yunanistan ve kısmen diğer İtilaf Devletleri de işgal etmiştir. Metin de böyle bir sınırlamayı içermemektedir. Bu nedenle II. yargıya ulaşılabilir.

Üçüncü yargıda İngiltere’nin Wilson İlkeleri’ne uygun hareket ettiği ileri sürülmektedir. Ancak metin, tam tersine, selfdeterminasyon ya da halkların iradesi yerine çıkar temelli bir paylaşımı ortaya koymaktadır. Bu durum Wilson İlkeleri’yle açıkça çelişmektedir. Dolayısıyla III. yargıya da ulaşılabilir.

Sonuç olarak verilen ifadelerden yalnızca I numaralı yargıya ulaşılabilir.

Cevap: A

6. A seçeneği doğrudur. Musul Sorunu’nun çözümü için Türkiye ile İngiltere arasında 1924 yılında Haliç Konferansı toplanmıştır. Ancak taraflar anlaşamamış, konu Milletler Cemiyetine taşınmıştır.

1926 Ankara Antlaşması ile Musul petrol-lerinin gelirinin %10’u 25 yıl süreyle Türkiye’ye bırakılmıştır. (Sonradan Türkiye bu haktan vazgeçmiş olsa da antlaşma maddesi bu şekildedir.)

C seçeneği de doğrudur. Brüksel Hatı Raporu, Milletler Cemiyeti tarafından hazırlanmış ve İngiltere lehine Musul’un Irak’a bırakılmasını öngörmüştür.

E seçeneği doğru bir bilgidir. 1926 Ankara Antlaşması ile Musul, Kerkük ve Süleymaniye, İngiltere mandası altındaki Irak’a bırakılmıştır.

D seçeneğinde ise hata bulunmaktadır. Haliç Konferansı’na Türkiye Cumhuriyeti adına katılan kişi Ali Fuat Cebesoy değildir. Türkiye’yi bu konferansta temsil eden isim Ali Fethi (Okyar)’dır. Bu nedenle D seçeneğinde verilen bilgi yanlıştır.

Cevap: D

1. Avrupa Hun Kağanı Attila'nın askerî gücünü ve diplomatik otoritesini dünyaya tanıtan, Hunların Avrupa tarihindeki etkisini yüzyıllar boyunca canlı tutan eser, Cermen (Alman) destan geleneğine aittir. Bu destanda Attila, "Etzel" adıyla anılmış ve büyük bir hükümdar olarak tasvir edilmiştir. Hunların ve Attila'nın Batı dünyasındaki algısının şekillenmesinde bu eser son derece etkili olmuştur.

Bu özellikler, Nibelungen Destanı'na aittir. Nibelungen Destanı, Attila'yı Etzel adıyla anarak Avrupa Hunlarını ve Hun-Cermen ilişkilerini anlatan en önemli destandır.

Şan Kızı Destanı

Türklerin eski inançlarını, tabiatla olan ilişkilerini ve kadının kutsal/koruyucu rolünü yansıtan bir destandır. Kahramanlık temasından çok mitolojik ve sembolik yönü ağır basar.

Şihirli Geyik Destanı

Türklerin göçebe yaşam tarzını ve doğa kültürünü anlatır. Geyik, Türk mitolojisinde yol gösterici ve kutsal bir varlık olarak kabul edilir. Türklerin yeni yurtlar bulmasında rehberlik eden sembolik bir anlatıdır.

Yaratılış Destanı

Türklerin evrenin ve insanın yaratılışını nasıl algıladığını ortaya koyar. İyilik - kötülük, Tanrı - insan ilişkisi gibi kozmogonik unsurlar içerir. En eski Türk destanlarındandır.

İgor Destanı

Bir Rus destanıdır. Kiev Knezliği döneminde Prens İgor'un Kıpçaklara karşı yaptığı sefer anlatılır. Türk destanı değildir; ancak Türk - Rus mücadeleleri açısından önemlidir.

Cevap: C

2. Gazneli Mahmut'un, Abbasi halifesini Şii Büveyhoğullarına karşı koruması, Gaznelilerin mezhep çatışmalarında taraf olduğunu ve Sünniliği koruyucu bir rol üstlendiğini açıkça göstermektedir. Bu durum, Gazneli Devleti'nin mezhep mücadelelerinde aktif rol oynadığını kanıtlar. Dolayısıyla I. yargıya ulaşılabilir.

Gaznelilerin, Büyük Selçuklu Devleti ile yaptıkları Nesa, Serahs ve Dandanakan savaşlarında yenilerek yıkılış sürecine girmeleri, onların başka bir Türk-İslam devleti tarafından askerî ve siyasi bakımdan etkisiz hâle getirildiğini göstermektedir. Ancak metinde "doğrudan yıkıldıkları" değil, "yıkılış sürecine girdikleri" ifade edilmektedir. Bu ifade, kesin yıkılış sonucu için yeterli kabul edilmez. Bu nedenle II. yargıya doğrudan ulaşılamaz.

Gazneli Mahmut'un Hindistan'a 17 sefer düzenleyerek İslamiyet'i yayması, Hint toplumunda etkili olan kast sistemini zayıflatıcı bir etki oluşturmuştur. Çünkü İslamiyet'in eşitlik anlayışı, kast sisteminin temel mantığıyla çelişmektedir. Bu nedenle Gaznelilerin faaliyetlerinin kast sistemine darbe vurduğu yorumu yapılabilir. Böylece III. yargıya ulaşılabilir.

Cevap: D

3. Parçada Osmanlı Devleti'nin fethettiği bölgelerde halkın canına, malına, dinine ve geleneklerine saygı gösterdiği, dini baskı uygulamadığı, yerli halkın huzur ve güven içinde yaşamasını sağladığı açıkça vurgulanmaktadır. Ayrıca bu anlayış sayesinde Balkan halklarının Osmanlı yönetimini memnuniyetle karşıladığı ifade edilmektedir.

Bu özellikler, Osmanlı Devleti'nin uyguladığı istimalet politikasını tanımlar. İstimalet; fethedilen bölgelerde yaşayan halka hoşgörölü davranmak, onların dinî ve sosyal hayatına müdahale etmemek, böylece gönüllerini kazanarak Osmanlı hâkimiyetini kalıcı hâle getirmek anlamına gelir. Metindeki dinî baskının yasaklanması, halkın geleneklerini koruması ve huzurlu bir yönetim altında yaşaması ifadeleri bu politikanın birebir yansımalarıdır.

Diğer seçeneklerde yer alan iskân politikası nüfus yerleştirmeye, kılıç hakkı fetih anlayışına, gaza ve cihat askerî dinî mücadeleye, emanet sistemi ise idari bir uygulamaya karşılık gelir. Hiçbiri metindeki hoşgörü ve gönül kazanma vurgusunu karşılamaz.

Cevap: B

4. Antlaşmada Eğri, Kanije ve Estergon kalelerinin Osmanlı Devleti'nde kalacağı açıkça belirtilmiştir. Bu ifade, Osmanlı'nın mevcut topraklarını koruduğunu, ancak yeni bir toprak kazancı ya da kaybı yaşanmadığını gösterir. Dolayısıyla Osmanlı'nın siyasi haritasında bir değişiklik meydana gelmemiştir. Bu nedenle I. yargıya ulaşamaz.

Avusturya'nın Osmanlı Devleti'ne 200.000 kuruş ödemeyi kabul etmesi, Avusturya açısından maddi bir yükümlülük ve kayıp anlamına gelir. Bu durum II. yargıyı doğrudan desteklemektedir.

Tarafların esir almaktan vazgeçmesi, mevcut esirlerin karşılıklı olarak iade edilmesi ise iki taraf arasında karşılıklılık (mütekabiliyet) esasının benimsendiğini göstermektedir. Bu da III. yargıya ulaşabileceğini kanıtlar.

Bu değerlendirmelere göre Zitvatoruk Antlaşması maddelerinden II ve III numaralı yargılara ulaşılabilir.

Cevap: D

5. Bu soruda I. Dünya Savaşı'nda Osmanlı Devleti'nin savaştığı cepheler taarruz, savunma ve yardım cepheleri olarak sınıflandırılmaktadır. Doğru cevaba ulaşmak için Osmanlı'nın hangi cephede saldırı, hangisinde savunma, hangilerinde ise müttefiklerine yardım amacıyla savaştığı net biçimde bilinmelidir.

Taarruz Cepheleri

Osmanlı Devleti'nin kendi inisiyatifiyle saldırıya geçtiği cephelerdir.

- Kanal Cephesi, Süveyş Kanalı'nı ele geçirerek İngiltere'nin sömürge bağlantısını koparmak amacıyla açılmıştır.
- Kafkas Cephesi, Ruslara karşı kaybedilen toprakları geri almak ve Orta Asya Türkleriyle bağlantı kurmak amacı taşır. Bu nedenle 1 ve 2 numaralı boşluklar Kanal ve Kafkas olmalıdır.

Savunma Cepheleri

Osmanlı'nın kendi topraklarını korumak için savaştığı cephelerdir.

- Irak Cephesi zaten tabloda verilmiştir.
- Çanakkale Cephesi, İstanbul ve Boğazları korumak amacıyla açılmış en önemli savunma cephesidir. Bu yüzden 4 numaralı boşluk Çanakkale ile doldurulmalıdır.

Yardım Cepheleri

Osmanlı Devleti'nin müttefiklerine destek olmak amacıyla asker gönderdiği cephelerdir.

- Romanya tabloda verilmiştir.
- Galiçya Cephesi, Avusturya-Macaristan'a yardım amacıyla Osmanlı askerlerinin gönderildiği cephedir. Bu nedenle 6 numaralı boşluk Galiçya olmalıdır.

Bu eşleştirmelere göre doğru sıralama:

1. Kanal – 2) Kafkas – 4) Çanakkale – 6) Galiçya

Cevap: E

6. A seçeneği doğrudur. Atatürk'ü Koruma Kanunu, 1951 yılında Demokrat Parti iktidarı döneminde çıkarılmıştır.

C seçeneği doğrudur. Atatürk'ün naaşı, 1953 yılında Etnografya Müzesinden Anıtkabir'e taşınmıştır. Bu gelişme DP Dönemi'ne aittir.

D seçeneği doğrudur. Erzurum Atatürk Üniversitesi ve Karadeniz Teknik Üniversitesi, Demokrat Parti Dönemi'nde yükseköğretimi yaygınlaştırma politikası kapsamında kurulmuştur.

E seçeneği de doğrudur. Osmanlı Devleti'nden kalan dış borçlar, 1954 yılında Demokrat Parti iktidarı sırasında tamamen ödenerek kapatılmıştır.

B seçeneğinde yer alan 24 Ocak Kararları ise 1980 yılında, Turgut Özal'ın öncülüğünde alınmış, serbest piyasa ekonomisine geçişi hedefleyen kararlardır. Bu gelişme Demokrat Parti Dönemi'yle hiçbir şekilde örtüşmez.

Cevap: B

1. Göktürklerle ait paranın olması bu devletin ticarete takas usulüne son verdiğinin göstergesidir. Öte yandan paranın üzerinde yer alan kadın ve erkek resimlerinin kağan ve hatun olması yüksek ihtimaldir. Bu sebeple devlet yönetiminde kadının söz sahibi olduğu sonucuna ulaşabiliriz. Ancak paraya bakılarak devletin ahiret inancına sahip olup olmadığı bilgisine ulaşamamaktadır.

Cevap: C

2. İlk maddede "Muallim-i Sani ve Al Phorobius olarak bilinen, *İhsaü'l-Ulûm, Kitabü'l Musiki ve El-Medinetü'l Fazıla* adlı eserlerin sahibi olan bilgin" tanımlanmaktadır. Bu özellikler Farabi'ye aittir.

İkinci maddede "Avicenna ve Şeyhü'l-felasife olarak bilinen, *El-Kanun fi't-Tıp ve Kitabü's-Şifa* eserleriyle tanınan bilgin" anlatılmaktadır. Bu tanım İbn-i Sina ile örtüşmektedir.

Üçüncü maddede "Cebirin kurucusu, *Hisabü'l Cibr ve'l Mukabele* adlı eserin yazarı" ifadesi yer almaktadır. Bu bilgi açık biçimde Harezmi'ye aittir.

Dördüncü maddede ise "Astronomi ve matematik bilgini, Celali Takvimi'ni hazırlayan, Rubailerıyla ünlü" bir ilim insanı tanımlanmaktadır. Bu nitelikler Ömer Hayyam'ı göstermektedir.

Bu eşleştirmeler yapıldığında Farabi, İbn-i Sina, Harezmi ve Ömer Hayyam verilen bilgilerle bire bir örtüşmektedir. Ancak Cabir bin Hayyan, kimya (özellikle simya) alanındaki çalışmalarıyla tanınır ve yukarıdaki maddelerde onunla örtüşen bir tanım bulunmamaktadır.

Cevap: B

3. I. Prut Antlaşması için "Osmanlı Devleti'nin kaybettiği toprakları geri alma umutlarının arttığı antlaşma" denmiştir. Bu bilgi doğrudur. Prut ile Osmanlı, Rusya karşısında geçici de olsa üstünlük sağlamış ve toparlanma umudu doğmuştur.

II. Pasarofça Antlaşması için "Kaybedilen toprakları geri alma umutlarının tükendiği ve Lale Devri'ne girildiği" ifade edilmiştir. Bu da doğrudur. Pasarofça, Osmanlı'nın savunmaya çekildiğini kabul ettiği ve Lale Devri'nin başladığı antlaşmadır.

III. Belgrad Antlaşması için "Kırım'ın Rusya'ya ait olduğunun kabul edildiği" söylenmiştir. Bu bilgi yanlıştır. Belgrad Antlaşması'nda Kırım Rusya'ya bırakılmamıştır. Aksine, bu antlaşma ile Karadeniz son kez Türk gölü olarak kabul edilmiştir.

IV. Yaş Antlaşması için ise "Karadeniz'in son kez Türk gölü olarak kabul edildiği" denmiştir. Bu da yanlıştır. Yaş Antlaşması'nda Osmanlı, Kırım'ın Rusya'ya ait olduğunu kesin olarak kabul etmiştir.

Görüldüğü üzere III ve IV numaralı antlaşmaların açıklamaları birbiriyle karıştırılmıştır. Bu iki antlaşma yer değiştirirse tablo tamamen doğru hâle gelir.

V. Küçük Kaynarca Antlaşması için verilen "Osmanlı'nın ilk kez savaş tazminatı ödediği antlaşma" bilgisi ise doğrudur.

Bu nedenle tablonun doğru olabilmesi için III ve IV numaralı antlaşmaların yer değiştirmesi gerekir.

Cevap: D

4. I. Kafkas Cephesi'nde Muş ve Bitlis'in Ruslardan geri alınması, Mustafa Kemal'in I. Dünya Savaşı sırasında doğuda kazandığı önemli bir askerî başarıdır. Bu gelişme, onun yalnızca batıda değil, doğuda da başarılı bir komutan olduğunu göstermiş; askerî ve siyasi çevrelerde tanınırlığını artırmıştır. Bu nedenle halk nezdindeki bilinirliğine katkı sağlamıştır.

II. Çanakkale Cephesi'ndeki Conkbayırı ve Anafartalar başarıları, Mustafa Kemal'i doğrudan millî bir kahraman hâline getiren gelişmelerdir. İstanbul'un düşmesini engelleyen bu zaferler, onun adının tüm yurttan duyulmasını sağlamış ve tanınmasında en etkili askerî başarı olmuştur.

III. Trablusgarp Savaşı'nda Derne ve Tobruk'taki başarıları ise Mustafa Kemal'in ilk kez sahada öne çıkmasını sağlamış, genç bir subay olarak kamuoyunda ve askerî çevrelerde dikkat çekmesine yol açmıştır. Bu başarılar, ilerleyen süreçte onun güvenilir bir komutan olarak tanınmasına zemin hazırlamıştır.

Bu değerlendirmelere göre Mustafa Kemal'in Türk halkı tarafından tanınmasında etkili olan askerî başarıların tamamı seçeneklerde yer almaktadır.

Cevap: E

5. Erzurum Kongresi'nde, millî bağımsızlığı zedeleyecek her türlü manda ve himaye anlayışı açıkça reddedilmiştir. "Millî iradeyi hâkim kılmak esastır" anlayışıyla, yabancı bir devletin koruyuculuğu kabul edilmemiştir.

Sivas Kongresi'nde ise bu konu daha geniş katılımı yeniden ele alınmış ve Erzurum'da alınan kararlar tüm vatan için kesinleştirilmiştir. Böylece manda ve himaye fikri kesin ve bağlayıcı biçimde reddedilmiştir.

Amasya Görüşmeleri ise bir kongre değil, İstanbul Hükûmeti ile Temsil Heyeti arasında yapılan bir görüşmedir. Bu görüşmelerde manda ve himaye konusu tartışılıp reddedilen bir karar olarak yer almamıştır.

Bu nedenle manda ve himaye fikrinin görüşülerek reddedildiği yerler Erzurum ve Sivas Kongreleri'dir.

Cevap: C

6. İlk öncülde, Atatürk ilkelerinin 1931 yılında Cumhuriyet Halk Fırkası parti programına girdiği ifade edilmektedir. Nitekim 1931'de toplanan CHF Kurultayı'nda, daha önce uygulamada bulunan bu ilkeler sistemli bir bütün hâline getirilmiş ve parti programına resmen eklenmiştir. Dolayısıyla bu bilgi tarihsel olarak doğrudur.

İkinci öncülde, ilkelerin bir kısmının Fransız İhtilali sonrasında ortaya çıkan düşünce akımlarından etkilendiği belirtilmektedir. Özellikle cumhuriyetçilik, milliyetçilik, halkçılık ve laiklik ilkelerinde Fransız İhtilali'nin yaydığı özgürlük, eşitlik, ulus egemenliği ve akılcılık anlayışlarının etkisi açıkça görülmektedir. Bu nedenle bu öncül de doğru kabul edilmelidir.

Üçüncü öncülde ise, 5 Şubat 1937'de Anayasa'da yapılan değişiklikle Atatürk ilkelerinin devletin nitelikleri olarak sıralandığı ifade edilmektedir. Gerçekten de 1924 Anayasası'nda yapılan bu değişiklikle cumhuriyetçilik, milliyetçilik, halkçılık, devletçilik, laiklik ve inkılapçılık ilkeleri anayasal güvence altına alınmış ve devletin temel nitelikleri arasına girmiştir. Bu öncül de doğrudur.

Bu değerlendirmeler birlikte ele alındığında, Atatürk ilkeleri ile ilgili verilen üç bilginin de doğru olduğu sonucuna ulaşılır.

Cevap: E

1. Türk adının geçtiği ilk yazılı belgeler Orhun Kitabeleri olarak bilinmekteydi ancak yapılan yeni araştırmalarla Türk adının geçtiği ilk yazılı belgelerin İtberiş Kağan Anıtı olduğu ortaya çıkarıldı bu sebeple sorunun cevabı C seçeneğidir.

Cevap: C

2. “Büyük Selçuklu Devleti’nin en önemli medreseleridir” ifadesi, doğrudan Nizamiye Medreseleri’ni tanımlar. Bu kurumlar Selçuklu eğitim sisteminin temelini oluşturur.

“Anadolu’da kurulan ilk medresedir” bilgisi Yağıbasan Medresesi’ne aittir. Danişmentliler tarafından kurulmuş olup Anadolu’daki ilk medrese olarak kabul edilir.

“Anadolu Selçuklu Devleti’nin ilk medresesidir” ifadesi ise Koca Hasan Medresesi’ni karşılar. Bu medrese Anadolu Selçuklu döneminin ilk eğitim kurumudur.

“Osmanlı Devleti’nin ilk medresesidir” denildiğinde ise İznik Medresesi kastedilir. Orhan Gazi Dönemi’nde kurulmuştur.

Cevap: A

3. “Devlet otoritesini temsil edenlerin halka karşı otoriteyi kötüye kullanmasını yasaklayan belge” ifadesi “Adaletname”yi tanımlar. Adaletnameler, yöneticilerin halka zulmetmesini önlemek amacıyla yayımlanmıştır.

“Hükümdarın atama belgesidir” açıklaması “Berat”a aittir. Beratlar; memuriyet, görev ve imtiyaz verilmesini belgeleyen resmî belgelerdir.

“Padişah emirlerine verilen isimdir” ifadesi “Ferman”ı karşılar. Fermanlar, padişahın devlet işlerine dair emirlerini içerir.

“Hükümdarın bizzat kaleme aldığı, tuğralı emirdir” tanımı ise “Hatt-ı Hümayun”dur. Bu belgeler padişahın kendi el yazısıyla yazdığı emirlerdir.

Bu eşleştirmeler yapıldığında Kanunname için herhangi bir açıklama verilmediği görülür. Kanunnameler, devletin genel hukuk ve idare kurallarını düzenleyen metindir; yukarıdaki tanımlardan hiçbirine doğrudan karşılık gelmez.

Cevap: A

4. Parçada anlatılan olay, Osmanlı ordusunun zor durumda kaldığı bir anda geri hizmet birliklerinin (özellikle aşçıların, hizmetlilerin) cepheye girerek savaşın kaderini değiştirdiği tarihî bir sahneyi tasvir etmektedir. Metindeki ipuçları dikkatle değerlendirildiğinde savaş net biçimde anlaşılmaktadır.

Öncelikle metinde III. Mehmet’in adı açıkça geçmektedir. Bu bilgi, seçenekleri ciddi biçimde sınırlandırır. III. Mehmet Dönemi’nde gerçekleşen en önemli meydan savaşı 1596 Haçova Meydan Muharebesi’dir.

Ayrıca “Otağ-ı Hümayunun düşman çizmeleriyle kirlenmesi” tehlikesinden söz edilmesi, savaşın Osmanlı aleyhine dönmek üzere olduğunu; “geri hizmet birliği” mensuplarının ellerine balta, kepçe, kazan kapağı gibi araçlar olarak cepheye koşmasını çağırıştırılmaktadır. Bu ayrıntı, tarih kitaplarında meşhur olan Haçova Savaşı’ndaki aşçıların ve hizmet erlerinin saldırısı ile birebir örtüşür. Bu ani karşı hücum, düşmanda panik yaratmış ve Osmanlı ordusunun savaşı kazanmasını sağlamıştır.

Cevap: C

5. Lozan Barış Antlaşması'nda nüfus mübadelesi kararlaştırılmış olmakla birlikte, bazı bölgelerde yaşayan azınlıklar bu uygulamanın dışında bırakılmış ve "etabli", yani yerleşik kabul edilmiştir. Etabli kavramı, belirli bölgelerde uzun süredir yaşayan ve yerleşik hayat sürdüren nüfusun zorunlu göçe tabi tutulmamasını ifade eder.

Bu çerçevede Lozan'a göre İstanbul'da yaşayan Rumlar, mübadele kapsamı dışında bırakılmış ve yerleşik kabul edilmiştir. Bu durum, İstanbul'un etabli sayılan yerler arasında yer aldığını göstermektedir. Aynı şekilde Gökçeada (İmroz) da Lozan'da özel statü tanınan bölgelerden biridir. Adada yaşayan Rum nüfusun mübadeleye tabi tutulmaması kararlaştırılmış, böylece Gökçeada da etabli kabul edilen yerler arasında yer almıştır.

Buna karşılık Doğu Trakya, Lozan'da etabli kapsamına alınmamıştır. Antlaşmada mübadele dışında bırakılan Türk nüfus Batı Trakya Türkleri olup, Doğu Trakya için böyle bir istisna söz konusu değildir.

Bu nedenle Lozan Barış Antlaşması'na göre etabli sayılan yerler İstanbul ve Gökçeada'dır

Cevap: D

6. İtalya, özellikle Mussolini döneminde Akdeniz'i "Mare Nostrum" (Bizim Deniz) hâline getirme ve Afrika - Balkanlar hattında genişleme amacı gütmüştür.

Bu doğrultuda Habeşistan (Etiyopya), İtalya'nın açık biçimde hedef aldığı ülkelerden biridir. İtalya, 1935 yılında Habeşistan'a saldırmış ve ülkeyi işgal ederek Afrika'daki sömürge alanını genişletmiştir. Bu gelişme, II. Dünya Savaşı'na giden sürecin önemli adımlarından biri olarak kabul edilir.

Benzer şekilde Arnavutluk da İtalya'nın yayılmacı politikasının hedefi olmuştur. İtalya, 1939 yılında Arnavutluk'u işgal ederek Balkanlarda nüfuz alanını genişletmiştir. Bu işgal de savaş öncesi bloklaşmayı hızlandıran gelişmeler arasında yer alır.

Buna karşılık Polonya, İtalya'nın değil, Almanya'nın yayılmacı politikasının hedefi olmuştur. Almanya'nın 1939'da Polonya'yı işgal etmesi II. Dünya Savaşı'nı fiilen başlatmıştır; bu nedenle Polonya, İtalya ile ilişkilendirilemez.

Bu değerlendirmelere göre İtalya'nın yayılmacı politikasının hedefi olan ülkeler Arnavutluk ve Habeşistandır. Doğru cevap I ve II'dir.

Cevap: C

1. Cengiz Han Dönemi'nde oluşturulan ve Türk töresinden etkilenecek hazırlanan hukuk kuralları, tarihte Cengiz Yasaları adıyla bilinmiştir.

Bu yasaların asıl adı "Yasa" ya da kaynaklarda geçen şekliyle Yasanâme-i Büzürg'tür. Moğol Devleti'nde askerî, idari ve toplumsal düzen bu kurallara göre sağlanmış; özellikle disiplin, itaat ve devlet düzeni ön planda tutulmuştur.

Diğer seçenekler farklı uygarlıklara aittir;

- Hammurabi Yasaları Babil Uygarlığı'na,
- Urgakina Kanunları Sümerlere,
- 12 Levha Kanunları Roma'ya,
- Kanunname-i Âli Osman Osmanlı Devleti'ne aittir.

Cevap: A

2. Divanda alınan kararların İslam hukukuna uygunluğunu denetleyip fetva veren görevli, şeyhülislamdır. Bu görev tanımı doğrudan ona aittir.

Padişahın mührünü taşıyan, onun mutlak vekili konumunda olan ve padişah sefere çıkmadığında Serdar-ı Ekrem ünvanıyla orduya komuta eden kişi ise sadrazamdır.

Osmanlı Devleti'nin mali işlerinden sorumlu olan görevli defterdardır.

İç ve dış yazışmaları yapan, padişahın tuğrasını çeken ve fethedilen toprakların kaydını tutan görevli ise nişancıdır.

Bu eşleştirmeler yapıldığında, verilen açıklamalar arasında kazaskere ait herhangi bir görev tanımının bulunmadığı görülür. Oysa kazasker, adalet ve eğitim işlerinden sorumlu olup kadı ve müderrislerin atanmasında görev yapar; ancak bu yönde bir açıklama listede yer almamaktadır.

Bu nedenle eşleştirme dışında kalan divan üyesi kazaskerdir.

Cevap: D

3. Ayanların kaldırılması ve muhtarlıkların kurulması, yerel güç odaklarını ortadan kaldırarak yönetimi merkeze bağlamayı hedeflemiştir. Bu uygulama, halkın yönetime katılımını esas alan bir düzenleme değil; aksine merkezî devlet otoritesini kuvvetlendirmeye yönelik idari bir düzenlemedir.

Müsadere uygulamasına son verilmesi, kişilerin mal güvenliğini sağlamış ve bireylerin devlete karşı ekonomik açıdan daha güvende olmalarına imkân tanımıştır. Bu durum özel mülkiyetin gelişmesinin önünü açtığını gösterir. İlk nüfus sayımının yapılması ise asker sayısını ve vergi yükümlülerini tespit etmeyi amaçlamıştır. Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılması ve yerine Asakir-i Mansure-i Muhammediye Ordusunun kurulması da hem yeniliklerin önündeki büyük bir engelin kaldırıldığını hem de devletin askerî yapısının modernleştirildiğini göstermektedir.

Bu değerlendirmeler doğrultusunda II. Mahmut Dönemi ıslahatlarının; merkezî otoriteyi güçlendirme, askerî ve mali düzeni sağlama, yeniliklerin önünü açma ve özel mülkiyeti koruma amaçlarına hizmet ettiği söylenebilir. Ancak bu uygulamalardan doğrudan demokratikleşmenin ilk adımının atıldığı sonucu çıkarılamaz.

Cevap: A

4. İtalya, Trablusgarp'ta Mustafa Kemal ve Enver Paşa gibi Osmanlı subaylarının yerel halkı örgütlemesi sayesinde beklediği askerî başarıyı elde edemeyince, savaşı Trablusgarp dışına yayarak Osmanlı'yı zor durumda bırakmayı hedeflemiştir. Bu doğrultuda ilk olarak 12 Ada'ya asker çıkarmış, böylece Osmanlı'nın Ege'deki güvenliğini tehdit etmiştir. Bu hamle, Osmanlı üzerinde siyasi ve askerî baskı kurmayı amaçlayan önemli bir adımdır.

Bununla yetinmeyen İtalya, Çanakkale Boğazı'nı ablukaya alarak Osmanlı'nın başkenti İstanbul'u tehdit etmiş, Boğazların güvenliği üzerinden Osmanlı'yı barışa zorlamaya çalışmıştır. Bu girişim, savaşın Osmanlı için çok daha hayati bir boyuta taşındığını göstermektedir.

Ayrıca İtalyan donanması, Osmanlı şehirlerini bombalayarak halk üzerinde psikolojik baskı oluşturmayı ve devletin direncini kırmayı hedeflemiştir. Bu bombardımanlar da Osmanlı'yı barışa mecbur bırakma stratejisinin bir parçasıdır.

Dolayısıyla İtalya'nın Osmanlı Devleti'ni barışa zorlamak için yaptığı hamleler arasında 12 Ada'ya asker çıkarması, Çanakkale Boğazı'nı ablukaya alması ve Osmanlı şehirlerini bombalaması birlikte yer almaktadır.

Cevap: E

5. Bu söz, Mustafa Kemal Atatürk'ün Misakımillî'ye dayanan bir hakkın barışçı yollarla alınması konusundaki kararlılığını ifade etmektedir. Metinde özellikle "Toprak büyütme heveslisi değilim" vurgusu yapılırken, antlaşmaya dayanan meşru bir hakkın talep edildiği belirtilmektedir. Bu ifade, fetihçi bir anlayıştan ziyade hukuk ve diplomasi temelli bir mücadeleyi anlatır.

Bu nitelikler, doğrudan Hatay Meselesi ile örtüşmektedir. Hatay, Mondros ve Lozan süreçlerinde Türkiye sınırları dışında kalmış; ancak Atatürk, buranın Misakımillî sınırları içinde olduğunu savunmuş ve Hatay'ın ana vatana katılmasını kişisel bir dava hâline getirmiştir. Hatay'ın alınması için askerî güçten çok diplomasi, uluslararası hukuk ve halk oylaması yöntemleri kullanılmıştır. Atatürk'ün "milletime söz verdim" ifadesi de Hatay konusunda Türk kamuoyuna verdiği açık taahhüdü yansıtmaktadır.

Cevap: A

6. Auschwitz, Naziler tarafından Polonya'da kurulan en büyük ölüm kampıdır; bu nedenle B seçeneği ile eşleşir.

Anschluss, Almanya'nın Avusturya ile birleşmesine verilen addır; bu da A seçeneğidir.

Danzig, Almanya'nın Polonya'dan Baltık Denizi'ne açılmak için istediği liman kentidir; C seçeneği ile örtüşür.

Südetler, Almanya'nın Çekoslovakya'dan ele geçirdiği bölgedir; bu da D seçeneğine karşılık gelir.

E seçeneğinde yer alan "II. Dünya Savaşı'nda Almanya'nın genel hücumlarına verilen isim" ifadesi ise Blitzkrieg (Yıldırım Harekâtı)'nı tanımlar. Ancak Blitzkrieg, verilen kavramlar arasında yer almamaktadır.

Cevap: E

1. Selahaddin Eyyübi, Kudüs'ün Haçlı işgalinde olmasını İslam dünyası için büyük bir utanç olarak görmüş ve bu amacı doğrultusunda Haçlılara karşı kesin bir askerî mücadeleye girişmiştir. 1187 yılında yapılan Hittin Savaşı, bu mücadelenin dönüm noktasıdır. Selahaddin Eyyübi, Hittin'de Haçlı ordusunu ağır bir yenilgiye uğratmış; bu zaferin hemen ardından Kudüs Haçlılardan geri alınmıştır. Bu nedenle Hittin Savaşı, Kudüs'ün fethiyle doğrudan bağlantılıdır.

Katvan Savaşı 1141 yılında Selçuklu Devleti ile Karahitaylar arasında yaşanan ve Selçukluların yıkım sürecini başlatan savaştır. Köseadağ Savaşı 1243 yılında Anadolu Selçuklu Devleti ile İlhanlılar arasında yaşanan savaştır. Dorileon Savaşı 1097 yılında Haçlılar ve Anadolu Selçukluları arasında yaşanan ve Haçlıların kazandığı savaştır. Nesa Savaşı ise Büyük Selçuklu Devleti ile Gazneliler arasında yaşanan bir savaştır.

Cevap: D

2. Ankara Savaşı sonrasında Anadolu'da Türk siyasi birliği bozulmuştur; çünkü Timur, Anadolu'daki beylikleri yeniden canlandırmıştır. Bu nedenle A seçeneği doğrudur.

Osmanlı Devleti'nin ağır darbe alması, Bizans üzerindeki baskıyı azaltmış ve böylece Bizans'ın siyasi ömrü uzamıştır; B seçeneği de doğrudur.

Savaşın ardından Osmanlı Devleti Fetret Devri'ne girmiş, yaklaşık 11 yıl boyunca ülke şehzadeler arasında taht mücadelesine sahne olmuştur; bu da E seçeneğini doğru kılar.

Ayrıca Osmanlı Devleti'nin Balkanlar'daki ilerleyişi durmuş, bazı yerlerde hâkimiyet zayıflamıştır; dolayısıyla D seçeneği de

Ankara Savaşı'nın bir sonucudur.

C seçeneğinde ise "Osmanlı Devleti Kuruluş Döneminde ilk mağlubiyetini aldı" denilmektedir. Bu ifade yanlıştır, çünkü Osmanlı Devleti Ankara Savaşı'ndan önce de mağlubiyetler yaşamıştır. Özellikle 1386 Ploşnik Savaşı, Osmanlı'nın aldığı ilk yenilgilerden biridir. Dolayısıyla Ankara Savaşı, Osmanlı'nın ilk yenilgisi değildir.

Cevap: C

3. Sancak Sisteminin kaldırılarak şimşirlik (kafes) usulüne geçilmesi, padişahların devlet yönetimi ve askerî-idari işler konusunda tecrübe kazanmadan tahta çıkmalarına yol açmıştır. Bu durum, yönetimde zafiyet doğurmuş ve devletin gücünü olumsuz etkilemiştir. Dolayısıyla II. yargıya ulaşılabilir.

Tımar Sisteminin bozulması ve toprakların iltizama verilmesi, üretici kesimin (reaya) ağır vergiler altında ezilmesine, mültezimlerin güçlenmesine ve toplumda gelir dağılımının bozulmasına neden olmuştur. Gelir sisteminde adaletsizlikler görülse de Osmanlı Devleti'nde sosyal sınıf farklılıkları bulunmamaktadır. Bu sebeple III. yargıya ulaşamayız.

Aynı dönemde Osmanlı'da iç yapıda bu bozulmalar yaşanırken, Avrupa'da Rönesans'ın etkisiyle bilim, düşünce ve teknolojide büyük ilerlemeler görülmüştür. Osmanlı'nın bu gelişmelere ayak uyduramaması, dış etkenlerin de devletin gerileme sürecinde etkili olduğunu göstermektedir. Böylece Osmanlı'nın duraklama sürecine girmesinde hem iç nedenlerin hem de dış nedenlerin birlikte rol oynadığı anlaşılmaktadır. Bu da I. yargının doğru olduğunu gösterir.

Cevap: C

4. Osmanlı Devleti'nin donanması, özellikle 19. yüzyılın sonlarından itibaren büyük ölçüde Haliç'te çürümeye terk edilmiş, modern deniz gücünden yoksun hâle gelmiştir. Bu nedenle Osmanlı, Akdeniz'i kontrol eden güçlü İtalyan donanmasına karşı deniz yoluyla Trablusgarp'a asker sevk edememiştir. Bu durum I. öncülü doğru kılar.

Trablusgarp'a kara yoluyla ulaşmak için Mısır üzerinden geçilmesi gerekiyordu. Ancak Mısır, bu dönemde fiilen İngiltere'nin işgali altındaydı ve İngiltere Osmanlı askerlerinin kendi kontrolündeki topraklardan geçmesine izin vermemiştir. Bu da Osmanlı'nın kara yoluyla asker göndermesini engellemiştir. Dolayısıyla II. öncül de doğrudur.

Buna karşılık Osmanlı Devleti'nin bu dönemde düzenli bir ordusu yoktur ifadesi yanlıştır. Osmanlı ordusu mevcuttu; ancak Balkanlar, Yemen ve iç karışıklıklar nedeniyle ordunun büyük kısmı başka cephelerde bulunuyordu. Sorun ordunun yokluğu değil, ulaşım ve lojistik engellerdi. Bu nedenle III. öncül doğru değildir.

Bu değerlendirmeye göre Osmanlı Devleti'nin Trablusgarp'a ordu gönderememesinin nedenleri I ve II numaralı durumlardır.

Cevap: C

5. Mustafa Kemal Paşa'nın Sivas Komutanlar Toplantısı'nda Meclise gidecek milletvekillerinden Müdafaa-i Hukuk Grubu kurmalarını ve kendisini Meclis başkanı seçtirmelerini istemesi, Millî Mücadele'nin geleceğini güvence altına alma amacına yöneliktir. Bu taleplerin arkasında hem hukuki meşruiyet hem de olağanüstü şartlara karşı hazırlık düşüncesi bulunmaktadır.

Öncelikle Mecliste güçlü bir Müdafaa-i Hukuk Grubu kurulması ve Mustafa Kemal'in meclis başkanı olması, Millî Mücadele kararlarının Meclis iradesine dayandırılmasını sağlayacaktır. Böylece mücadele bir kişi ya da cemiyet hareketi olmaktan çıkıp hukuki ve millî bir zemine oturtulacaktır. Bu durum II. yargıyı doğrudan doğrular.

Bunun yanı sıra Mustafa Kemal Paşa'nın Meclis başkanı olma isteğinin önemli bir stratejik nedeni vardır. O dönemde İstanbul'un işgal edilme ihtimali son derece yüksektir. Meclis başkanı, meclisin çalışamaz hâle gelmesi durumunda meclisi Anadolu'ya taşıma ya da yeni bir meclis toplama yetkisine sahip olacaktır. Nitekim İstanbul'un işgalinden sonra TBMM'nin Ankara'da açılması bu öngörünün ne kadar yerinde olduğunu göstermiştir. Bu nedenle bu talep, Meclisin Anadolu'ya taşınarak daha rahat ve bağımsız karar alabilmesini sağlama amacını da taşımaktadır. Dolayısıyla I. yargıya da ulaşılabilir.

Temsil Heyeti'nin tanınması ise bu taleplerin dolaylı bir sonucu olsa da, soruda verilen bağlamda asıl hedefler arasında yer almaz; bu nedenle III. yargı kapsam dışıdır.

Cevap: C

6. 3 Mart 1924'te hilafetin kaldırılması ve Osmanlı Hanedanı'nın yurt dışına çıkarılması kararı alındıktan sonra hanedan üyelerinin Türkiye'de kalmalarına izin verilmemiştir. Bu süreçte hanedan mensupları toplu ve kontrollü bir şekilde ülke dışına çıkarılmıştır. İlk aşamada Osmanlı hanedanı mensuplarının gönderildiği ülke İsviçre olmuştur. İsviçre'nin tarafsız bir devlet olması, bu tercihte etkili olmuştur.

Cevap: B

1. Metinde halının Pazırık Kurganları adı verilen anıt mezarlarda bulunmuş olduğu özellikle vurgulanmaktadır. Kurgan geleneği, İslamiyet öncesi Türklerde ölümlerin değerli eşyalarıyla birlikte gömülmesi esasına dayanır. Bu durum, ölümden sonra yaşamın devam ettiğine dair bir inanın varlığına işaret eder. Dolayısıyla halının mezar içine konulmuş olması, Türklerin ahiret inancına sahip olduklarını gösterir ve I. yargı bu metinden çıkarılabilir.

Halının süslemelerine bakıldığında ise geyik, at, aslan ve grifon gibi figürlerin yoğun biçimde kullanıldığı görülmektedir. Özellikle hayvan figürlerinin bordürlerde düzenli ve belirgin bir şekilde yer alması, İslamiyet öncesi Türk sanatında yaygın olan hayvan üslubunun açık bir yansımasıdır. Bu nedenle II. yargı da doğrudan metinle desteklenmektedir.

Son olarak, halıda yer alan hayvan figürleri Türklerin günlük yaşamı ve geçim kaynaklarıyla yakından ilişkilidir. At, bozkır kültürünün ve göçebe yaşamın vazgeçilmez unsuru; geyik ise avcılıkla bağlantılı önemli bir figürdür. Bu durum, Türklerin yaşam tarzı ve ekonomik faaliyetlerinin sanatsal ürünlere yansıdığını göstermektedir. Dolayısıyla III. yargıya da ulaşmak mümkündür.

Bu açıklamalar birlikte değerlendirildiğinde, metinden üç yargının da çıkarılabildiği görülür.

Cevap: E

2. Hamitoğullarından para karşılığı toprak satın alınması ve Germiyanogullarından çeyiz yoluyla toprak elde edilmesi, fetihlerin yalnızca askerî yöntemlerle değil, diplomatik ve barışçıl yollarla da gerçekleştirildiğini göstermektedir.

Bu durum öncelikle, Osmanlı Devleti'nin sınırlarını savaşı ve uzlaşmaya dayalı yöntemlerle genişletmeye çalıştığını ortaya koyar. Toprakların satın alınması ve evlilik yoluyla elde edilmesi, güç kullanımı yerine anlaşma ve ittifakların tercih edildiğini açıkça gösterdiğinden, I. yargıya ulaşmak mümkündür.

Aynı zamanda Hamitoğulları ve Germiyanogullarının Anadolu'daki Türk beylikleri arasında yer alması, bu toprakların Osmanlı egemenliğine katılmasıyla Anadolu'daki siyasal parçalanmışlığın azaltılmaya çalışıldığını ortaya koyar. Bu gelişmeler, Osmanlı Devleti'nin Anadolu Türk siyasi birliğini sağlama hedefi doğrultusunda hareket ettiğini göstermektedir. Dolayısıyla II. yargı da verilen bilgiden çıkarılabilir.

Son olarak, söz konusu toprakların Osmanlı sınırlarına katılması, devletin hâkimiyet alanını genişletmiş ve doğal olarak Osmanlı Devleti'nin siyasi haritasında değişikliğe yol açmıştır. Yeni toprakların katılması, siyasal sınırların yeniden şekillenmesi anlamına geldiğinden III. yargı da doğrudur.

Bu değerlendirmeler birlikte ele alındığında, verilen bilgiden üç yorumun da yapılabildiği sonucuna ulaşılır.

Cevap: E

3. **Edirne Vakası (1703)** → II. Mustafa

Bu isyan sonucunda II. Mustafa tahttan indirilmiştir. III. Ahmet tahta çıkarılmıştır.

Patrona Halil İsyanı (1730) → III. Ahmet tahttan indirilerek yerine I. Mahmut getirilmiştir.

Kabakçı Mustafa İsyanı (1807) → III. Selim

Nizam-ı Cedit karştı bu isyanla III. Selim tahttan indirilmiştir. Yerine IV. Mustafa getirilmiştir.

Kuleli Vakası (1859) → Abdülmecit

Osmanlı sultanı Abdülmecit'i tahttan indirerek yerine Abdülaziz'i tahta çıkarmak amacıyla yapılan darbe girişimine Osmanlı tarihinde Kuleli Olayı denir.

Çırağan Baskını (1878) → II. Abdülhamit

20 Mayıs 1878'de meydana gelen, Çırağan Sarayı'nda tutulan eski Osmanlı padişahlarından V. Murat'ı kurtarıp tekrar padişah ilan etmek için teşebbüs edilen başarısız ihtilal girişimidir.

Cevap: B

4. İlk maddede, galip devletlerin mağlup devletlerden toprak ya da savaş tazminatı almayacağı vurgulanmıştır. Bu durum, özellikle I. Dünya Savaşı'nı kaybeden devletler açısından adil bir barış yapılacağı beklentisini doğurmuş, dolayısıyla Wilson İlkeleri mağlup devletler için umut kaynağı olmuştur. Bu nedenle I. yargıya ulaşılabilir.

İkinci maddede, Osmanlı Devleti'nde Türklerin çoğunlukta olduğu bölgelerde bağımsızlığın sağlanacağı, Türk egemenliği altındaki diğer unsurlara ise özerk gelişme imkânı verileceği belirtilmiştir. Bu yaklaşım, açık biçimde self determinasyon ilkesinin hayata geçirilmeye çalışıldığını göstermektedir. Dolayısıyla II. yargı da doğrudur.

Aynı maddede yer alan Türk Boğazları'nın uluslararası garanti altına alınması ifadesi ise, Osmanlı Devleti'nin Boğazlar üzerindeki tam egemenliğini kaybetmesi anlamına gelir. Bu durum, Osmanlı'nın egemenlik haklarının zarar gördüğünü gösterir. Bu nedenle III. yargıya da ulaşılabilir.

Sonuç olarak, verilen Wilson Prensipleri'nden I, II ve III numaralı yargıların tamamına ulaşılabilir.

Cevap: E

5. Misakımillî Kararları, Türk milletinin millî sınırlar, egemenlik ve bağımsızlık anlayışını ortaya koyan temel ilkelerden oluşur. Bu kararlar; kapitülasyonların kaldırılması, Boğazların güvenliğin sağlanması şartıyla dünya ticaretine açılması, azınlıklara mütakabiliyet esasına göre hak tanınması ve Mondros Ateşkes Antlaşması imzalandığı sırada işgal edilmemiş, Türk çoğunluğunun yaşadığı toprakların bir bütün olarak kabul edilmesi gibi hükümleri içermektedir.

Bu çerçevede seçenekler değerlendirildiğinde, kapitülasyonların kaldırılacağını ifade eden A seçeneği, Boğazların uluslararası bir kararla ticarete açılmasını dile getiren B seçeneği, azınlıklara karşılıklılık esasına göre hak tanınacağını belirten D seçeneği ve ulusal sınırların bölünmezliğini vurgulayan E seçeneği Misakımillî kararlarıyla uyumludur.

Buna karşılık C seçeneğinde, Elviye-i Selase, Arap toprakları ve Doğu Trakya'da referandum yapılacağını Wilson Prensipleri'ne uygunluk gerekçesiyle ifade edilmesi hatalıdır. Misakımillî'de bu bölgelerde halkoyuna başvurulması öngörülmüş olmakla birlikte, kararlar doğrudan Wilson Prensipleri'ne dayandırılmamış, yalnızca millî irade esas alınmıştır. Bu nedenle soruda yanlış olan öğrenci cevabı C seçeneğinde yer almaktadır.

Cevap: C

6. Soruda tanımlanan kişi; Şarlo (The Tramp) karakteriyle tanınan, sinema tarihinde sessiz sinemanın en büyük ikonlarından biri olan ve *The Great Dictator* filminde Hitler'i açık ve sert biçimde eleştiren sanatçıdır. Bu film, totaliter rejimlere karşı yapılan en güçlü sinemasal hicivlerden biri olarak kabul edilir.

Cevap: B

1. Orhun Abideleri; Bilge Kağan, kardeşi Kül Tigin ve veziri Tonyukuk adına dikilmiştir. Bu nedenle A seçeneği doğrudur. Abideler günümüzde Moğolistan sınırları içerisinde yer almakta olup E seçeneği de doğru bir bilgidir. Orhun Yazıtları'ndan ilk kez tarihî kaynaklarda bahseden kişi, Cüveynî'dir ve bu bilgi *Tarih-i Cihângûşa* adlı eserinde yer alır; dolayısıyla B seçeneği de doğrudur. Yazıtlar üzerinde bilimsel anlamda ilk çalışmaları yapan Türk bilim insanı ise Necip Asım olduğundan C seçeneği de doğru kabul edilir.

Ancak D seçeneğinde belirtilen "Kitabelerde okunan ilk kelime 'Oksızlık'tır" ifadesi yanlıştır. Abidelerde çözülen ilk kelime Tengri kelimesidir.

Cevap: D

2. Miryokefalon Savaşı Anadolu'nun kesin biçimde Türk yurdu hâline geldiğinin kabul edildiği ve Bizans'ın Anadolu üzerindeki umutlarının sona erdiği kritik bir dönüm noktasıdır. Savaş sonrasında Bizans Devleti savunmaya çekilmiş, Anadolu'da Türk varlığı kalıcı hâle gelmiş ve Batı Anadolu'ya Türk ilerleyişi hız kazanmıştır. Ayrıca, I. Haçlı Seferi'nden sonra Bizans lehine dönen denge, yeniden Türkiye Selçuklu Devleti lehine değişmiştir. Bu gelişmeler, Avrupa kaynaklarında Anadolu için "Türkiye" ifadesinin kullanılmasını da yaygınlaştırmıştır.

Miryokefalon Savaşı, Türkiye Selçuklu Devleti hükümdarı II. Kılıç Arslan Dönemi'nde, Bizans İmparatoru Manuel Komnenos'a karşı yapılmıştır.

Cevap: A

3. Söz konusu olay tarih literatüründe Vaka-yı Vakvakiye (Çınar Vakası) olarak bilinir. İsyan sırasında saray içinden ve dışından çok sayıda devlet adamı öldürülmüş, cesetleri çınar ağaçlarına asılmış ve bu durum, Vakvak Ağacı benzetmesiyle adlandırılmıştır. Bu olay, IV. Mehmet Dönemi'nde meydana gelmiştir.

Seçenekler değerlendirildiğinde:

- Vaka-yı Hayriye, Yeniçeri Ocağının kaldırılması olup II. Mahmut Dönemi'ne aittir.
- Buçuktepe İsyanı, II. Murat devrinde yaşanmıştır.
- Çırağan Olayı, II. Abdülhamit Dönemi'nde gerçekleşmiştir.
- Büyük Kaçgun, Celali isyanlarıyla ilişkilidir.

Cevap: B

4. İlk maddede, istendik kalitede, istendik fiyatta ve istendik miktarda mal bulundurma; arz-talep dengesini sağlama anlayışı vurgulanmaktadır. Bu yaklaşım, Osmanlı'da halkın ihtiyaçlarının karşılanmasını ve piyasada darlık yaşanmamasını esas alan iaşecilik ilkesini ifade eder.

İkinci maddede, hazine gelirlerini en üst noktaya çıkarma hedefinden söz edilmektedir. Devletin mali gücünü artırmayı ve gelirleri maksimize etmeyi amaçlayan bu anlayış, fiskalizm kavramıyla karşılık bulur.

Üçüncü maddede ise, mevcut dengeyi koruma ve kıtlığı engelleme düşüncesi ön plandadır. Osmanlı ekonomisi sisteminde köklü düzenin bozulmamasını, alışılmış yapının sürdürülmesini esas alan bu ilke gelenekçilik olarak adlandırılır.

Bu değerlendirmeye göre kavramlar sırasıyla İşçecilik – Fiskalizm – Gelenekçilik şeklinde doğru biçimde verilmiştir.

Cevap: A

5. 1. Taviz (I – Batum – SSCB):

Batum'un Misakımillî sınırları dışında bırakılması, TBMM Hükûmeti ile Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği arasında imzalanan Moskova Antlaşması ile gerçekleşmiştir. Dolayısıyla I = Moskova Antlaşması doğrudur.

2. Taviz (1921 Ankara Antlaşması – II – Fransa):

1921 Ankara Antlaşması, TBMM ile Fransa arasında yapılmış ve bu antlaşma ile Hatay (İskenderun Sancağı) Misakımillî dışında bırakılmıştır. Bu nedenle II = Hatay olmalıdır.

3. Taviz (1926 Ankara Antlaşması – Musul – III):

Musul meselesi, 1926 Ankara Antlaşması ile çözümlenmiş ve Musul, İngiltere mandası altındaki Irak'a bırakılmıştır. Bu nedenle III = İngiltere'dir.

Cevap: A

6. “Hâkimiyet kayıtsız şartsız milletindir.” sözü, egemenliğin millete ait olduğunu vurguladığı için cumhuriyetçilik ilkesiyle örtüşmektedir.

“Hükûmet şeklimiz tam bir demokrat hükûmetidir ve dilimizde bu hükûmet halk hükûmetidir.” ifadesi, yönetimde halkın esas alınmasını temel aldığı için halkçılık ilkesini yansıtmaktadır.

“Ne mutlu Türk'üm diyene!” sözü, ortak millî kimlik ve birlik anlayışını öne çıkardığından milliyetçilik ilkesiyle doğrudan ilişkilidir.

“Türkiye Cumhuriyeti'nde her ergin dinini seçmekte serbesttir.” ifadesi ise din ve vicdan özgürlüğünü esas aldığı için laiklik ilkesini açıkça göstermektedir.

Buna karşılık inkılapçılık, mevcut düzenin çağın gereklerine göre sürekli yenilenmesini ve yapılan devrimlerin korunmasını ifade eder. Verilen sözlerin hiçbirinde doğrudan devrimcilik, sürekli yenilik ya da inkılapların korunması vurgusu bulunmamaktadır. Bu nedenle inkılapçılık, verilen ifadelerle eşleştirilemeyen ilkedir.

Cevap: C

1. Türk İslam devletlerinde hukuk sistemi şer'i hukuk ve örfi hukuk olmak üzere ikiye ayrılmıştır ve bu iki hukuk sistemi aynı anda uygulanmıştır. Bu nedenle C seçeneği doğru bir bilgidir. Şer'i hukukun en üst yargı makamı Kadı'l-kudat olup, kadılar onun denetiminde görev yapmıştır; dolayısıyla B seçeneği de doğrudur. Devlet adamları ve yöneticilerle ilgili ağır siyasi ve idari davalara bakmakla görevli olan Divân-ı Mezâlim, A seçeneğinde doğru tanımlanmıştır. Ayrıca askerî sınıfa mensup kişilerin davalarına bakan görevli Kadı Leşker olduğundan D seçeneği de doğru kabul edilir.

E seçeneğinde ise "Türk İslam devletlerinde örfi hukukun başında Emir-i Arz bulunur" ifadesi yer almaktadır. Örfi hukukun başındaki görevli Emir-i Dad olarak bilinir.

Cevap: E

2. Soruda verilen sözlerle veliahtın Şariken'den kurtarılmasını Kanuni Sultan Süleyman'dan isteyen kişi, Fransa lideri Fransuva'nın annesidir.

Cevap: D

3. İlk maddede anlatılan olay, 1859 yılında Sultan Abdülmecit'i tahttan indirip Abdülaziz'i tahta çıkarmayı hedefleyen darbe girişimidir. Bu girişim Osmanlı tarihinde Kuleli Vakası olarak bilinir.

İkinci maddede, II. Abdülhamit'i tahttan indirerek V. Murat'ı yeniden tahta çıkarmayı amaçlayan ancak başarısız olan darbe girişimi anlatılmaktadır. Bu olay Çırağan Baskınıdır (Ali Suavi Olayı).

Üçüncü maddede ise, Balkan Savaşları sonrasında Kâmil Paşa Hükûmetinin zorla görevden alındığı hükûmet darbesi ifade

edilmektedir. Bu olay Osmanlı siyasi tarihinde Babıali Baskını olarak adlandırılır.

Bu eşleştirmeler birlikte değerlendirildiğinde, olayların doğru sıralaması:

Kuleli Vakası – Çırağan Baskını – Babıali Baskını şeklindedir.

Cevap: C

4. A seçeneğinde, savaş sırasında Osmanlı tahtında bulunan padişahların V. Mehmet Reşat ve VI. Mehmet Vahdettin olduğu belirtilmiştir. I. Dünya Savaşı 1914 - 1918 yılları arasında gerçekleşmiş, bu süreçte önce V. Mehmet Reşat, onun vefatından sonra da VI. Mehmet Vahdettin tahta çıkmıştır. Bu bilgi doğrudur.

B seçeneğinde, Mustafa Kemal Atatürk'ün savaştan önceki son görevinin Şam'da V. Ordu olduğu ifade edilmiştir. Mustafa Kemal, Sofya Askerî Ataşeliği'nden sonra Şam'da görev almış ve buradan Çanakkale Cephesi'ne atanmıştır. Bu bilgi de doğrudur.

C seçeneğinde, Mustafa Kemal Atatürk'ün savaştığı cepheler arasında Çanakkale, Suriye - Filistin ve Kanal Cephesi sayılmıştır. Mustafa Kemal; Çanakkale Cephesi, Kafkas Cephesi ve Suriye - Filistin Cephesi'nde görev yapmıştır. Ancak Kanal Cephesi'nde savaşmamış, bu cephe Cemal Paşa'nın sorumluluğunda olmuştur. Bu nedenle bu seçenek yanlıştır.

D seçeneğinde, Osmanlı Devleti'nin Almanya ile savaşa girme nedenleri olarak; Alman silah teknolojisine güvenilmesi, siyasi yalnızlıktan kurtulma isteği, kaybedilen toprakların geri alınma düşüncesi ve halifeliğin gücünden yararlanma gibi unsurlar sıralanmıştır. Bunlar Osmanlı'nın savaşa girme gerekçeleriyle uyumludur.

E seçeneğinde de Osmanlı Devleti'nin jeopolitik konumunun önemi ve nüfus gü-

cünün kullanılması gibi etkenler vurgulanmıştır. Bu da savaş sürecinde Almanya açısından Osmanlı'yı değerli kılan unsurlardır ve doğru kabul edilir.

Bu değerlendirmelere göre tabloda yanlışlık yapılan seçenek C'dir.

Cevap: C

5. "İlk sivil uçuş okulunu kurmuştur." ifadesi, Türkiye'de sivil havacılığın öncüsü olan Vecihi Hürkuş'u tanımlar. Vecihi Hürkuş, hem ilk Türk uçak tasarımcılarından biri olmuş hem de sivil havacılık alanında eğitim faaliyetleri yürütmüştür.

"Kurtuluş Savaşı'nda Türkiye'ye yurt dışından cephane göndermiş, savunma sanayisindeki ilk fabrikayı kurmuş ve ilk yerli uçak bombalarını üretmiştir." bilgisi, Türk savunma sanayisinin öncülerinden Şakir Zümrü ile örtüşmektedir.

"II. Dünya Savaşı'ndan sonra çok partili hayata geçişte ilk adım olan Millî Kalkınma Partisini kurmuştur." ifadesi ise, 1945'te Millî Kalkınma Partisini kuran Nuri Demirağ'a aittir.

"Köy Enstitülerinin kurulmasına öncülük eden Millî Eğitim Bakanısıdır." bilgisi, eğitim alanındaki reformlarıyla tanınan Hasan Ali Yücel'i işaret etmektedir.

Bu eşleştirmeler yapıldığında, seçeneklerde yer alan Celal Bayar'ın verilen bilgilerden hiçbirisiyle doğrudan ilişkilendirilemediği görülmektedir. Celal Bayar; başbakanlık, cumhurbaşkanlığı ve Demokrat Partinin kuruluşu gibi siyasi görevleriyle tanınmakta, soruda belirtilen faaliyetler arasında yer almamaktadır.

Cevap: C

6. A seçeneğinde verilen Meşale Harekâtı, ABD - İngiltere kuvvetlerinin Vichy Fransası denetimindeki Cezayir ve Fas'a çıkarmasıdır ve Dwight D. Eisenhower komutanlığında yapılmıştır. Bilgi doğrudur.

B seçeneğinde yer alan Merkür Harekâtı, Alman paraşütçülerinin Girit Adası'na düzenlediği harekâttir. Bu ifade de doğrudur.

C seçeneğinde geçen Kartal Hücumu (Adlerangriff), İngiltere'ye yönelik hava saldırılarının adıdır; Deniz Aslanı (Sea Lion) ise İngiltere'nin işgalini öngören planın genel adıdır. D seçeneğinde yer alan Barbarossa Harekâtı, Almanya'nın SSC-B'ye saldırısını ifade eder ve doğrudur.

E seçeneğinde ise Yıldırım Harekâtı (Blitzkrieg), Almanya'nın Fransa'ya karşı uyguladığı hava harekâtı olarak tanımlanmıştır. Bu bilgi yanlıştır. Çünkü Blitzkrieg, yalnızca hava saldırısı değil; hava + kara unsurlarının birlikte kullanıldığı bir savaş doktrindir. Tek başına hava harekâtı değildir.

Cevap: E

1. Metinde, devletin güçlü olan komutana hükümdar olma hakkı tanıdığı belirtilmiştir. Bu durum, tahtın hanedan üyeleri arasında babadan oğula geçmesini esas alan klasik Türk veraset sisteminin uygulanmadığını gösterir. Dolayısıyla I. yargıya ulaşılabilir.

Ayrıca Memlûklerin Türkçeyi resmî dil ilan etmesi, devlet yönetiminde Türk kimliğini ve unsurlarını öne çıkardıklarını gösterir. Bu durum ulusçu (millî) bir tutum olarak yorumlanır. Bu nedenle II. yargıya da ulaşılabilir.

Ancak metinde; halkın refahı, sosyal yardımlar, devletin toplumun sosyal ihtiyaçlarını karşılaması gibi sosyal devlet anlayışına dair herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Bu nedenle III. yargıya metinden ulaşılamaz.

Bu değerlendirmeye göre, verilen bilgilerden ulaşılamayan yargı yalnızca III'tür.

Cevap: C

2. Verilen bilgilerden ilki, Sazlıdere Savaşı ile Edirne'nin fethedilmesi, Osmanlı'nın askerî yöntemlerle toprak kazandığını gösterirken; Germiyanogullarından çeyiz yoluyla toprak alınması, fetih dışında barışçıl yöntemlerle de sınırların genişletildiğini ortaya koymaktadır. Bu durum, II. yargıya ulaşılabilirliğini gösterir.

Veziriazamlık, kazaskerlik ve defterdarlık gibi makamların kurulması ise, devlet teşkilatının geliştiğini ve yönetim alanında yeni birimlerin oluşturulduğunu kanıtlar. Dolayısıyla III. yargıya ulaşılabilir.

Veraset sisteminde yapılan değişiklikler "Ülke padişahın ve oğullarının ortak malıdır" anlayışının benimsenmesi, tahtın belirli bir hanedan içinde kalmasını sağlama ve taht kavgalarını azaltma amacı taşımaktadır. Bu da I. yargıyı destekler.

Sonuç olarak, verilen gelişmelerden I, II ve III numaralı yargıların tamamına ulaşılabilmektedir.

Cevap: E

3. 1859 yılında İstanbul'da açılan bu okul, Tanzimat sonrası merkezî ve modern bürokrasinin ihtiyacını karşılamak amacıyla kurulmuştur. Cumhuriyet Dönemi'nde Ankara'ya taşınmış ve günümüzde Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi (Mülkiye) adıyla eğitim hayatını sürdürmektedir.

Bu özellikler, doğrudan Mekteb-i Mülkiye ile örtüşmektedir.

Diğer seçenekler:

- Mekteb-i Sultani → Galatasaray Lisesi (ortaöğretim ağırlıklı)
- Maarif Nezareti → Eğitim bakanlığı
- Encümen-i Daniş → Bilim ve danışma kurulu
- Hamidiye Etfal → Çocuk hastanesi

Cevap: B

4. İsyanın, Hareket Ordusu tarafından bastırılması ve bu ordunun komutanlığını Mahmut Şevket Paşa'nın yapması, 31 Mart İsyanı'nın en belirgin özelliklerinden biridir. Selanik'ten yola çıkan Hareket Ordusu, İstanbul'a gelerek isyanı sona erdirmiştir. Bu süreçte Mustafa Kemal, Hareket Ordusu bünyesinde görev almış ve bu olayla birlikte Osmanlı siyasi, askerî tarihinde ilk kez dikkat çeken bir rol üstlenmiştir.

Ayrıca 31 Mart İsyanı, Osmanlı Devleti'nde meşruti rejimi ortadan kaldırmayı amaçlayan ilk isyan olarak kabul edilir. Bu yönüyle, daha önceki isyanlardan farklı olarak doğrudan rejim karşıtı bir nitelik taşımaktadır.

Cevap: C

5. Önergede yer alan ifadeler birlikte değerlendirildiğinde:

- “Meclis başkanı hükûmetin de başkanıdır” ve “TBMM yasama ve yürütme yetkisine sahiptir” hükümleri, yasama ve yürütme yetkilerinin Mecliste toplandığını gösterir. Bu durum Meclis Hükûmeti Sisteminin benimsendiğini ve güçler birliği ilkesinin uygulandığını ortaya koyar. Dolayısıyla A ve E seçeneklerine ulaşılabilir.
- “TBMM üzerinde hiçbir güç yoktur” ifadesi ile “Geçici bir hükûmet reisi ya da padişah vekili atamak doğru değildir” maddeleri, Meclisin üstünlüğünü, ulusal egemenlik anlayışını ve padişah ile İstanbul Hükûmetinin yok sayıldığını açıkça göstermektedir. Bu nedenle B ve D seçenekleri de verilen maddelerle uyumludur.
- Ancak önerge maddelerinde, hilafet yanlılarını Millî Mücadele’ye kazandırma, onları sürece dâhil etme ya da bu yönde bir uzlaşma arayışına dair herhangi bir ifade bulunmamaktadır. Bu yorum, doğrudan verilen maddelerden çıkarılamaz.

Bu nedenle, verilen maddelerle eşleştiremeyen, yani dışarıda kalan yorum C seçeneğidir.

Cevap: C

6. “Atatürk Dönemi’nin son başbakanıdır.” ifadesi, 1937 - 1939 yılları arasında başbakanlık yapan Celal Bayar ile örtüşmektedir.

“Türkiye Cumhuriyeti’nin ilk Meclis başkanıdır.” bilgisi, doğrudan Ali Fethi Okyar’a aittir.

“Atatürk Dönemi’nin son Meclis başkanıdır.” ifadesi ise Atatürk’ün vefatına kadar bu görevi yürüten Abdülhalik Renda’yı göstermektedir.

“1926 Ankara Antlaşması, Balkan Antantı, Montrö Boğazlar Sözleşmesi ve Sadabad Paketi gibi antlaşmaları imzalamıştır.” ifadesi, uzun yıllar dışişleri bakanlığı yapan Tevfik Rüştü Aras ile birebir örtüşmektedir.

Bu eşleştirmeler yapıldığında:

- Celal Bayar → Atatürk Dönemi’nin son başbakanı
- Ali Fethi Okyar → Türkiye Cumhuriyeti’nin ilk Meclis başkanı
- Abdülhalik Renda → Atatürk Dönemi’nin son Meclis başkanı
- Tevfik Rüştü Aras → Önemli dış politika antlaşmalarının imzacısı

Bu bilgilerle eşleştiremeyen tek kişi, sayılan görev ve antlaşmalarla örtüşmeyen Yusuf Kemal Tengirşenk’tir.

Cevap: E

1. Çin kaynaklarında Juan Juan, Göktürk kaynaklarında ise Apar adıyla anılan topluluk Avarlardır. Museviliği kabul eden ilk ve tek Türk devleti Hazarlardır. *Codex Cumanicus* adlı sözlük, Kıpçaklara ait olup onların dil ve kültürünü yansıtan önemli bir eserdir. *Manas Destanı* ve Yenisey Yazıtları ise Kırgızlara aittir.

Bu eşleştirmeler yapıldığında, verilen bilgiler arasında Ak Hunlar ile doğrudan ilişkilendirilebilecek bir özellik bulunmamaktadır. Dolayısıyla eşleştirme dışında kalan devlet Ak Hunlardır.

Cevap: B

2. Verilen bilgiler birlikte değerlendirildiğinde, söz konusu devletin Timur Devleti olduğu anlaşılmaktadır. Metinde adı geçen Ali Kuşçu, Ali Şir Nevai, Uluğ Bey ve Hüseyin Baykara gibi ilim ve sanat insanları, Timur Devleti Dönemi'nde yetişmiş; özellikle Semerkant bu dönemde bilim ve kültürün merkezi hâline gelmiş ve "Şehirlerin Şahı" olarak anılmıştır. Bu durum, Timurluların ilim ve kültüre verdikleri önemi açıkça göstermektedir.

Ayrıca Altın Orda Devleti'nin yıkılması ve 1402 Ankara Savaşı'nda Osmanlı Devleti'nin yenilgiye uğratılarak Fetret Devri'ne girmesi, doğrudan Timur'un askerî faaliyetleriyle ilgilidir. Türk tarihine bu iki büyük olumsuz etkiyi yapan güç, Timurlular olmuştur.

Cevap: B

3. "Ben tebaamdan Müslümanları camide, Hristiyanları kilisede, Musevileri havrada görmek isterim." sözü; Osmanlı Devleti'nde din, mezhep ve etnik fark gözetmeksizin tüm tebaanın devlet çatısı altında bir arada tutulması anlayışını yansıtmaktadır.

Bu yaklaşım, Osmanlılık politikasının fikri temellerini ifade eder.

Osmanlılık düşüncesi, resmî belgelerle Tanzimat Dönemi'nde sistemli hâle gelmiş olsa da, ilk kez bir devlet politikası anlayışı olarak II. Mahmut Dönemi'nde ortaya çıkmıştır. II. Mahmut, "tebaa" kavramını öne çıkararak Müslüman - gayrimüslim ayrımını azaltmaya çalışmış, herkesi Osmanlı kimliği altında toplama hedefini benimsemiştir. Bu nedenle söz konusu ifade, Osmanlılığın düşünsel başlangıcını temsil eder ve II. Mahmut'a aittir.

Cevap: C

4. Balkanlar üzerinden gelen Rus saldırılarına karşı Plevne savunması ile ün kazanan ve "Plevne Müdafii" olarak tarihe geçen kişi Gazi Osman Paşa'dır. Gazi Osman Paşa'nın Plevne'de gösterdiği direniş, savaşın seyrini uzun süre etkilemiş ve Osmanlı askerî tarihinde önemli bir yer edinmiştir.

Kafkas Cephesi'nde ise "Benim çocuklarım anasız yaşar da vatansız yaşayamaz" sözüyle hatırlanan ve Erzurum savunmasında sembol hâline gelen isim Nene Hatun'dur. Nene Hatun, sivil halkın da vatan savunmasına katıldığını gösteren en çarpıcı örneklerden biri olmuştur.

Bu nedenle metindeki boşluklar Gazi Osman Paşa – Nene Hatun şeklinde doğru biçimde doldurulmalıdır.

Cevap: E

5. “Vatanın bütünlüğü ve milletin istiklali tehlikededir.” ifadesi, Millî Mücadele’nin neden başlatıldığını, yani gerekçesini ortaya koymaktadır. Bu nedenle Millî Mücadele’nin gerekçesinin açıklandığı yorumu yapılabilir.

“Milletin istiklâlini, yine milletin azim ve kararı kurtaracaktır.” cümlesi, mücadelenin amacının bağımsızlık, yönteminin ise millet iradesi olduğunu göstermektedir. Aynı zamanda halkın sürece dâhil edilmesinin esas alındığını da ortaya koyar.

“Her türlü etki ve denetimden uzak bir heyet kurulmalıdır.” ifadesi, Temsil Heyeti fikrinin ilk kez ortaya atıldığını göstermektedir.

“Sivas’ta bir kongre toplanacak ve her il-den milletin güvenini kazanmış kişiler seçilerek gönderilecektir.” ifadesi ise, Millî Mücadele’ye halkın doğrudan katılımının amaçlandığını açıkça göstermektedir.

Ancak verilen maddelerin hiçbirinde millî sınırlardan (Misakımillî anlayışından) söz edilmemektedir. Millî sınırlara ilk açık vurgu daha sonra alınan kararlarla gündeme gelecektir. Bu nedenle bu yorum, Amasya Genelgesi maddelerinden çıkarılamaz.

Cevap: B

6. A) 1933 Razgrad Olayı, Bulgaristan’da Türk mezarlarının tahrip edilmesi üzerine ortaya çıkan gerginliktir. Doğrudur.
- B) Vagon Lits Olayı, Fransızlara ait demir yolu şirketinde çalışan Naci Bey’in Türkçe konuştuğu için işten çıkarılması sonucu yaşanan krizdir. Doğrudur.
- C) 1933 Bursa Olayı, ezanın Türkçe okunmasına yönelik tepkiler sonucu Bursa’da meydana gelen olaylardır. Doğrudur.
- D) Bozkurt Lotus Olayı için “Türkiye ile İngiltere arasında yaşanan gemilerin çarpışması” denmiştir. Bu ifade yanlıştır. Çünkü Bozkurt Lotus davası, Türkiye ile Fransa arasında, Türk gemisi Bozkurt ile Fransız gemisi Lotus’un çarpışması sonrasında ortaya çıkmış ve Uluslararası Adalet Divanına taşınmıştır.
- E) Briand-Kellogg Paktı, ABD ve Fransa’nın öncülüğünde saldırı savaşını yasaklayan bir antlaşmadır. Doğrudur.
- Bu değerlendirmeye göre yanlış eşleştirmenin yapıldığı seçenek D’dir.

Cevap: D

1. Soruda verilen özellikler, Türk tarih anlayışında kut'un kaynağı, yani devlet kurma yetkisinin dayandığı yer olarak kabul edilen Ötüken ile birebir örtüşmektedir. Hunlar, Göktürkler ve Uygurlar gibi birçok Türk devleti için Ötüken, yalnızca bir başkent değil; devletin meşruiyetinin ve birliğinin simgesi olmuştur. Orhun Yazıtları'nda da Ötüken'in terk edilmemesi gerektiği özellikle vurgulanmıştır. Kırgızların bu bölgeyi Moğollara bırakması ise Türk siyasi merkezinin zayıflamasında önemli bir dönüm noktası kabul edilir.

Diğer seçenekler değerlendirildiğinde; Kaşgar, Buhara ve Semerkant önemli Türk-İslam şehirleri olmakla birlikte bu üvanlarla anılmaz; İsfahan ise İran coğrafyasına ait olup Türkistan merkezli kutsal bir başkent anlayışıyla bağdaşmaz.

Bu nedenle soruda anlatılan şehir Ötüken'dir.

Cevap: B

2. Lale Devri'nin sadrazamı, dönemin siyasi mimarı olan Nevşehirli Damat İbrahim Paşa'dır. Bu nedenle A seçeneği doğru bir cevaptır.

Lale Devri'nin ünlü nakkaşı, minyatür sanatıyla öne çıkan Levni'dir; B seçeneği de soruya uygundur.

Dönemin ünlü şairi, Lale Devri'nin zevk ve eğlence anlayışını şiirlerine yansıtan Nedim'dir; C seçeneği de doğrudur.

Lale Devri'ni başlatan gelişme Pasarofça Antlaşması, bitiren gelişme ise Patrona Halil İsyanı'dır. Bu nedenle E seçeneği de sorunun son maddesine karşılık gelmektedir.

Ancak İbrahim Müteferrika, Lale Devri'nde matbaayı kuran önemli bir isim olmakla birlikte; sadrazam, nakkaş, şair ya da Lale Devri'ni başlatan - bitiren gelişmelerden biri değildir. Dolayısıyla verdiği cevap, Burak Öğretmen'in sorduğu sorulara doğrudan bir karşılık oluşturmamaktadır.

Cevap: D

3. A seçeneğinde yer alan Prut Antlaşması, Osmanlı ile Rusya arasında imzalanmış ve Karlofça ile kaybedilen toprakların geri alınabileceğine dair umutları artırmıştır. Bu bilgi ve taraflar doğrudur.

B seçeneğinde verilen Pasarofça Antlaşması, Osmanlı Devleti'nin Batı karşısında geri çekildiğini kabul ettiği, kaybedilen yerleri geri alma umutlarının sona erdiği ve Lale Devri'nin başladığı antlaşmadır. Osmanlı - Avusturya arasında yapılmıştır. Bu eşleştirme de doğrudur.

C seçeneğinde yer alan 1724 İstanbul Antlaşması, Osmanlı Devleti ile Rusya arasında imzalanan ilk dostluk antlaşması olarak bilinir. Taraflar ve açıklama doğrudur.

D seçeneğindeki Kermen Antlaşması, İran ile yapılmış ve Kasr-ı Şirin sınırlarını büyük ölçüde teyit ettiği için "II. Kasr-ı Şirin" olarak anılmıştır. Bu bilgi de doğrudur.

E seçeneğinde ise hata bulunmaktadır. Belgrad Antlaşması ile Pasarofça Antlaşması'nda kaybedilen Belgrad geri alınmıştır, ancak bu antlaşma Osmanlı Devleti ile Lehistan arasında değil, Osmanlı Devleti ile Avusturya arasında imzalanmıştır. Bu nedenle taraflar yanlış verilmiştir.

Cevap: E

4. Tabloda verilen şehirler ile Kuvayımiliye liderleri eşleştirildiğinde bazı hatalar olduğu görülmektedir. Adana direnişinde Tufan Bey önemli rol oynamış olup bu eşleştirme doğrudur. Maraş'ta ise Sütçü İmam ve Rıdvan Hoca öncülüğünde başlayan halk direnişi bulunduğundan dördüncü satır da doğrudur.

Buna karşılık Antep ile Urfa için verilen liderler hatalıdır. Ali Saip Bey, Antep'te değil Urfa direnişinde görev almış ve şehrin kurtuluşunda etkili olmuştur. Şahin Bey ve Karayılan ise Urfa'nın değil Antep savunmasının sembol isimleridir. Bu nedenle tablonun doğru olabilmesi için II ve III numaralı satırlardaki şehir - lider eşleştirmelerinin yer değiştirmesi gerekir.

Cevap: C

5. Milne Hattı, İngilizler tarafından Yunan ordusuna zaman kazandırmak amacıyla Kuvayımiliye birlikleri ile Yunan kuvvetleri arasına çekilen bir hattır; bu açıklama doğrudur. Dr. Esat Işık Raporu ise Millî Kongre Cemiyeti lideri tarafından hazırlanmış, "Kuvayımiliye" kavramının ilk kez kullanıldığı rapor olup bu eşleştirme de doğrudur. Hrisantos Raporu'nun, Trabzon merkezli bir Pontus Rum Devleti kurulması amacıyla Paris Barış Konferansı'na sunulması da doğru bir bilgidir.

Ancak Brüksel Hattı Raporu ile Sandler Raporu birbirine karıştırılmıştır. Brüksel Hattı, Hatay Sorunu için değil; Musul Sorunu kapsamında, Milletler Cemiyeti tarafından geçici sınır belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. Buna karşılık Sandler Raporu, Hatay Sorunu ile ilgili olarak Milletler Cemiyeti tarafından hazırlanmıştır. Dolayısıyla bu iki raporun açıklamaları yer değiştirdiğinde tablo doğru hâle gelir.

Cevap: E

6. Türkiye Cumhuriyeti'nde 1930'lardan itibaren uygulanan karma ekonomi modeli, devletin ekonomiye doğrudan müdahalesini esas almıştır. Ancak 1970'lerin sonunda yaşanan ekonomik krizler (yüksek enflasyon, döviz darboğazı, üretim düşüşü) bu modelin sürdürülemez hâle geldiğini göstermiştir. Bunun üzerine 24 Ocak 1980 Kararları alınmıştır.

Bu kararlarla birlikte;

- Devletin ekonomideki payı azaltılmış,
- Fiyatlar serbest bırakılmış,
- Döviz kuru serbestleştirilmiş,
- İhracata dayalı büyüme modeli benimsenmiş,
- Serbest piyasa ekonomisine geçiş süreci başlatılmıştır.

Cevap: A

1. Elçinin, “Yiyeceği olmayanlara da devlet tarafından yardım edilir” ifadesi, devletin sosyal yardımları organize ettiğini gösterir. Bu durum, sosyal devlet anlayışının benimsendiğini ortaya koyar. Dolayısıyla I. yargıya ulaşılabilir.

Metinde, Çin elçisinin Uygur ülkesine gelmiş olması ve Uygurlar hakkında ayrıntılı bilgi vermesi, Uygurların komşu devletlerle diplomatik ilişkiler kurduğunu gösterir. Bu nedenle II. yargıya da ulaşılabilir.

Ayrıca “fakir insan azdır”, “birçokları yüz yaşına kadar yaşar”, “olgunluk çağına erişmeden ölenlere pek rastlanmaz” gibi ifadeler, toplumun yaşam koşullarının iyi olduğunu ve refah seviyesinin yüksek bulunduğunu göstermektedir. Bu da III. yargıyı destekler.

Sonuç olarak, verilen metinden I, II ve III numaralı yargıların tamamına ulaşılabilir.

Cevap: E

2. Verilen sözlerde, devlet adamının makamı bir nimet olarak değil ağır bir sorumluluk olarak gördüğü, devlet düzenini sağlamak için gerekirse canını vermeye hazır olduğu, rüşvet ve iltiması kesin biçimde reddettiği açıkça görülmektedir. Bu anlayış, Osmanlı mali tarihinde ilk defa gelir, gider dengesini kurmaya çalışan, yani denk bütçe hazırlayan sadrazamın yaklaşımıyla birebir örtüşmektedir.

Bu özelliklere sahip kişi, IV. Mehmet Dönemi’nde sadrazamlık yapan Tarhuncu Ahmet Paşa’dır. Tarhuncu Ahmet Paşa, devlet gelir ve giderlerini ayrıntılı biçimde hesaplatmış, saray harcamalarını kısma-ya çalışmış ve Osmanlı tarihinde ilk denk bütçeyi hazırlamıştır. Ancak bu reformcu ve sert tutumu, çıkarları zedelenen çevrelerin tepkisini çekmiş ve idam edilmesine yol açmıştır.

Cevap: D

3. 1820 yılında II. Mahmut tarafından görevden alınan Tepedelenli Ali Paşa, bu azlin ardından Rum isyancılarla iş birliği yaparak Osmanlı Devleti’ne karşı ayaklanmış-tır. Bu isyan, Osmanlı ordusunun dikkatini ve gücünü Batı Rumeli’ye yöneltmiş; bu nedenle devlet Mora’da başlayan Yunan İsyanı ile yeterince ilgilenememiştir. Sonuçta Yunan İsyanı daha kolay yayılmış ve başarıya ulaşmıştır. Tepedelenli Ali Paşa İsyanı 1822 yılında bastırılmıştır.

Cevap: B

4. Tabloda I. TBMM Dönemi’nde çıkarılan bazı kanunlar ile bu kanunlara ait açıklamalar eşleştirilmiştir. Ancak eşleştirmelerden bazılarının doğru olmadığı görülmektedir. Men-i Müskirat Kanunu, içki ve tütün gibi maddelerin yasaklanmasını amaçlayan bir düzenlemedir. Buna karşılık Men-i İsrifat Kanunu, adından da anlaşılacağı üzere, israfı önlemeye yönelik olarak çıkarılmıştır. Tabloda bu iki kanunun açıklamaları birbirine karıştırılmıştır.

Diğer kanunlara bakıldığında, Nisab-ı Müzakere Kanunu Meclisin çalışma usullerini ve toplantı yeter sayısını düzenlemekte, Teşkilât-ı Esasiye Kanunu ise 1921 Anayasası olarak kabul edilmektedir. Bu iki eşleştirme doğrudur.

Cevap: A

5. 1924 Anayasası’nda yapılan değişikliklere bakıldığında, 1928 yılında “Devletin dini İslam’dır” maddesinin Anayasa’dan çıkarılması ve aynı yıl milletvekili yeminlerinin dinî ifadelerden arındırılması, devletin dinle olan bağının zayıflatılmak istendiğini göstermektedir. Bu durum Anayasa’nın daha laik bir yapıya kavuşturulmaya çalışıldığını ortaya koyar. Dolayısıyla I. yargıya ulaşılabilir.

Bununla birlikte, 1930 yılında seçmen yaşının yükseltilmesi, halkın yönetime katılımını daraltan bir düzenleme olarak değerlendirilebilir. Bu değişiklik, her ne kadar teknik bir düzenleme gibi görünse de, cumhuriyetçilik ilkesinin daha iyi işleymesini sınırlayan bir karar olarak yorumlanabilir. Bu nedenle II. yargıya da ulaşılabilir.

Öte yandan, 1930, 1933 ve 1934 yıllarında kadınlara tanınan belediye seçimlerine katılma, muhtar seçme, seçilme ve milletvekili seçme, seçilme hakları ile 1946'da tek dereceli seçim sistemine geçilmesi, halkın yönetime doğrudan katılımını artırmayı hedefleyen adımlardır. Bu gelişmeler, halkın yönetime etki oranını artırma amacını açıkça göstermektedir. Böylece III. yargıya da ulaşılabilir.

Sonuç olarak, verilen anayasa değişiklikleri birlikte değerlendirildiğinde I, II ve III numaralı yargıların tamamına ulaşılabilir.

Cevap: E

6. Soruda verilen ifade, ABD'nin dış müdahalelerden kaçınma ve Amerika kıtasını kendi etki alanı olarak görme anlayışını açıkça yansıtmaktadır. Bu yaklaşım, ABD Dışişleri Bakanı John Quincy Adams tarafından dile getirilmiş ve ABD dış politikasının temel ilkelerinden biri hâline gelmiştir.

Bu anlayış, Avrupa devletlerinin Amerika kıtasına müdahalesine karşı çıkmayı, buna karşılık ABD'nin de Avrupa'nın iç işlerine karışmamasını esas alır. "Amerika Amerikalılarındır" düşüncesiyle özetlenen bu politika, 1823 yılında ilan edilen Monroe Doktrini'dir.

Cevap: A

1. Verilen eşleştirmeler incelendiğinde üçü de tarihsel olarak doğru bilgiler içermektedir. Hazarlar, Türk tarihinde Museviliği resmî din olarak kabul eden ilk ve tek Türk devletidir. Uygurlar, özellikle Böğü Kağan Dönemi'nde Maniheizm'i benimsemiş ve bu dinin etkisiyle yerleşik hayata ve kültürel faaliyetlere yönelmişlerdir. Karluklar ise Türkler arasında İslamiyet'i kabul eden ilk boylardan biri olmuş, bu süreç daha sonra Karahanlı Devleti'nin İslamlaşmasına zemin hazırlamıştır.

Cevap: E

2. Soruda verilen dizeler ve eserin amacı birlikte değerlendirildiğinde, tasavvufi düşüncüyü sade bir dille halka ulaştırmayı, insanı İslam ahlakıyla olgunlaştırmayı ve nihayetinde Hakk'a erişirmeyi hedefleyen bir anlayış açıkça görülmektedir. Bu yönüyle eser, hem içerik hem de amaç bakımından Türk tasavvuf edebiyatının ilk ve en etkili örneklerinden birini işaret etmektedir.

Bu özellikler, hikmet adı verilen didaktik ve öğüt verici şiirlerle İslam'ı Türkler arasında yaymayı amaçlayan Ahmet Yesevi'nin kaleme aldığı *Divân-ı Hikmet* adlı eserle birebir örtüşmektedir. Ahmet Yesevi, Orta Asya'da Türklerin İslamiyet'i benimsemesinde büyük rol oynamış; eserlerini Arapça veya Farsça yerine Türkçe yazarak halkın anlayabileceği bir tasavvuf dili oluşturmuştur. *Divân-ı Hikmet*'te yer alan şiirler, insanı nefsinden arındırmayı, ahlaki olgunluğa erişirmeyi ve Allah'a ulaşmayı esas alır.

Cevap: E

3. A seçeneğinde yer alan 1533 İstanbul Antlaşması, Osmanlı Devleti ile Avusturya arasında imzalanan ilk antlaşmadır ve bu antlaşma ile Avusturya arşidükü, Osmanlı sadrazamına denk sayılmıştır. Bu durum Osmanlı'nın protokol üstünlüğünü açık biçimde ortaya koymaktadır. Dolayısıyla bu ifade doğrudur.

B seçeneğinde verilen Amasya Antlaşması, Osmanlı Devleti ile Safevi Devleti arasında imzalanan ilk resmî antlaşma olup doğu sınırının büyük ölçüde belirlenmesini sağlamıştır. Bu bilgi de doğrudur.

C seçeneğinde belirtilen Bahçesaray Antlaşması, Osmanlı Devleti ile Rusya arasında imzalanan ilk antlaşmadır ve Karadeniz'in bir Türk gölü olduğu anlayışı bu antlaşmayla resmen kabul edilmiştir. Bu ifade de doğrudur.

D seçeneğinde yer alan Bucaş Antlaşması, Osmanlı Devleti'nin batıda en geniş sınırlara ulaştığı antlaşmadır. Podolya'nın Osmanlı topraklarına katılması bu durumu açıkça göstermektedir. Bu bilgi de doğrudur.

E seçeneğinde ise Hünkâr İskeleyi Antlaşması'nın Boğazların uluslararası sorun hâline geldiği antlaşma olduğu ifade edilmiştir. Ancak bu bilgi yanlıştır. Hünkâr İskeleyi Antlaşması, Boğazlar Meselesi'nin ilk kez ortaya çıktığı bir gelişme olmakla birlikte, Boğazların uluslararası bir statü kazanması ve resmen uluslararası sorun hâline gelmesi 1841 Londra Boğazlar Sözleşmesi ile gerçekleşmiştir. Dolayısıyla E seçeneği hatalıdır.

Cevap: E

4. Meşaleler Savaşı, Osmanlı Devleti'nin **Safeviler karşısında üstünlüğünü pekiştirdiği** sürecin önemli bir aşamasını oluşturmuş ve bu askerî başarı, savaşların Osmanlı lehine sonuçlanmasını sağlayan bir antlaşmayla taçlandırılmıştır. Bu antlaşma, Osmanlı Devleti'nin **doğuda en geniş sınırlara ulaştığı** antlaşma olma özelliğini taşıyan **Ferhat Paşa Antlaşması**'dır. 1590 yılında imzalanan bu antlaşma ile Tebriz, Karabağ, Dağıstan ve Gürcistan Osmanlı hâkimiyetine girmiş, Safeviler Osmanlı üstünlüğünü kabul etmek zorunda kalmıştır.

Cevap: A

5. Yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti, Millî Mücadele'yi başarıyla tamamladıktan sonra dış tehditlere değil, aynı zamanda **içerde rejimi ve bağımsızlığı tehdit edebilecek unsurlara** karşı da tedbir almak zorundaydı. Yüzellilikler Olayı ile amaçlanan; geçmişte bağımsızlık hareketine karşı durmuş, yeni devletin temel dayanaklarını zayıflatma potansiyeli taşıyan kişilerin siyasal ve toplumsal etkisini ortadan kaldırmak, böylece **devletin iç güvenliğini ve bütünlüğünü sağlamlaştırmaktır**.

Bu çerçevede seçenekler değerlendirildiğinde:

- Çok partili hayata geçişi hızlandırmak (A) ile doğrudan bir bağlantı yoktur.
- Azınlıklara ayrıcalık tanınması (C) söz konusu değildir; aksine devlet otoritesi güçlendirilmiştir.
- Osmanlı Devleti'ni yeniden canlandırmak (D) ve saltanat ile hilafeti güçlendirmek (E), Cumhuriyetin temel ilkeleleriyle tamamen çelişmektedir.

Dolayısıyla Yüzellilikler Olayı'nın temel amacı, **yeni kurulan devletin iç güvenliğini ve bütünlüğünü korumaktır**.

Cevap: B

6. A seçeneğinde, Köy Enstitülerinin kırsal kent arasındaki eğitim eşitsizliğini gidermek amacıyla kurulduğu ifade edilmektedir. Bu, Köy Enstitülerinin temel felsefesini yansıtan doğru bir bilgidir. Amaç, köy kökenli öğretmenler yetiştirerek kırsal bölgelerde eğitim seviyesini yükseltmektir.

C seçeneğinde belirtilen İsmail Hakkı Tonguç'un Köy Enstitülerinin hayata geçirilmesindeki rolü de tartışmasızdır. Tonguç, bu kurumların kuramsal mimarı ve uygulayıcısıdır; dolayısıyla bu ifade doğrudur.

D seçeneğinde yer alan, dönemin Millî Eğitim Bakanının Hasan Ali Yücel olduğu bilgisi de doğrudur. Köy Enstitüleri, Yücel'in bakanlığı döneminde resmen kurulmuştur.

E seçeneğinde ifade edilen, Köy Enstitülerinin İsmet İnönü'nün cumhurbaşkanlığı döneminde kurulmuş olması da tarihsel olarak doğrudur. Enstitüler, 1940 yılında faaliyete geçirilmiştir.

B seçeneğinde ise Köy Enstitülerinin 1980 Darbesi'nden sonra kapatıldığı ifade edilmektedir. Bu bilgi yanlıştır. Köy Enstitüleri, 1954 yılında Demokrat Parti Dönemi'nde kapatılmış; öğretmen okullarına dönüştürülmüştür. 1980 Darbesi ile doğrudan bir ilgileri yoktur.

Bu değerlendirmeler doğrultusunda, Köy Enstitüleri ile ilgili yanlış olan ifade B seçeneğidir.

Cevap: B

1. Verilen dizelerde, Alp Er Tunga'nın ölümü sorgulanmakta; onun yokluğuyla birlikte dünyanın sahipsiz kaldığı, düzenin bozulduğu ve toplumun derin bir üzüntü içine girdiği vurgulanmaktadır. Bu durum, Alp Er Tunga'nın yalnızca bir kişi değil, dünyaya düzen veren, koruyucu ve egemen bir lider olarak algılandığını gösterir. Dolayısıyla bu ifadeler, Türklerde hükümdarın dünyaya nizam verme görevini üstlendiği düşüncesine, yani Türk cihan hakimiyeti mefkûresine işaret eder.

Buna karşılık dizelerde ölümden sonraki yaşama, hesap gününe ya da ruhun devamlılığına dair herhangi bir vurgu bulunmamaktadır. Dolayısıyla ahiret inancı çıkarımı yapılamaz. Aynı şekilde devletin halkın refahını gözetmesi, sosyal adalet ya da sosyal yardım gibi kavramlara dair bir anlatım da yer almadığından sosyal devlet anlayışı ile ilişki kurulamaz.

Bu nedenle metinden yalnızca Türk cihan hakimiyeti mefkûresi çıkarımı yapılabilir.

Cevap: B

2. Öncelikle, Osmanlı Devleti'nin İran'daki Safevi etkisiyle Şii propagandaya maruz kaldığı ve bunun Anadolu'da ciddi karışıklıklara yol açtığı bilinmektedir. Bu bağlamda II. Bayezid Dönemi'nde ortaya çıkan ve Safevi etkisi taşıyan Şii isyan, Şah Kulu İsyanı'dır. Bu isyan, mezhep temelli olması ve devlet otoritesini sarsması bakımından dönemin en önemli iç tehditlerinden biridir.

İkinci soruda ise II. Bayezid Devri'nin neden "Yükselme içinde duraklama" olarak değerlendirildiği sorgulanmaktadır. Bunun temel nedeni, padişahın saltanatının önemli bir bölümünde yaşanan Cem Sultan Olayı'dır. Cem Sultan'ın taht mücadelesi, Osmanlı Devleti'nin hem iç huzurunu bozmuş hem de Avrupa devletlerinin Osmanlı iç işlerine müdahale etmesine zemin hazırlamıştır. Bu durum, fetihlerin yavaşlamasına ve siyasi enerjinin iç sorunlara yönelmesine neden olmuştur.

Cevap: B

3. Sanayi İnkılabı sonrası Avrupa'da seri üretimin artmasıyla Osmanlı pazarlarının ithal mallarla dolması, yerli üretimi koruyan lonca teşkilatının çökmesi ve Osmanlı ekonomisinin Avrupa'nın açık pazarı hâline gelerek yarı sömürge niteliği kazanması, belirli bir antlaşmanın doğrudan sonuçlarıdır.

Bu sonuçların temelinde, Osmanlı Devleti'nin gümrük politikalarını kendi lehine düzenleme yetkisini büyük ölçüde kaybetmesi yatmaktadır. Özellikle yed-i vahit (tekel) uygulamasının kaldırılması, yerli üreticinin Avrupalı tüccarlar karşısında korunmasız kalmasına neden olmuş; kapitülasyon benzeri ayrıcalıklar daha da genişletilmiştir. Bu durum, Osmanlı'nın ekonomik bağımsızlığını zedelemiş ve dışa bağımlı bir yapı ortaya çıkarmıştır.

Bu özellikler, 1838'de İngiltere ile imzalanan Balta Limanı Ticaret Antlaşması'nın doğrudan sonuçlarıdır.

A) Racconigi Antlaşması

Rusya ile İtalya arasında imzalanmış olup Trablusgarp ve Balkanlar üzerindeki nüfuz alanlarını düzenleyen siyasi bir antlaşmadır; Osmanlı ekonomisiyle doğrudan ilgili değildir.

B) Uşi Antlaşması

Trablusgarp Savaşı'nı sona erdiren bu antlaşma ile Osmanlı Devleti Trablusgarp ve Bingazi'yi kaybetmiştir; ekonomik değil askerî ve siyasi sonuçlar doğurmuştur.

D) Tilsit Antlaşması

Napolyon Fransası ile Rusya arasında imzalanmış olup Avrupa dengelerini ilgilendiren bir antlaşmadır; Osmanlı yalnızca dolaylı biçimde etkilenmiştir.

E) Sykes-Picot Antlaşması

I. Dünya Savaşı sırasında Osmanlı Devleti'nin Orta Doğu topraklarının paylaşımını öngören gizli bir antlaşmadır; ekonomik bir içerik taşımaz.

Cevap: C

4. Verilen dizelerde geçen "Ali Saip" ifadesi, Millî Mücadele yıllarında özellikle Güney Cephesi'nde ön plana çıkan Ali Saip Ur-savaşı'ı işaret etmektedir. Dizelerde onun "milletin özü" olarak nitelendirilmesi, halktan kopuk olmayan bir direniş önderi olduğunu; "silaha can verdi" ifadesi ise işgale karşı fiili mücadeleye öncülük ettiğini göstermektedir. Ayrıca "Kuvayımilliye ardına düştü" sözü, onun bölgedeki millî direnişi örgütleyen lider konumunda bulunduğunu ortaya koymaktadır.

Millî Mücadele sürecinde Ali Saip Bey, Fransız işgali altındaki Urfa'da halkı teşkilatlandırmış, Kuvayımilliye birliklerini yönlendirmiş ve şehirdeki direnişin başarıya ulaşmasını sağlamıştır. Bu mücadele sonucunda Urfa, düzenli ordu birlikleri gelmeden kendi direnişiyle düşmanı şehirden çıkaran yerlerden biri olmuştur. Bu yönüyle Urfa direnişi, Güney Cephesi'nin sembol mücadelelerinden biridir.

Cevap: B

5. Öncelikle Temsil Heyetinin kurulması kararı, Amasya Genelgesi ile alınmış olsa da fiilen ilk kez Erzurum Kongresi'nde oluşturulmuştur. Bu nedenle tabloda (I) numaralı yere Erzurum Kongresi getirilmelidir.

Temsil Heyetinin yürütme yetkisini ilk kez kullanması, yalnızca karar alan bir kurul olmaktan çıkıp hükümet gibi davranmaya başlaması ile ilgilidir. Bu durum, Temsil Heyetinin tüm vatani temsil eder hâle geldiği Sivas Kongresi sonrasında gerçekleşmiştir. Dolayısıyla (II) numaralı yere Sivas Kongresi yazılmalıdır.

Son olarak Temsil Heyetinin görev süresinin sona ermesi, millet adına yasama ve yürütme yetkilerini devralan yeni bir kurumun açılmasıyla mümkün olmuştur. Bu da Türkiye Büyük Millet Meclisinin açılması ile gerçekleşmiştir. Bu nedenle (III) numaralı yere TBMM'nin açılması gelmelidir.

Cevap: D

6. Soruda verilen bilgiler birlikte değerlendirildiğinde, Soğuk Savaş koşullarında doğrudan temas olmadan uzlaşma sağlamayı amaçlayan özel bir diplomasi yöntemi tarif edilmektedir. Özellikle tarafların aynı masaya oturmadan, aracı bir diplomat vasıtasıyla mesaj alışverişinde bulunması vurgusu belirleyicidir.

Bu yöntemin en önemli uygulayıcısı, ABD Dışişleri Bakanı olan Henry Kissinger'dir. Kissinger, özellikle Orta Doğu krizlerinde bir ülkeden aldığı mesajları diğer tarafa taşıyarak taraflar arasında güven tesis etmeye ve uzlaşma zemini oluşturmaya çalışmıştır. Bu nedenle bu diplomasi yöntemi literatürde "mekik" (shuttle) benzetmesiyle anılmıştır.

Soruda verilen üçüncü ipucu da bu yorumu doğrular niteliktedir. Bu diplomasi anlayışının oluşturduğu ortam sonucunda,

Camp David Antlaşması imzalanmış ve Mısır, İsrail'i tanıyan ilk Arap devleti olmuştur. Bu gelişme, mekik diplomasisinin somut ve önemli sonuçlarından biridir.

A) Monroe Doktrini

ABD'nin Amerika kıtasını Avrupa müdahalesine kapalı ilan ettiği ve Avrupa siyasetinden uzak duracağını açıkladığı tek taraflı bir dış politika ilkesidir.

C) Eisenhower Doktrini

ABD'nin Orta Doğu'da komünizmin yayılmasını önlemek amacıyla bölge ülkelerine askerî ve ekonomik yardım yapacağını ilan ettiği doktrindir.

D) Balfour Deklarasyonu

İngiltere'nin Filistin'de Yahudilere bir yurt kurulmasını desteklediğini açıkladığı ve Orta Doğu'nun siyasi kaderini etkileyen tek taraflı bir bildiridir.

E) Truman Doktrini

ABD'nin Sovyet yayılmacılığını durdurmak amacıyla Türkiye ve Yunanistan başta olmak üzere bazı ülkelere mali ve askeri yardım yapmasını öngören Soğuk Savaş politikasıdır.

Cevap: B

1. Attila için Batı dünyasında yaygın biçimde kullanılan ünvanlar arasında “Tanrının Kırbağı” ve aynı anlamda kullanılan “Tanrının Kamçısı” yer alır. Bu ifadeler, onun Tanrı tarafından cezalandırıcı bir güç olarak gönderildiği inancını yansıtır. Ayrıca Germen destanlarında ve Avrupa kaynaklarında Attila, “Etzel” adıyla anılmıştır. “Cesur Kavimlerin Efendisi” de onun farklı topluluklar üzerindeki hâkimiyetini ve askeri liderliğini yansıtan bir niteleme olarak kabul edilir.

Buna karşılık “İlteriş” ünvanı Attila’ya ait değildir. İlteriş, II. Göktürk Devleti’nin kurucusu Kutluk Kağan için kullanılan, “devleti toparlayan, derleyen” anlamına gelen bir Türk hükümdarlık ünvanıdır.

Cevap: B

2. Öncelikle Avrupa’da Şarhken yönetimindeki Katolik blok karşısında, Martin Luther öncülüğünde Katolik Kilisesine karşı bir Reform hareketinin başladığı açıkça ifade edilmiştir. Bu durum, Avrupa’da mezhep ayrılıklarının derinleştiğini ve mezhep temelli çatışma ortamının oluştuğunu gösterir. Dolayısıyla II. yargıya ulaşmak mümkündür.

İkinci olarak Osmanlı Devleti’nin bu süreçte Fransa ile dostluk kurması ve Protestanları desteklemesi, Avrupa’daki Katolik birlikteliğini parçalamaya yönelik bilinçli bir siyaset izlediğini ortaya koymaktadır. Bu durum, Osmanlı’nın Hristiyan dünyasında ortak bir cephe oluşmasını engellemeye çalıştığını gösterir. Bu nedenle I. yargı da doğrudur.

Son olarak Osmanlı Devleti’nin hem Katolik Habsburg tehdidine karşı Fransa’yı desteklemesi hem de Katolik Kilisesine karşı çıkan Protestan Reformu’nu dolaylı biçimde desteklemesi, açık biçimde “Düşmanımın düşmanı dostumdur” anlayışıyla hareket ettiğini kanıtlamaktadır. Bu da III. yargıyı doğrular.

Cevap: E

3. Öncelikle II. Mahmut Dönemi’nde uygulamaya konulan Mürur Tezkiresi, İstanbul’a giriş ve çıkışların denetim altına alınmasını amaçlamıştır. Bu nedenle A seçeneğine ulaşılabilir.

Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliye’nin kurulması, devlet işlerini planlayan, düzenleyen ve uygulamayı denetleyen üst düzey bir danışma ve yargı organının oluşturulduğunu gösterir. Bu da B seçeneğini doğrular.

Sekban-ı Cedit ve Eşkinici Ocağı, Yeniçeri Ocağına alternatif olarak kurulan askerî teşkilatlardır. Dolayısıyla C seçeneğine ulaşmak mümkündür.

Mekteb-i Maarif-i Adliye, Enderunun eski işlevini yitirmesi üzerine devletin ihtiyaç duyduğu sivil bürokratları yetiştirmek amacıyla açılmıştır. Bu durum Enderun’un boşluğunun doldurulmaya çalışıldığını gösterir ve D seçeneği çıkarılabilir.

Ancak devletin tercüme ihtiyaçlarını karşılamak üzere Müslüman uzman yetiştirilmesi, Tercüme Odasının kurulması ile ilgilidir. Soruda verilen maddeler arasında Tercüme Odası yer almadığından, bu sonuca ulaşılamaz.

Cevap: E

4. Öncelikle Sykes–Picot Antlaşması, Orta Doğu'nun İngiltere ve Fransa arasında paylaşılmasını öngördüğü için günümüzde yaşanan Orta Doğu sorunlarının temelini oluşturmuştur. Bu nedenle A seçeneği yapılabilir bir yordumdur.

Londra Antlaşması'nda İtalya'ya vaat edilen topraklar karşılığında taraf değiştirmesi, savaş sırasında blok değiştirerek güç dengesini etkileyen devletlerin olduğunu gösterir. Dolayısıyla B seçeneği de çıkarılabilir.

Aynı antlaşmada İtalya'nın daha önce fiilen ele geçirdiği 12 Ada ve Trablusgarp üzerindeki hâkimiyetinin tanınması, C seçeneğini doğrular.

Mac Mahon Antlaşması ise Araplara bağımsız bir devlet vaadi verilmesiyle, Arapların ümmetçi anlayıştan uzaklaşıp milliyetçi bir politika izlemeye başladıklarını gösterir. Bu nedenle E seçeneği de yapılabilir bir yordumdur.

Ancak Saint Jean de Maurienne Antlaşması'nda İzmir ve çevresi İtalya'ya vaat edilmiş olsa da, Mondros Ateşkes Antlaşması'ndan sonra İzmir'i fiilen işgal eden devlet İtalya değil, Yunanistan olmuştur. Dolayısıyla "Mondros'tan sonra İzmir ve çevresi İtalyanların işgal alanı olmuştur" yargısı tarihsel olarak yanlıştır ve tablodan çıkarılamaz.

Cevap: D

5. • I. 1 Kasım 1922 – Saltanatın Kaldırılması

Bu tarih ve olay doğru eşleştirilmiştir.

- II. 29 Ekim 1923 – Ankara'nın Başkent Olması

Bu eşleştirme yanlıştır. Ankara'nın başkent olması 13 Ekim 1923 tarihindedir.

- III. 13 Ekim 1923 – Cumhuriyetin İlanı
Bu eşleştirme de yanlıştır. Cumhuriyet 29 Ekim 1923'te ilan edilmiştir.

- IV. 3 Mart 1924 – Halifeliğin Kaldırılması

Bu tarih ve olay doğru eşleştirilmiştir.

Dolayısıyla yanlış olan iki madde II ve III'tür. Bu iki maddenin yer değiştirmesi, tüm inkılapların doğru tarihlerle eşleştirilmesini sağlar.

Cevap: B

6. İlk maddede, Yugoslavya'nın liderliğini yapmış ve ülkesinin COMİNFORM'dan atılan ilk ülke olduğu belirtilmektedir. Bu özellikler açık biçimde Josip Broz Tito'ya aittir.

İkinci maddede, 1949'da Çin Halk Cumhuriyeti'ni kuran ve Kültür Devrimi'ni başlatan liderden söz edilmektedir. Bu tanım doğrudan Mao Zedong ile örtüşmektedir.

Üçüncü maddede, Küba'da Ernesto Che Guevara ile birlikte Batista rejimini devirecek komünist bir yönetim kuran lider anlatılmaktadır. Bu kişi Fidel Castro'dur.

Dördüncü maddede ise SSCB'ye karşı İnsancıl Komünizm (Prag Baharı) Hareketi'ni başlatan Çekoslovak lider ifade edilmektedir. Bu özellikler Aleksandr Dubçek'e aittir.

Bu dört bilginin tamamı seçeneklerde yer alan dört kişiyle birebir eşleşmektedir. Ancak İmre Nagy, 1956 Macar Ayaklanması'nın lideri olup SSCB'ye karşı reform girişimlerinde bulunmasına rağmen, soruda verilen maddelerden hiçbirine doğrudan karşılık gelmemektedir.

Cevap: E

1. İslamiyet öncesi Türklerde ölümden sonra yaşam düşüncesi oldukça yaygındır. Uçmağ (cennet) ve tamu (cehennem) kavramları, açık biçimde ölümden sonraki hayat inancını gösterir. Balbal, kişinin öldükten sonra öteki dünyada hizmet etmesi için dikildiğine inanılan heykellerdir ve bu da ahiret inancının güçlü bir göstergesidir. Aynı şekilde ölümlerin değerli eşyalarıyla birlikte gömülmesi, bu eşyaların ölümden sonra da kullanılacağına inanıldığını ortaya koyar; bu da ahiret inancına doğrudan kanıttır.

Buna karşılık yuğ, ölen kişinin ardından yapılan cenaze törenidir. Yuğ töreni, ölüm olayına verilen toplumsal ve kültürel bir tepkidir; ancak tek başına ölümden sonra hayatın varlığına dair doğrudan bir inanç göstergesi değildir. Daha çok gelenek ve ritüel niteliği taşır.

Cevap: C

2. Soruda verilen özellikler, açık biçimde Ali Kuşçu'ya aittir. Ali Kuşçu, Akkoyunlu hükümdarı Uzun Hasan Dönemi'nde Osmanlı'ya gelmiş, Fatih Sultan Mehmet tarafından büyük ilgi görmüş ve Ayasofya Medresesi'nde ders vermiştir. Matematik ve astronomi alanındaki çalışmalarıyla tanınmış, İstanbul'un coğrafi konumunu hesaplamasıyla bilim tarihine geçmiştir.

Diğer seçenekler değerlendirildiğinde; Ali Şir Nevai edebiyatçı, Uluğ Bey hükümdar ve astronom olmakla birlikte Osmanlı'ya katılan bir bilim insanı değildir, Hüseyin Baykara bir hükümdardır, Caca Bey ise Anadolu Selçuklu Dönemi'ne aittir. Bu nedenle verilen bilgilerin tümünü karşılayan tek isim Ali Kuşçu'dur.

Cevap: A

3. 1720 - 1721 yılları arasında Paris'e gönderilen ve dönüşünde *Sefâretnâme* hazırlayan kişi, Osmanlı Devleti'nin Avrupa'yı sistemli biçimde tanıma sürecini başlatan ilk elçisi olan Yirmisekiz Mehmet Çelebi'dir. Onun hazırladığı bu rapor, Osmanlı'nın Batı'daki bilim, teknik, kültür ve yönetim anlayışını yakından tanımasına imkân sağlamış; Lale Devri'nin yenilikçi ve dışa açık karakterinin oluşmasında belirleyici olmuştur.

B) Mehmed Said Efendi

Yirmisekiz Mehmet Çelebi'nin oğludur; Paris elçiliğinde babasına eşlik etmiş, daha sonra Osmanlı'da matbaanın kurulmasında rol oynamıştır.

C) İbrahim Efendi

Lale Devri'nde çeşitli bürokratik görevlerde bulunmuş bir devlet adamıdır; Paris'e gönderilen ilk elçi değildir.

D) Damat İbrahim Paşa

Lale Devri'nin mimarı olan sadrazamdır; Avrupa'ya elçi olarak gönderilmemiştir, ancak Batı tarzı ıslahatları desteklemiştir.

E) Nedim

Lale Devri'nin ünlü şairidir; dönemin eğlence ve zevk anlayışını şiirlerine yansıtmış, diplomatik görev üstlenmemiştir.

Cevap: A

4. Soruda, Batı Cephesi'nde Yunanistan'a karşı kazanılan başarıdan sonra Fransızlarla imzalanarak Güney Cephesi'ni kapatan antlaşma sorulmaktadır.

Bu niteliklere uyan antlaşma, Sakarya Zaferi'nin (1921) ardından Fransa ile imzalanan 1921 Ankara Antlaşması'dır. Bu antlaşma ile Fransa, TBMM Hükümetini fiilen tanımış; Güney Cephesi'nde çatışmalar sona ermiş ve Fransa bölgeden çekilmiştir.

A) Kars Antlaşması

Türkiye ile Sovyetler Birliği'ne bağlı Kafkas cumhuriyetleri arasında imzalanmış, Doğu Cephesi'ni kesin olarak kapatan antlaşmadır.

C) 1926 Ankara Antlaşması

Türkiye ile İngiltere arasında imzalanmış, Musul Sorunu'nu Türkiye aleyhine çözümleyen antlaşmadır.

D) Afgan Dostluk Antlaşması

Türkiye'nin bağımsızlığını tanıyan ilk Müslüman devlet olan Afganistan ile yapılan, siyasi ve dostluk temelli bir antlaşmadır.

E) Moskova Antlaşması

TBMM Hükûmeti ile Sovyet Rusya arasında imzalanmış, doğu sınırının esaslarını belirleyen ve TBMM'yi tanıyan önemli bir antlaşmadır.

Cevap: B

5. Sakarya Meydan Muharebesi'nin ardından;

- Fransa ile 1921 Ankara Antlaşması imzalanmış ve Güney Cephesi kapatılmıştır.
- Ukrayna ile TBMM'yi tanıyan bir dostluk antlaşması yapılmıştır.
- Azerbaycan ile kardeşlik ve iş birliğine dayalı antlaşmalar mevcuttur.
- İngiltere ile esir değişimine yönelik bir antlaşma (1921 Esir Mübadelesi Antlaşması) imzalanmıştır. Yani İngiltere ile sınırlı da olsa diplomatik bir antlaşma yapılmıştır.

Ancak Yunanistan ile Sakarya Meydan Muharebesi'nden sonra hiçbir antlaşma imzalanmamıştır.

Cevap: E

6. Bu tanıma uyan doktrin, 1957'de ilan edilen Eisenhower Doktrini'dir. Bu doktrinle ABD, Orta Doğu ülkelerine askerî ve ekonomik yardım yapacağını, gerekirse doğrudan müdahalede bulunabileceğini açıklamış; böylece Sovyet etkisinin bölgeye yayılmasını engellemeyi hedeflemiştir. Özellikle Orta Doğu'nun stratejik ve enerji kaynakları açısından önemi bu doktrinin temelini oluşturur.

Diğer seçenekler incelendiğinde:

- Truman Doktrini daha genel olarak Sovyet yayılmacılığına karşı (özellikle Türkiye ve Yunanistan için) uygulanmıştır.
- Kissinger–Nixon Doktrini yumuşama (detant) ve dolaylı denge politikasına dayanır.
- Monroe Doktrini Amerika kıtasına yöneliktir.

Cevap: A

1. Metinde anlatılan çatışma, Türk - Bizans mücadelesinde Anadolu'nun kaderini kesin biçimde belirleyen bir savaştır. Özellikle Bizans ordusunun dar ve engebeli bir geçitte kuşatılması, hareket kabiliyetinin kaybolması, ikmal düzeninin bozulması ve ağır kayıplar vermesi; bu savaşın ayırt edici unsurlarıdır.

Bu özellikler, Mıryokefalon Savaşı'na birbir uymaktadır. 1176 yılında Türkiye Selçuklu Sultanı II. Kılıç Arslan ile Bizans İmparatoru Manuel Komnenos arasında gerçekleşen bu savaşta Bizans ordusu, Mıryokefalon (Kumdanlı) Geçidi'nde Selçuklu kuvvetleri tarafından pusuya düşürülmüş ve büyük bir yenilgiye uğramıştır. Bu yenilgiyle birlikte Bizans'ın Anadolu'yu Türklerden geri alma ümidi kesin olarak sona ermiş, Türklerin Anadolu'daki kalıcı hâkimiyeti kabul edilmiştir.

Kösedağ Anadolu Selçukluları ile Moğollar arasında, Katvan Büyük Selçuklularla Karahitaylar arasında, Yassıçimen Anadolu Selçuklu ile Harzemşahlar arasında, Mohaç ise Osmanlı ile Macarlar arasında yapılmıştır.

Cevap: E

2. I. Turnalar – Haberleşmeyi sağlayan birliktir.

Turnalar (ulaklar), orduda haberleşme ve emir iletimi görevini üstlenmiştir. Bu bilgi doğrudur.

- II. Sakalar – Ordunun su ihtiyacını gideren birliktir.

Sakalar, sefer sırasında askerin su ihtiyacını karşılayan birliklerdir. Bu bilgi doğrudur.

- III. Beşliler – Her beş haneden bir kişi alınarak kurulan birliktir.

Beşliler, Osmanlı'nın ilk dönemlerinde her beş haneden bir asker alınması esasına

göre oluşturulmuştur. Bu bilgi de doğrudur.

- IV. Voynuklar – Bekâr erkeklerden kurulan birliktir.

Bu bilgi yanlıştır. Voynuklar, Balkanlarda yaşayan Hristiyanlardan oluşturulan ve özellikle at bakımı, lojistik hizmetler yapan birliklerdir.

- V. Azaplar – At bakımından sorumlu Hristiyan birliklerdir.

Bu bilgi de yanlıştır. Azaplar, Osmanlı ordusunda bekâr gençlerden oluşan, hafif piyade sınıfıdır; Hristiyan at bakıcıları değildir.

Dolayısıyla yanlış olan ve yer değiştirmesi gereken öncüller IV ve V'tir.

Cevap: E

3. Kırım'ın siyasi bakımdan bağımsız, dinî bakımdan halifeye bağlı bırakılması, Osmanlı'nın halifelik makamını ilk kez açık biçimde siyasi bir araç olarak kullandığını gösterir. Bu nedenle A seçeneğine ulaşılabilir.

Ortodoksların koruyuculuğunun Rusya'ya verilmesi, Rusya'ya Osmanlı'nın iç işlerine karışma hakkı sağlamıştır. Bu durum B seçeneğini doğrular.

Rusya'nın Karadeniz'de donanma ve tersane kurabilmesi, Karadeniz'in artık "Türk gölü" olma özelliğini yitirdiğini ve Osmanlı deniz hâkimiyetinin zedelendiğini gösterir. Dolayısıyla C seçeneğine ulaşılabilir.

Osmanlı Devleti'nin savaş tazminatı ödemesi savaş suçlusu olarak görüldüğünü gösterir. Bu durumda D seçeneğine de ulaşılabilir.

Ancak Kırım'ın kaybedilmesinin milliyetçilikle bir ilgisi yoktur. Bu durum Rusya'nın tarihî politikaları ile ilgilidir. Bu nedenle doğru cevap E seçeneğidir.

Cevap: E

4. Metinde anlatılan olay, Doğu Anadolu'da nüfus yapısını yerinde inceleyen Amerikan heyetinin hazırladığı rapora aittir. Erzurum Belediye Başkanı Zeki Bey'in, Müslüman mezarlığının büyüklüğü ile Hristiyan mezarlığının darlığını gösterek bölgede Türklerin tarihsel çoğunluğunu somut biçimde ortaya koyması; heyetin ve özellikle başındaki generalin dikkatini çekmiştir. Bunun sonucunda hazırlanan raporda, Doğu Anadolu'da Türklerin çoğunlukta olduğu ve Türklerin Ermenilere yönelik sistematik bir tehdit oluşturduğuna dair herhangi bir kanıt bulunmadığı açıkça belirtilmiştir.

Bu özellikler, I. Dünya Savaşı sonrasında ABD tarafından görevlendirilen James G. Harbord başkanlığındaki heyetin hazırladığı Harbord Raporuna aittir. Bu rapor, Ermeni meselesine dair Osmanlı lehine tespitler içermesi bakımından Millî Mücadele döneminde önemli bir belge niteliği taşır.

Cevap: B

5. Mudanya Ateşkes Antlaşması'nda TBMM Hükûmetini, Batı Cephesi Komutanı olan İsmet İnönü temsil etmiştir. Bu, TBMM'nin uluslararası bir antlaşmada ilk kez askerî zaferin temsilcisi olarak yer alması bakımından önemlidir.

İngiltere adına görüşmelere katılan temsilci ise İstanbul'daki İngiliz Kuvvetleri Komutanı Charles Harrington'dur.

İtalya'nın temsilcisi Monbelli, Fransa'nın temsilcisi ise Charpy'dir; bu kısım tabloda doğru verilmiştir.

Cevap: C

6. A) II. Dünya Savaşı sürecinde Türkiye'nin Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'dür; başbakanlık görevini ise sırasıyla Refik Saydam ve Şükrü Saraçoğlu yürütmüştür.

Doğru bilgidir.

- B) Çakmak Hattı, olası bir Alman saldırısına karşı Trakya - Çatalca bölgesinde, Fevzi Çakmak öncülüğünde kurulan savunma hattıdır.

Doğru bilgidir.

- C) Karartma uygulaması, gece yapılabilecek hava saldırılarında hedef olmayı zorlaştırmak amacıyla şehir ışıklarının kapatılması esasına dayanır.

Doğru bilgidir.

- D) Toprak Mahsulleri Vergisi için verilen açıklama yanlıştır. Bu seçenek, fiyatları belirleme, mallara el koyma ve zorunlu çalışma yükümlülüğü getirme gibi yetkilerden söz etmektedir; bu özellikler Toprak Mahsulleri Vergisi'ne değil, Millî Korunma Kanunu'na aittir. Toprak Mahsulleri Vergisi ise köylüden aynı olarak alınan bir tarım vergisidir.

Yanlış bilgidir.

- E) 1942 Varlık Vergisi, savaş koşullarında oluşan aşırı kazançları vergilendirmek amacıyla çıkarılmış, bir defaya mahsus olağanüstü bir servet vergisi olup büyük tepkilere yol açmıştır.

Doğru bilgidir.

Cevap: D

1. • 1) Sultan Alp Arslan'a "İslam Ülkele-
rinin Sultanı" ünvanı verilmesi, Ma-
lazgirt Savaşı sonrasında İslam dün-
yasındaki liderliğinin kesinleşmesiyle
ilgilidir.
- Sultan Alp Arslan'a "Ebu'l Feth" (feti-
hlerin babası) ünvanı, Ani Kalesi Fet-
hi'nden sonra verilmiştir.
- Tuğrul Bey adına hutbe okutulması ve
Büyük Selçuklu Devleti'nin resmen ta-
nınması, Bağdat Seferi ile gerçekleş-
miştir.
- Tuğrul Bey'e "Doğunun ve Batının Sul-
tanı" ünvanı verilmesi de yine Bağdat
Seferi ve Abbasi halifesinin himayesi-
nin üstlenilmesiyle ilgilidir.
- Dandanakan Savaşı, Selçukluların
bağımsızlığını kazanmasını sağlamış,
Tuğrul Bey'i fiilen hükümdar yapmıştır.

Buna karşılık Pasinler Savaşı, Bizans'a
karşı kazanılmış ilk büyük askerî başa-
rıdır; ancak soruda verilen ünvanlardan
ya da resmî-siyasi kazanımlardan hiçbiri
doğrudan bu savaşın sonucu değildir.

Cevap: D

2. Öncelikle, Türklerin tarih sahnesinde güç
kazanmasında yalnızca kendi kültürel bi-
rikimlerinin değil, İslam dininin getirdiği
değerlerin de etkili olduğu açıkça ifade
edilmektedir. Bu nedenle I. yargıya ulaşılabilir.

İkinci öncülde yer alan "Türklerin İslami-
yet'i kabul ettikten sonra millî kimliklerini
kaybettikleri" yargısı ise metinle çelişmek-
tedir. Aksine, metinde Türklerin İslamiyet
ile birlikte daha mütecanis (kaynaşmış)
ve birlik içinde bir millet hâline geldikleri
belirtilmektedir. Dolayısıyla II. yargıya ula-
şamaz.

Son olarak, Türk kültürü ile İslam dininin
birleşmesinin Türk devletlerinin güçlen-
mesine ve yükselmesine katkı sağladığı
ifade edildiğinden, bu durum Türk-İslam
sentezinin devletlerin yükselişinde etkili
olduğunu göstermektedir. Bu nedenle III.
yargıya da ulaşılabilir.

Cevap: D

3. A) İlk sürekli elçimizin Londra'ya gönde-
rilmesi (Yusuf Agâh Efendi)

→ Doğru. Bu uygulama III. Selim Döne-
mi'nde başlatılan daimi elçilikler kapsa-
mındadır.

- B) Nizam-ı Cedit Ordusu ve İrad-ı Cedit
Hazinesi

→ Doğru. III. Selim'in askerî ve mali alan-
daki en temel yenilikleridir.

- C) İlhami mahlasını kullanması ve Sûz-i
Dilâra makamını bulması

→ Doğru. III. Selim aynı zamanda musi-
kiyle ilgilenmiş, bestekârlık yapmıştır.

- D) Mühendishane-i Bahri Hümayunun
kurulması

→ Yanlış. Bu kurum 1773'te I. Abdülhamit
Döneminde kurulmuştur; III. Selim devrine
ait değildir.

- E) Matbaa-yı Âmire'nin kurulması

→ Doğru. Devlet matbaası olarak III. Se-
lim Dönemi'nde faaliyete geçmiştir.

Cevap: D

4. Öncelikle, “Millî servetin dağılımında adalet” ve “emek sarf edenlerin daha yüksek refaha ulaşması” ifadeleri, toplumda sınıfsal ayrıcalıkların reddedilmesini ve sosyal adaletin esas alınmasını öngören halkçılık ilkesiyle doğrudan ilişkilidir. Halkçılık, herkesin kanun önünde eşit olduğu ve emeğin korunması gerektiği anlayışına dayanır. Bu nedenle I. ilkeye ulaşılabilir.

Ayrıca Atatürk, bu adaletin sağlanmasını “Millî birliğin temsilcisi olan devletin önemli vazifesi” olarak tanımlamaktadır. Devletin ekonomik ve sosyal hayata müdahil olarak adaleti sağlama düşüncesi, devletçilik ilkesinin temel yaklaşımıdır. Bu nedenle III. ilke ile de ilişki kurulabilir.

Buna karşılık sözde, egemenliğin millete ait olması, yönetim biçimi ya da seçim esasları gibi cumhuriyetçilik ilkesine özgü unsurlar yer almamaktadır. Dolayısıyla II. ilkeye doğrudan ulaşılamaz.

Cevap: D

5. Metinde aktarılan diyalog, Lozan Barış Konferansı’nın ilk safhasında Türk heyeti ile İngiltere arasındaki sert çıkar çatışmasını ve baskı ortamını açık biçimde ortaya koymaktadır. Özellikle İngiliz temsilci Lord Curzon’un sözleri, Türk tarafını askerî değil ekonomik güçle tehdit etme girişimini yansıtmaktadır. Türk heyetinin başında bulunan İsmet İnönü’nün ise bu baskılara rağmen taviz vermediği görülmektedir.

Bu çerçevede öncüller değerlendirildiğinde:

- I. Metinde, hemen her konuda Türk tarafı ile İngiltere’nin karşı karşıya geldiği ve Lord Curzon’un bu duruma tepki gösterdiği açıkça görülmektedir. Bu durum, Türk ve İngiliz çıkarlarının çatıştığını gösterir. Dolayısıyla I. yargıya ulaşılabilir.

- II. Lord Curzon’un “para bizde” vurgusu, Türkiye’nin imar ve kalkınma ihtiyacını ekonomik bir baskı unsuru olarak kullanma niyetini ortaya koymaktadır. Bu da işgalci devletlerin ekonomik güçleriyle Türk devletini tehdit ettiğini gösterir. Bu nedenle II. yargıya da ulaşılabilir.

- III. Metinde Türkiye’nin ekonomik olarak zor durumda olduğu ima edilmekle birlikte, ekonomik bağımsızlığını kaybetmesine dair bir kabul ya da durum tespiti yoktur. Aksine, İsmet Paşa’nın dirençli tutumu, bu bağımsızlığın korunmaya çalışıldığını göstermektedir. Bu nedenle III. yargıya ulaşılamaz.

Cevap: C

6. “Vietnamlılar bana bir şey yapmadılar ki neden onlarla savaşayım?” sözüyle askerliği reddeden ve bu nedenle bütün maddiyatları elinden alınan, lisansı iptal edilen ve yıllarca ringlerden uzak kalan sporcu, Muhammed Ali’dir. Bu tavır, onun yalnızca bir sporcu değil, aynı zamanda siyasal ve vicdani duruş sergileyen bir figür olarak da tarihe geçmesine neden olmuştur.

Cevap: B

1. Turnadağ Savaşı (1515) ile Osmanlı'ya katılan beylik, Dulkadiroğullarıdır.

Satın alma yoluyla Osmanlı'ya katılan beylik, Hamitoğullarıdır (Isparta–Antalya çevresi).

Kendini Anadolu Selçuklu Devleti'nin mirasçısı sayan ve Osmanlı'yı en çok uğraştıran beylik, Karamanoğullarıdır.

Çeyiz ve vasiyet yoluyla Osmanlı'ya katılan beylik ise Germiyanogullarıdır (Kütahya ve çevresi).

Cevap: D

2. İlk maddede; iç ve dış yazışmaları yapan, padişahın tuğrasını çeken, örfi hukukun Divandaki temsilcisi olan ve dirlik ile fethedilen toprakları kayıt altına alan görevli tanımlanmıştır. Bu görevler "Nişancı"ya aittir.

İkinci maddede; dış yazışma ve görüşmeleri yürüten, modern anlamda Dışişleri Bakanlığı işlevi gören görevli ifade edilmiştir. Bu tanım "Reisülküttap"a karşılık gelir.

Üçüncü maddede ise; Divandaki davalara bakmak, kadı ve müderris atamalarını yapmak gibi görevleri olan, bu nedenle Adalet ve Millî Eğitim Bakanı rolünü üstlenen görevli anlatılmaktadır. Tuttuğu deftere "Ruznamçe" denmesi de bu kişinin kazasker olduğunu açıkça gösterir.

Cevap: A

3. Verilen açıklamalar Tanzimat Dönemi eğitim ve hukuk kurumları ile ilgilidir. Eşleştirmeleri tek tek yaparak hangisinin dışarıda kaldığını bulalım:

- Erkek öğretmen yetiştirmek için açılan kurum → Darülmuallimin
- Ders kitaplarını hazırlamak amacıyla açılan kurum → Encümen-i Daniş

- Ahmet Cevdet Paşa liderliğinde hazırlanan Osmanlı Devleti'nin ilk medeni kanunu → Mecelle

- Osmanlı Devleti'nin ilk üniversitesi → Darülfünun

Bu eşleştirmelerden sonra geriye kalan:

- Darülmuallimat → Kız öğretmen yetiştirmek için açılmıştır.

Ancak soruda erkek öğretmen, ders kitabı, medeni kanun ve üniversite ile ilgili açıklamalar yer almakta; kız öğretmen yetiştirilmesine dair bir açıklama bulunmamaktadır.

Cevap: C

4. Öncelikle "Herkes askere gidecek" ifadesi, askerlik yükümlülüğünün belirli bir zümreye değil tüm halka yayılmasını amaçladığını göstermektedir. Bu durum askerliği bir ayrıcalık olmaktan çıkarıp vatan hizmeti hâline getirdiği için I. yargıya ulaşılabilir.

"Hiç kimse yargılanmadan cezalandırılmayacak" ve "can, mal, namus güvenliği sağlanacak" hükümleri, keyfi uygulamaların önlenmesini ve hukukun üstünlüğünün kabul edildiğini göstermektedir. Dolayısıyla II. yargı da doğrudur.

"Herkes mal ve mülk edinebilecek, miras bırakabilecek" hükmü ise devletin özel mülkiyeti güvence altına aldığını ve bu alanın gelişmesini teşvik ettiğini ortaya koyar. Bu nedenle III. yargıya ulaşılabilir.

Son olarak "Rüşvet ortadan kaldırılacak" maddesi, devlet görevlilerinin keyfi ve yoz uygulamalarını önlemeyi hedeflemektedir. Bu da devlet dairelerindeki bozulmanın engellenmeye çalışıldığını gösterir. Dolayısıyla IV. yargı da çıkarılabilir.

Cevap: E

5. 1939 yılında, Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) içinde tek parti düzeni korunurken denetim ihtiyacını karşılamak amacıyla özel bir yapı oluşturulmuştur. Bu yapı, CHP içinden seçilen 21 milletvekilinden oluşmuş ve parti politikalarını eleştirme ve denetleme yetkisine sahip olmuştur.

Bu özellikler, doğrudan Müstakil Grup'u tanımlamaktadır. Müstakil Grup, muhalefet partisi olmaksızın, parti içi denetim ve kontrollü muhalefet işlevi görmek üzere kurulmuştur.

Cevap: C

6. Soruda tanımı yapılan örgüt, dünya petrol fiyatlarını ve üretimini etkileyebilmek amacıyla Venezuela öncülüğünde İran, Irak, Kuveyt ve Suudi Arabistan tarafından 1960 yılında kurulan uluslararası örgüttür.

Bu tanım, açık biçimde OPEC'e aittir. OPEC'in temel amacı, üye ülkelerin petrol politikalarını koordine etmek ve petrol piyasasında fiyat istikrarını sağlamaktır.

Diğer seçenekler farklı alanlara aittir:

- AOPEC → Arap petrol ülkelerine özgü başka bir yapı
- FKÖ → Filistin Kurtuluş Örgütü
- WHO → Dünya Sağlık Örgütü
- FAO → Gıda ve Tarım Örgütü

Cevap: A

1. Soruda Memlûk Devleti'nin siyasal ve idari özellikleri sorgulanmaktadır. Verilen öncüller tek tek değerlendirildiğinde şu sonuçlara ulaşılır:

- I. Memlûkler Dönemi'nde Mısır'da Türk askerî ve idari unsurların hâkim olması nedeniyle ülke, kaynaklarda "Türkiye" ya da "Diyar-ı Türkiye" olarak anılmıştır. Bu ifade Memlûklerin Türk karakterini yansıtır. Bu nedenle I. öncül doğrudur.
- II. Memlûk Devleti'nde klasik Türk vaset sistemi uygulanmamış, taht babadan oğula geçmemiştir. Bunun yerine askerî başarı kazanan, güçlü ve itibarlı komutanların sultan olması esas alınmıştır. Bu durum Memlûklerin ayırt edici bir özelliğidir. Dolayısıyla II. öncül de doğrudur.
- III. Memlûkler, Abbasi halifesini koruma altına almış, Kahire'de yaşamasını sağlamış; ancak halifelik makamı ile sultanlığı birleştirmemiştir. Halife dinî bir sembol olarak varlığını sürdürürken, gerçek siyasi güç Memlûk sultanlarının elinde olmuştur. Bu nedenle III. öncül de doğrudur.

Cevap: E

2. • Işıldayan İnci → Kaşgar

(İpek Yolu üzerindeki konumu nedeniyle "Doğu'nun / Türk dünyasının incisi" olarak anılmıştır.)

• İslam'ın Roması → Buhara

(İslam kültürü, ilim ve medreseleriyle Roma'nın Batı dünyasındaki yeri gibi merkez kabul edilmiştir.)

• Şehirlerin Şahı → Semerkant

(Siyasi, kültürel ve ticari üstünlüğü sebebiyle bu ünvanla anılmıştır.)

• Dünyanın Yarıısı → İsfahan

(Farsça "İsfahan nesf-i cihan" → "İsfahan dünyanın yarısidir" ifadesiyle meşhurdur.)

Cevap: B

3. A seçeneği doğrudur. Tulumbacılar Ocağı, Lale Devri'nde kurulmuş olup Osmanlı'daki ilk düzenli itfaiye teşkilatıdır.

B seçeneği doğrudur. Lale Devri'nin ruhunu şiirlerinde en iyi yansıtan şair Nedim'dir.

C seçeneği doğrudur. İbrahim Müteferrika ve Sait Efendi tarafından ilk Türk matbaası bu dönemde kurulmuştur.

D seçeneği de doğrudur. Çiçek aşısı uygulamaları, Lale Devri'nde Osmanlı'da bilinmekte ve uygulanmaktadır; hatta bu uygulama Avrupa'ya örnek olmuştur.

E seçeneğinde ise hata vardır. Lale Devri'nin sona ermesine neden olan isyan Kabakçı Mustafa İsyanı değil, Patrona Halil İsyanı'dır. Kabakçı Mustafa İsyanı, III. Selim Dönemi'nde gerçekleşmiş olup Nizam-ı Cedid'e karşıdır ve Lale Devri ile ilgisi yoktur.

Cevap: E

4. Soruda anlatılan padişah, "İlhamî" mahlasıyla şiirler yazan ve Sûz-i Dilâra makamını bularak Osmanlı musikisinde önemli bir yere sahip olan III. Selim'dir. III. Selim yalnızca bir devlet adamı değil, aynı zamanda klasik Türk musikisinin büyük bestekârlarından biridir. Bestelediği eserler ve geliştirdiği makamlar, onun sanat alanındaki yetkinliğini göstermektedir.

Cevap: A

5. Öncelikle, partinin kısa sürede rejim ve inkılap karşıtlarının toplandığı bir merkez hâline gelmesi ve Takrir-i Sükûn Kanunu'na dayanılarak kapatılması, çok partili hayata geçiş denemesinin bu aşamada başarısız olduğunu göstermektedir. Bu nedenle I. yargıya ulaşılabilir.

İkinci olarak, Terakkiperver Cumhuriyet Fırkasının yeniliklerin zamana yayılması gerektiğini savunması; Cumhuriyet Halk Fırkasının ise inkılapları hızlı ve köklü biçimde uygulama anlayışını benimsemesi, iki parti arasında temel görüş ayrılıklarının bulunduğunu ortaya koymaktadır. Dolayısıyla II. yargı da doğrudur.

Son olarak, parti tüzüğünde yer alan "Dinî inançlara saygılıdır" ifadesinin, Cumhuriyet ve inkılap karşıtı unsurlar tarafından istismar edilmesi ve bu kişilerin parti bünyesinde yer alarak karışıklıklara yol açması, rejim karşıtlarının parti içine sızmasına zemin hazırlandığını göstermektedir. Bu da III. yargıya ulaşılabilirliğini kanıtlar.

Cevap: E

6. Soruda verilen ipuçları birlikte değerlendirildiğinde, Arap dünyasında "yeniden doğuş" anlamına gelen, Arap sosyalizmi temelli ve Suriye ile Irak'ta askerî, siyasal kadrolar aracılığıyla iktidara gelen bir hareket tanımlanmaktadır.

Bu özellikler doğrudan Baas Hareketi'ne aittir. Baas ideolojisi; Arap milliyetçiliği, laiklik ve sosyalizm ilkelerini savunmuş; Suriye'de Hafız Esad, Irak'ta ise Hasan el-Bekir ve Saddam Hüseyin bu hareket aracılığıyla yönetimi ele geçirmiştir.

Diğer seçenekler:

- Panarabizm → Genel bir Arap birlik düşüncesidir, siyasi parti ya da hareket değildir.
- ENOSİS → Kıbrıs'ın Yunanistan'a bağlanması fikridir.
- Şattülarap → Irak ile İran arasında su yolu sorunudur.
- Refah Hareketi → Türkiye merkezli İslamcı siyasi harekettir.

Cevap: C